

6 SOIHTU

1977 Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu • 41. vuosikerta

Presidentin vaalit

Kapitalismin kriisi
ja porvarillinen
ideologia

Virkakielto-
järjestelmä

Kriittinen ja tun-
nollinen opiskelu

6 SOIHTU

1977 Perustettu 1931

JULKAISIJA SOSIALISTINEN OPISKELIJALIITTO

SISÄLLYS

SKP:n taistelukokemus ja realismi	1
Presidentin vaaleista ja Suomen ulkopoliitikasta — Taisto Sinisalon haastattelu	10
Kapitalismin kriisi ja porvarillinen ideologia, G. Diligenski	21
Virkakieltöjärjestelmä — demokratian kaventamisen ilmaus Saksan Liittotasavallassa, Rauha Salo	40
"On opiskeltava kriittisesti ja tunnollisesti", Juhani Ruotsalo	56

RAPORTTEJA

Tilanne Latinalaisessa Amerikassa, Manfred Uschner	69
--	----

KOMMENTTEJA

Kanava-lehti Suomen itsenäisyydestä, Kimmo Henriksson	74
Kommentti kansallispuistokeskusteluun, Jyrki Yrttiaho	79
Demokraattiseen taisteluun tutkinnonuudistuksessa, Matti Reinikainen	82
Muut lehdet	85
Svenskt sammandrag, English Summary, Русское резюме	92

Toimitus

Raimo Lovio (vastaava), Pertti Rovamo (toimitussihteeri), Petteri Baer, Christian Blom, Asko Helminen, Marjut Helminen, Paavo Joensuu, Timo Kyntäjä, Jorma Lindfors, Reijo Miettinen, Kalevi Rantanen, Kimmo Sarje, Jukka-Pekka Takala, Kari Toikka.

Grafinen asiantuntija: Mika Launis.

Levikki: Mirjam Korhonen.

Toimitus ja konttori

3. linja 7 b 37 00530 Helsinki 53 puh. (90) 736 112

Tilaushinnat

Vuosikerta 1978 (6 numeroa)

- kotimaahan 48.—
- ulkomaille 60.—
- tukitilaus 100.—

Tilaukset ps-tilille 762 69—4, korttiin nimi, osoite ja merkintä "Soihdun tilaus"

Osoitteenmuutoksen

pyydämme lähettämään lehden konttoriin. Se astuu voimaan kahden viikon kuluttua. Emme vastaa väärään osoitteeseen tilatun lehden jälleenlähettämisestä.

Lukijain kannanotot

ja toivomukset lehden sisällön suhteen ovat tervetulleita. Lähettäkää toimituksen osoitteeseen. Pyydämme lähettämään myös lehden ulkoasua ja mahdollisia painoteknisiä puutteita koskevat huomautukset.

Kirjapaino Sanan Tie, Tampere

SKP:n taistelukokemus ja realismi

Vuonna 1978 tulee kuluneeksi 60 vuotta luokkasodasta ja Suomen Kommunistisen Puolueen perustamisesta. Olosuhteet, joissa vietämme näitä Suomen työväenliikkeen merkkipäiviä eivät ole työtä-tekevän kansan kannalta järin häävit. Maamme poliittiset voima-suhteet ovat monopoleille hyvin edulliset, ja niihin nojaten monopolit ovat kyenneet ajamaan läpi nykyisen kurjistuspolitiikkansa.

Mutta suurpääoman etujen mukaisen politiikan toteuttaminen kantaa kuitenkin sisässään muutoksen siemenet. Se kärjistää monopolien ja kansan välistä ristiriitaa ja herättää työtätekevissä kasvavaa tyytymättömyyttä, joka oikeaan kohteeseen suuntautuessaan ja riittävän laajuuden saavutettuaan voi muodostua monopolien vallalle tuhoiseksi. Monopolien etujen mukaiseen politiikkaan väistämättä kuuluva objektiivisten ristiriitojen kärjistyminen on syy siihen, miksi suurpääoma kaikesta taloudellisesta, poliittisesta ja ideologisesta menestyksestään huolimatta on huolestunut tulevaisuudestaan. Se selittää sen, miksi suurpääoma joutuu kehittelemään yhä hienovaraisemmiksi hallitsemisen menetelmiään. Ja se selittää sen, miksi Max Jakobson oli vuosi sitten pidetyssä EVA:n salaisessa seminaarissa niin huolestunut siitä, että "elinkeino- ja väestörakenteessa tapahtuneet muutokset merkitsevät peruuttamatona voimasuhteen muutosta yhteiskunnassa".

Suurpääoman ote maamme politiikasta on nyt sängen luja, ja silti se on huolestunut. Tuon huolestumisen taustalla ei suinkaan ole valitseva taloudellinen lama, vaan enemmän tai vähemmän selvästi orastava näkemys kapitalismin vääjäämättömästi lähestyvistä tappiosta maailmanjärjestelmien kilpailussa. Tämä näköala saa mm. Talouselämä-lehden kolumnisti Antti Seppälän arvelemaan nykyisen aikakauden luonteesta: "tapahtumien ketjussa aika saattaa olla yhtäläinen kuin myllerryksen kausi joskus Rooman valtakunnan luhistuessa" (Talouselämä 34/77). Epäilemättä; kuten aikoinaan romahti orjanomistusjärjestelmä, on nyt romahtamassa kapitalistisen palkkaorjuuden järjestelmä.

Mutta romahtaako kapitalismi automaattisesti? Radikalisoiko suurpääoman otteen kiristyminen automaattisesti joukkoja? Voimmeko vain kädet ristissä odotella joukkojen vaistonvaraista nousua? Niin erilaisia kuin tilanteet ovatkin, saa näissä suurpääoman hyökkäyksen oloissa ajankohtaisuutta Leninin Penikkataudissa kiteyttämä kuvaus taantumuskauden heijastumisesta joukkojen tajunnassa. Hän kuvasi vuosien 1908—10 tilannetta: "Tsarismi on voittanut. — Masennusta, ryhdittömyyttä, hajaannusta, hoipertelua, luopuruutta ja pornografiaa politiikan asemesta." Mutta tämä ei ollut taantumuskauden ainoa ilmiö. Leniniltä ei jäänyt huomaamatta historian syvälinen dialektiikka: "Mutta samalla juuri tappio koituu vallankumouksellisille puolueille ja vallankumoukselliselle luokalle todelliseksi ja mitä hyödyllisimmäksi opetuksesi, se opettaa niille historiallista dialektiikkaa, opettaa ne ymmärtämään poliittista taistelua, opettaa niille poliittisen taistelun käymisen taitoa."

Mistä sitten syntyy Leninin kuvaama masennus, hoipertelu ja luopuruus? Syy on siinä, että itse taantumukselle edullinen voimasuhde luo erikoislaatuisia esteitä joukkojen tietoisuuden kehitykselle, joukkotaistelun merkityksen ja taistelusuunnan oivaltamiselle.

Ensinnäkin joukkojen on vaikea taantumuksen voimakkaan poliittisen otteen oloissa nähdä taistelun ja etenkin voittoisan taistelun mahdollisuuksia. Poliittisesti takapajuisten keskuudessa syntyy helposti vaikutelma, että taistelu ylipäätään on hyödytöntä.

Toiseksi etsittäessä taantumuksen voimistumisen syitä, monopoliin otteen lujittumiseen kytkeytyvä porvarillisen ideologian kasvava paine voimistaa tendenssiä nähdä nämä syyt väärin. On tietysti selvää, että taantumuksen voimistumisen mahdollisuudet ovat yhteydessä demokraattisen liikkeen subjektiiviseen kykyyn taistella oikeistoa vastaan, että taantumuksen voimistumisen takana on myös demokraattisen liikkeen heikkouksia. Mutta porvaristo pyrkii tietysti esittämään tuon heikkouden lähteeksi itse työväenliikkeen joukkotaistelun, sen radikaalit toimintamuodot, eikä suinkaan tuon taistelun heikkouksia ja puolinaisuuksia. Juuri tämä paine heijastuu voimakkaasti tämän päivän opiskelijaliikkeessä, jossa varsin yleisesti hyökkäillään opiskelijaliikkeen entisiä joukkotaistelumuotoja vastaan ja annetaan ymmärtää, että nykyiset vaikeudet olisivat olleet vältettävissä jos olisi rajoitettu vain neuvottelemaan tai tyypistetty joukkoliikkeen vaatimuksia.

Erityisen voimakkaasti porvarillisen ideologian paine tietysti heijastuu pikkuporvaristoon ja muihin väliluokkiin ja kerrostumiin joiden yhteys luokkataistelun peruslinjoihin on monimutkaisempi. Juuri

siksi Lenin analysoi taantumusvuonna 1908 eri luokkien suhtautumista taisteluun: "Odottakaa, vuosi 1905 tulee uudestaan. Näin ajattelevat työläiset. Heille tämä taisteluvuosi oli näyte siitä, mitä on tehtävä. Intelligenssistä ja luopuruuteen kallistuvasta pikkuporvaristosta se oli 'mieletön vuosi', näyte siitä, mitä ei pidä tehdä. Proletariaatille vallankumouksen kokemuksen tutkimisen ja kriittillisen omaksumisen tulee merkitä sitä, että opitaan sovelta-
maan silloisia taistelumenetelmiä menestykselliseen, että tuo samainen lokakuun lakkotaistelu ja joulukuun aseellinen taistelu saadaan laajemmaksi, paremmin keskitetyksi, tietoisemmaksi. Vastavallankumoukselliselle liberalismille, joka vie luopuruuteen kallistuvaa intelligenssiä talutusnuorassa mukanaan, vallankumouksen kokemusten omaksuminen tulee merkitä sitä, että vapautetaan ikiajoiksi 'villin' joukkotaistelun 'naiivista' intoilusta ja vaihdetaan se 'kulttuuriseen, sivilisoituneeseen' perustuslailliseen työhön stolypiniläisen 'perustuslaillisuuden' pohjalla." (Teokset, 15. osa, s. 41)

Kolmanneksi taantumukselle edullisen voimasuhteen vallitessa joukkojen on vaikea nähdä työväen- ja demokraattista liuketta todellisena yhteiskunnalliseen muutokseen pyrkivänä voimana. Erityisesti näin on, jos työtätekeviä edustavat poliittiset voimat voidaan osittainkin osoittaa vastuullisiksi harjoitettuun politiikkaan, kuten nyt Sorsan hallituksen aikana on asianlaita. Tuloksena on se, että ahdinkoon joutuva alkaa etsiä ratkaisua erilaisista epätoivoliikkeistä ja altistuu äärioikeistolaisellekin demagogialle.

Mikä on sitten se tekijä, joka saattaa johtaa ulos taantumuksellisesta voimasuhteesta? Epäilemättä se sisältyy taantumuksellisen politiikan tyytymättömyyttä kasvattavaan ja joukkoja radikalisoivaan vaikutukseen. Mutta kuten todettu, tämä sisältää vasta mahdollisuuden demokraattisen rintaman voimistamiseen. Mahdollisuuden realisoiminen vaatii joukkojen tietoisuutta jarruttavien esteiden voittamista.

Se vaatii sen osoittamista, että nykyisen politiikan takana eivät ole ensisijaisesti taloudelliset välttämättömyydet, vaan poliittiset välttämättömyydet. Niin kauan kuin monopoleilla on voimaa pakottaa kansa nielemään politiikan lähtökohdaksi monopolien edut — niiden halun EEC-markkinoille ja sen vaatimat investoinnit monopolistiseen teollisuuteen, niiden kansainvälisen kilpailun alhaisilla työvoimakustannuksilla ja sen vaatiman reaalipalkkojen polkemisen, jne. — niin kauan nykyinen politiikka jatkuu. Se vaatii sen osoittamista, että nykyisestä tilanteesta voidaan edetä myös demokraattista tietä, kan-

san etujen mukaista tietä, joka on hahmotettu SKP:n esityksessä Demokraattisten voimien yhteistoimintaohjelmaksi. Tämä linja rakentuu kulutuskysynnän lisäämiselle, SEV-kaupan voimistamiselle jne. Mutta se toteutuu vain niiltä osin kun on voimaa pakottaa se läpi.

Se vaatii joukkotaistelun merkityksen ja mahdollisuuksien osoittamista ja voimien kokoamista, menestyksellisen joukkotaistelun edellytysten luomista. Siihen ei riitä joukkotaistelun merkityksen inttäminen joukoille vaan sen osoittaminen.

Se vaatii erilaisten epätoivoliikkeiden todellisen merkityksen ja todellisen perspektiivittömyyden huolellista paljastamista sekä oikean toimintalinjan osoittamista.

Historian paradoksi on siinä, että juuri taantumuskaudella, juuri joukkojen etujen ja oikeuksien polkemisen kaudella vaatii joukkojen vetäminen mukaan aktiiviseen toimintaan oikeiden demokraattisten tunnusten puolesta erikoisen huolellista ideologista työtä. Vaikeissa taisteluolosuhteissa mukaan tuleminen vaatii paljon parempaa ja perusteellisempaa vakaumusta siitä, miksi ja miten pitää taistella kuin mukaan tuleminen demokraattisen liikkeen etenemisen kaudella, jolloin itse liikkeen eteneminen on osoitus sen voimasta ja linjan oikeellisuudesta. Kuitenkin, jos joukkoja ei kyetä saamaan mukaan vaikeissakin oloissa, jää poliittinen käänne vain toteutumattomaksi mahdollisuudeksi.

Sen vuoksi tämän hetken ensimmäinen perusvaatimus on teoreettisen työmme ja teoreettisten valmiuksien huomattava kohottaminen. Muuten emme kykene voittamaan liikkeen järjestämisen vaikeuksia, muuten emme kykene käyttämään tarjoutuvia mahdollisuuksia poliittisen käänteen aikaansaamiseksi, muuten emme kykene löytämään siltää tämän päivän tilanteen ja sosialismin, olemassa olevan tilanteen ja tavoitteemme välille. Näiden ongelmien ratkaiseminen on kuitenkin välttämätöntä myös itsellemme. Lenin varoitti syyskuussa 1909 teoreettisen työn laiminlyömisestä vaaroista: "Hyvin monet 'vapauden päivien sosialidemokraatit', joista tuli ensi kerran sosialidemokraatteja innostuksen ja juhlan päivinä kirkkaiden tunnusten päivinä, proletariaatin voittojen aikana, — ovat alkaneet opiskella vakavasti, opiskella marxilaisuutta, opiskella johdonmukaista proletariaatin toimintaa — he pysyvät aina sosialidemokraatteina ja marxilaisina. Toiset eivät ole ehtineet tahi eivät ole osanneet ottaa proletariaatin puolueelta muuta kuin joitakin ulkoa opittuja sanoja, päähän pöntettyjä 'kirkkaita' tunnuksia, muutamia fraaseja". Ja Lenin osoittaa kuinka tällaiset henkilöt loittonevat työväenliikkeestä poliittisesti ja aatteellisesti.

Toinen perusedellys suurpääoman hyökkäyksen torjumisessa on joukkoyhteyksiemme huomattava parantaminen. Joukot voidaan vakuuttaa linjamme oikeellisuudesta vain jos meillä on yhteydet niihin. "Jotta kyettäisiin auttamaan 'joukkoja' ja saavuttamaan 'joukkojen' myötätunto, tuki ja kannatus, ei saa pelätä vaikeuksia eikä säikkyä näykkimisiä, kamppauksia, loukkauksia ja vainotoimpiteitä johtajien taholta, vaan on ehdottomasti toimittava siellä missä joukot ovat. Pitää pystyä kaikkiin uhrauksiin, voittamaan suurimmatkin esteet, jotta voitaisiin harjoittaa järjestelmällisesti, sitkeästi, itsepintaisesti ja kärsivällisesti propagandaa ja agitaatiota — missä vain on proletariaisia tai puoliproletariaisia joukkoja." Tämä Leninin Penikkataudissa esittämä opetus Venäjän vallankumousliikkeen kokemuksesta on meille mitä ajankohtaisin.

Demokraattinen käänne on toteutettavissa luokkataistelulla. Mutta nyt käymämme taistelu työtätekevien etujen puolustamiseksi ei ole pelkästään puolustustaistelua. Se voima, jolla pystymme torjumaan suurpääoman hyökkäyksen, on oleellisesti sama voima, joka voi myöskin rajoittaa monopolien vallan ja tehdä siitä lopun. Joukkojen kokoaminen tämän päivän puolustustaisteluun on siten samalla joukkojen kokoamista Suomen sosialistisen vallankumouksen toteuttamiseksi. Tämä aiheuttaa sen, että ideologisessa työssämme on huomioitava paitsi tämän päivän myös tulevaisuuden tarpeet.

Kysymykseen, miksi vallankumouksen subjektiivista tekijää on mahdollisimman laajalti valmistettava vallankumouksen kaikkiin peruskysymyksiin jo ennen vallankumousta, vastasi A. I. Sobolev lehtemme viime numerossa arvioidessaan Portugalin vallankumouksen kehitystä: "Vallankumouksellista demokratiaa voitiin viime kädessä lujittaa ja kiinteyttää ja nostaa uudelle tasolle vain sosialismiin suuntautuen. — Tämän ongelman toinen puoli oli kuitenkin se, että vallankumouksen liikevoimat eivät vielä olleet kyllin valmiit toteuttamaan tällaisia syviä yhteiskunnallisia muutoksia ja ryhtymään päättävään rynnäkköön pääoman asemia vastaan." Sobolev osoittaa, että subjektiivisen tekijän kypsymättömyys oli keskeisiä tekijöitä Portugalin vallankumouksen pysähtymiseen ja taantumuksellisten voimien otteen voimistumiseen. Lokakuun vallankumouksen kokemuksen mukaan bolshevikkien voiton eräs oleellinen tekijä oli se, että he olivat puolueena, kollektiivisesti asettaneet vallankumouksen teoreettiset kysymykset jo kauan ennen vallankumouksen toteutumista. Siksi heillä oli käytössään niin laaja agitaattorien ja propagandistien joukko, että he saattoivat vetää poliittisesti takapajuisetkin joukot puolelleen marraskuun myrskyisinä päivinä vuonna 1917.

Me elämme nyt Suomessa aikaa, jolloin kootaan joukkoja demokraattisen käänteen ja viime kädessä sosialistisen vallankumouksen puolelle ja jolloin luodaan Suomen vallankumouksen teoreettiset edellytykset. Yleisen teorian opiskelun ohella tähän antaa oivallista aineistoa Suomen oman vallankumousliikkeen kokemuksen erittely, ja oivan aiheen työväenliikkeen merkkivuosi. Onhan maamme työväenliikkeellä erittäin rikkaat ja monipuoliset taistelukokemukset. Onhan se kahteen kertaan — vuosina 1918 ja 1944—48 — kyennyt horjuttamaan porvariston yksinvaltaa maassamme. Suomen tulevan vallankumouksen teoreettisten edellytysten luomisen olennainen osa on analysoida mitä silloisia taistelumenetelmiä tulisi soveltaa menestyksellisemmin ja tietoisemmin sekä missä olivat noiden taisteluiden heikkoudet, miksi porvariston onnistui sekä 1918 että 1948 kääntää tilanne edukseen.

Kun tutkimme näitä Suomen työväenliikkeen merkkitapahtumia olisi erityisesti syytä paneutua ainakin seuraaviin seikkoihin:

— on tutkittava vallankumousprosessin johtamisen ongelmia. O. W. Kuusinenhan totesi, että jo marraskuussa 1917 ”vallankumouksen hengetär leijaili meidän yllämme, mutta me emme osanneet kohota sen siiville”. Kuusinen totesikin, että vuoden 1918 vallankumouksen pääopetus oli puolueen luonnetta, teoreettisia perusteita ja organisaatiota koskeva. Hän totesi, että ”työväenasian saattamiseksi voittoon täytyy työväenluokalla olla toisenlainen puolue kuin vanha, sosialidemokraattinen puolueemme oli, että sillä täytyy olla marxilais-leniniläinen puolue” (Suomen työväenliikkeen opetuksia). Juuri puolueen luonnetta koskevaan kysymykseen kiteytyy se, että kun bolshevikit määrätietoisesti pyrkivät vallankumoukseen, Suomen vanha työväenpuolue lähinnä ajautui siihen.

Puolueen johtotyön ongelmiin puututtiin paljolti myös analysoitaessa SKP:n VIII edustajakokouksessa, vuonna 1948, syitä Suomen demokraattisen kehityksen hitauteen vuosina 1944—48. Asiasta on käyty keskustelua myös koko 1960- ja 1970-luvun, joten työväenliikkeen johtamisesta koskevien ongelmien tutkiminen on mitä ajankohtaisin kysymys.

— on tutkittava huolellisesti joukkoliikkeen merkitystä vallankumousprosessissa. Kokemuksen erittely osoittaa, että kaikki Suomen työväenliikkeen suuret saavutukset aina yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta 1906 ja yya-sopimuksen solmimisesta 1948 demokraattisen vallan pystyttämiseen vuosina 1918 ja 1944 on ollut joukkoliikkeen tulosta.

— on tutkittava Suomen porvariston perinteitä ja tapoja käyttää

väkivaltaa työväenliikettä vastaan silloin, kun sen valta joutuu uhatuksi. Suomen porvaristohan kukisti 1918 työväenliikkeen Saksan imperialismin aseellisen tuen ja omien luokkakaartiensa turvin. Luokkasodan jälkeen porvaristo oli valmis mitä raaimpaan valkoiseen terroriin, ja "laillisen" ja lapualaisterrorin avulla se esti työväenliikkeen uuden nousun aina vuoteen 1944 saakka. Sen jälkeen porvaristo on ollut valmis saattamaan armeijan hälytystilaan sisäpoliittisten kriisien yhteydessä, mm. vuosina 1948 ja 1956.

On pohdittava mihin voimiin nojaten työväenluokka voi suojautua porvariston mahdolliselta päällekkaukselta Suomen tulevassa vallankumousprosessissa, ja torjua armeijan, poliisin ja reserviläisjärjestöjen muodostaman vaaran.

— on perusteellisesti selvitettävä myös joukoille porvarillisen sananvapauden näennäisyys. On osoitettava, että se on itse asiassa rikkaimpien oikeutta sanoa sanottavansa, sillä onhan porvarillinen sananvapaus vain eräs omistusoikeuden muoto: sana on vapaa sille, joka omistaa lehdet ja kirjapainot, ja sana on vapaa siinä laajuudessa, missä saa lehden leviämään. Eräs osoitus porvariston valmiudesta käyttää sananvapautta tarpeen tullen hyvinkin härskisti omien etujensa mukaisesti tarjoavat vuoden 1948 tapahtumat. Silloin porvaristo masinoi pelottelutarkoituksessa massiivisen kampanjan kommunistien vallankaappausuhasta.

— on pohdittava minimiohjelman ja maksimiohjelman välistä suhdetta vallankumousliikkeessä. Tämä ongelma on tietoisesti asetettuna ollut Suomen työväenliikkeen edessä aina Forssan kokouksesta, vuodesta 1903 alkaen. Tänäpäinhän tämä ongelma esiintyy meille SKP:n periaateohjelman ja SKP:n demokraattisten voimien yhteistoimintaohjelmaesityksen välisenä suhteena. On muistettava, että minimiohjelma ei ole suinkaan ohjelma, joka olisi erityisen helposti tai nopeasti toteutettavissa. Se on pikemminkin ohjelma, joka k o k o a a joukkoja vallankumoukseen, ohjelma jonka avulla vallankumousta lähestytään. Sen toteuttaminen voi viedä kauankin, mutta suunnan on oltava oikea, jotta se kokoaisi joukkoja oikean asian puolesta.

Kaikki voittoineen ja väliaikaisine tappioineen Suomen työväenliikkeen ja SKP:n taistelukokemus osoittavat meille sen perspektiivin, joka kykenee johtamaan meidät pois kapitalismin ahdingosta. Sen ja Lokakuun vallankumouksen perspektiivissä voimme välttää myös Mauno Koiviston pessimismin. Hän arvioi nykyistä tilannetta: "Tilanne tuo mieleen kysymyksen, toimiiko tämä järjestelmä — ja jos ei

toimi, onko näköpiirissä toista järjestelmää, joka toimisi paremmin. Ajatus, että löydettäisiin joku radikaalisti ongelman ratkaiseva järjestelmä on pettävä. Radikalismi merkitsisi elintason murrosmaista alenemista. — Realistisin ajattelu lieenee, että paikkailemalla ja tuke-
malla tätä järjestelmää meidän on klunkuttaen mentävä eteenpäin” (Suomen Kuvalehti, 18. 11. 1977). Eikö juuri radikalismista, yhteis-
kunnan juuriin saakka ulottuvasta uudistustyöstä kieltäytyminen mer-
kitsee elintason romahdusmaista laskemista, kuten tämän päivän Suomesta näemme.

Meidän perspektiivimme on sosialismi. Ja vaikeudet sen saavut-
tamisessa ovat ylittämättömiä vaikeuksia vain, jos niitä ei tiedoste-
ta. Kun tunnemme ne, me voimme ne myös voittaa. Jääköön Koi-
visto klunkuttamaan omaa tietään, me etenemme kohti sosialistista
vallankumousta.

* * *

Julkaisemme tässä numerossa SKP:n varapuheenjohtaja
Taisto Sinisalon haastattelun, jossa hän arvioi presidentin vaa-
lien pääkysymyksiä, selvittää kommunistien kantaa Suomen ulkopoli-
tiikan pääkysymyksiin ja perustelee miksi kommunistit ja kansan-
demokraatit tukevat presidentti Kekkonen uudelleenvalintaa. Neuvos-
toliittolainen tutkija G. Diligenski arvostelee tunnetun ame-
rikkalaisen sosiologin Daniel Bellin uutta kirjaa ”The Cultural
Contradictions of Capitalism”. Rauha Salo analysoi Saksan Liitto-
tasavallan virkakieltolainsäädännön vaikutuksia maan poliittiseen
ilmapiiiriin sekä sen vastaisen solidaarisuusliikkeen toimintaa. Juhani
Ruotsalo perustelee SOL:n 11. liittokokouksen tunnuksen kriit-
tisestä ja tunnollisesta opiskelusta, ja osoittaa sen merkityksen opis-
kelijaliikkeen kehittämiseksi uudelle tasolle.

TILAA SOIHTU

Ellet ole vielä tilannut Soihtua vuodeksi 1978,

AJATTELITKO

Tulla ensi vuoden toimeen ilman

- Soihdun perusteellisia analyysijä?
- yhtä maamme johtavista marxilaisista aikakauslehdistä?
- nuoren kommunistisen tutkijapolven tärkeää foorumia?
- pätevää poliittisen opiskelun apuvälinettä?
- maamme voimakkaimman poliittisen opiskelijajärjestön teoreettista äänenkannattajaa, jonka vaikutus ulottuu yli opiskelijaliikkeen?

Mikäli ajattelit pärjätä ilman, toivottavasti vielä harkitset ja ehkä tutustut paremmin Soihtuun.

Mikäli ajattelit tarvitsevasi Soihtua ensi vuonnakin (ja vuoden 1978 numeroilla on käyttöä vielä 1979, 1980 ...)

TILANNET PIAN SOIHDUN VUODEKSI 1978

so. varmistat että saat kuusi painavaa numeroa, asiaa Suomen politiikasta, valtiosta, talouspolitiikasta, nuoriso- ja opiskelijaliikkeestä, sosialismin rakennustyöstä, kansainvälisen luokkataistelun polttopisteistä ...

Tilaaminen käy kätevästi maksamalla ps-tilille 762 69-4 48 markkaa ja kirjoittamalla ps-korttiin nimesi, osoitteesi ja merkinnän "Soihdun tilaus 1978".

Tilaamalla mahdollisimman pian varmistat lehden saannin ensimmäisestä numerosta alkaen. Soihtu 1/78:n ilmestymispäivä saapuu ennemmin kuin ajattelisikaan. Tilaamalla ajoissa helpotat myös huomattavasti pienen konttorimme työtä.

Presidentin vaaleista ja Suomen ulkopolitiikasta

— Taisto Sinisalon haastattelu

Tammikuun 15—16. päivänä järjestetään maassamme presidentin valitsijamiesvaalit. Vaaleissa on ehdokkaana nykyinen tasavallan presidentti, tohtori Urho Kekkonen sekä lukuisa joukko toistaan oikeistolaisempia niin sanottuja vaihtoehtoja. Suomen kommunistinen puolue ja SKDL ovat asettuneet yhdessä STP:n, SDP:n, Keskustapuolueen, molempien kansanpuolueiden sekä kokoomuksen kanssa tukemaan presidentti Kekkonen uudelleenvalintaa.

Vaali on tällä hetkellä tärkein poliittinen kysymys Suomessa. Mutta mikä on vaalien pääkysymys? Miten eri puolueet suhtautuvat Suomen ulkopoliittikkaan? Mistä on ollut kysymys viime aikoina virinneessä ulkopoliittisessa keskustelussa? Miksi kommunistit ja kansandemokraatit tukevat Kekkonen uudelleenvalintaa? Näihin kysymyksiin vastaa seuraavassa haastattelussamme SKP:n varapuheenjohtaja Taisto Sinisalo.

Soihtu: Onko presidentin vaali ensi sijassa ulko- vai sisäpoliittinen vaali? Mikä on vaalien pääkysymys?

Sinisalo: Presidentin vaali on Suomessa ennen kaikkea ulkopoliittinen valinta. Tämä määräytyy jo siitä, että Suomen valtiosäännön mukaan maamme suhteista ulkovaltoihin vastaa pääsääntöisesti presidentti.

Muutama vuosi sitten vilkkaasti lainehtineessa valtiosääntökeskustelussa kommunistit asettuivat myös puolustamaan presidentin ulkopoliittisten oikeuksien säilyttämistä tehden selvän eron presidentin sisä- ja ulkopoliittisen roolin välillä. Valtiosääntökeskustelussa oli myös esillä ajatuksia presidentin ulkopoliittisten valtuuksien vähentämisestä. Nyt on helppo nähdä, että tällainen suunta olisi muuttanut presidentin vaalien aselman huomontaan suuntaan.

Voidaan tietysti kysyä onko ulkopoliittikkaa välttämättä hoidettava niin keskitetysti. Kaikkialla maailmassa, myös

sozialistisissa maissa suunta näyttää kuitenkin olevan tällainen. Ulkopoliittiset suhteet ovat hyvin paljon luottamussuhteita, ja siksi niiden hoitaminen keskitetysti on luonnollista. Tämä ei tietenkään merkitse, että kansanjoukkojen merkitys olisi vähäinen tai vähenemässä ulkopoliitiikan ja kansainvälisen elämän kysymyksissä. Päänsäntö, joukkojen aktiivisuus ja vaikutusmahdollisuudet ovat lisääntyneet, mutta se vain ilmenee tällä tavalla.

Liikkeemme vaalitunnuksissa ja -työssä tulee korostua ulkopoliittiset kysymykset. Vaalien pääkysymys on Suomen rauhantahtoisien ulkopoliittisen linjan turvaaminen ja vahvistaminen, on kuljettava Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyön linjalla eteenpäin.

Tietysti valeilla on myös sisäpoliittista merkitystä. Esimerkiksi eri puolueiden saama kannatus vaikuttaa tuleviin sisäpoliittisiin ratkaisuihin. Ja siksi kommunistien ja kansandemokraattien mahdollisimman hyvä menestyminen vaaleissa on erittäin tärkeää.

Eri puolueiden ulkopoliittisista linjoista

S o i h t u : Presidentti Kekkonen uudelleenvalintaa on asettanut tukemaan näissä vaaleissa kuusi puoluetta kokoomuksesta kommunisteihin. Merkitseekö tämä sitä, että nämä puolueet ovat täysin yksimielisiä Suomen ulkopoliittisesta linjasta? Kannattaako esimerkiksi kokoomus Suomen rauhantahtoista ulkopoliitiikkaa?

S i n i s a l o : Kokoomus pyrkii kyllä antamaan tällaisen kuvan, mutta se ei vastaa tosiasioita. Vuosina 1956, 1962 ja 1968 kokoomus teki kaikkensa, jotta Kekkonen ei olisi valittu presidentiksi. Puolue vastusti avoimesti hänen ulkopoliitiikkaansa. Kun kokoomus nyt tukee ennen niin vihahaamaansa ehdokasta, on tähän useita pakottavia syitä.

Ensinnäkin yysopimukseen perustuvan ulkopoliitiikan kannatus kansan keskuudessa on niin laajaa, että kokoomus vaarantaisi kannatuksensa erityisesti nuorison keskuudessa vastustamalla sitä avoimesti. Tammikuun valitsijamiesvaaleissa kokoomuksen oma ehdokas olisi väistämättä merkinnyt puolueen kannatuksen huomattavaa vähenemistä. Rauhavoimien lujittuminen, liennytyskehitys ja ennen muuta Suomen ja Neuvostoliiton suhteet, mitkä tekijät heijautuvat myös yleiseen mielipiteeseen, pakottavat kokoomuksen nyt kannattamaan Kekkonen.

Toiseksi avoin ulkopoliittinen oppositioasenne haittaisi vakavasti kokoomuksen pyrkimystä hallitusvastuuseen ja pidemmän aikavälin suunnitelmia Kekkonen jälkeistä aikaa ajatellen.

Kolmanneksi kokoomukselle sopii ideologisesti Kekkonenkin — tosin eri perustein — korostama ”kansallinen

cheys". Kesäkuun puoluekokouksessa puheenjohtaja Holkeri arvostelikin lähinnä vain sitä, että kokoomusta ei vielä ole otettu mukaan yksimielisyyteen myös hallitustasolla.

Näillä perusteilla kokoomus on asettunut kannattamaan Kekkonen uudelleenvalintaa. Mutta se ei merkitse sitä, että kokoomuksen ulkopoliittiset pyrkimykset olisivat samat kuin Suomen virallisen ulkopoliittikan.

Kokoomus on Suomen länsisidonnaisuuden voimistamisen kannalla. Se vaati voimallisesti EEC-sopimusta, kannattaa mm. eduskunnassa säännöllisesti Suomen liittämistä läntisiin pankkeihin ja rahastoihin ja ajaa myös poliittisella tasolla Suomen lähentämistä länteen.

Kokoomus painottaa Suomen ulkopoliitiikassa "puolueetomuutta", mikä tähtää ulkopoliittikkamme rauhantahtoisuuden ja aktiivisuuden vähentämiseen sekä turvallisuuspoliittisen linjan uudelleen arvioimiseen.

Puolue sallii ja edistääkin lehtiensä palstoilla antikommunistista ja neuvostovastaista propagandaa ja avoimiakin hyökkäyksiä ystävyysspolitiikkaa vastaan.

Kokoomuksen sympatiat ovat imperialismiin puolella ja siksi se mm. tiedotusvälineidensä avulla pyrkii laajentamaan USA:n ja yleensä länsimaista vaikutusta Suomen yleisessä mielipiteessä. Kansallisiin vapautusliikkeisiin puolue suhtautuu kielteisesti.

Kaikki tämä osoittaa, ettei kokoomuksen ulkopoliittinen linja vastaa Suomen kansan etujen mukaista rauhantahtoista ulkopoliittikkaa. Siksi kokoomuksen pyrkimyksiä lisätä vaikutusvaltaansa ulkopoliittisissa kysymyksissä nyt ja tulevaisuudessa on päättäväisesti vastustettava. Kokoomus on taantumuksen tärkein poliittinen voima myös ulkopoliittikan alalla.

S o i h t u : Maalaisliito — Keskustapuolueella on ollut sotien jälkeisenä aikana varsin myönteinen rooli rauhantahtoisen ulkopoliittisen linjan vahvistumisessa. Onko tässä suhteessa viime aikoina tapahtunut mitään muutoksia?

S i n i s a l o : Keskustapuoleella on ollut tosiaankin varsin myönteinen panos Suomen ulkopoliittikan kehittämisessä. Ja siksi kommunistit ovat voineet olla monessa asiassa yhteistyössä Keskustapuolueen kanssa.

Ei voi olla kuitenkaan huomaamatta, että puolueen sisäinen kehitys on tuonut mukanaan piirteitä, jotka saattavat muuttaa sen asemaa hieman toisenlaiseksi kuin aikaisemmin. Niin sanotun K-siiven roolin heikkeneminen tuo mukanaan vaaran, että oikeiston vaikutus kasvaa Keskustapuolueen kautta. Puolueessa on hyvin vahva oikeistolainen siipi. Ja ei kai ole väärin ennakoitu, jos sanoo, että Keskustapuolueessa tulee sisäinen taistelu kärjistymään myös ulkopoliittikan lähtökohdista.

Soihtu: Sosialidemokraattisen puolueen ulkopoliittisessa linjassa tapahtui tunnetusti kymmenkunta vuotta sitten käänne pois neuvostovastaisista asemista. Onko nyt jo mahdollista arvioida tarkemmin mikä oli tämän käänteen luonne?

Sinisalo: Kyllä minusta voidaan niin sanoa, että SDP:ssä on tapahtunut periaatteellista uudelleen arviointia ulkopoliitiikan alalla. Tämä näkyy varsinkin puolueen jäsenjoukoissa mutta myös johdossa. SDP:n ja NKP:n suhteen kehitys perustuu tähän prosessiin ja tietenkin edistää sitä.

Mutta on muistettava, ettei SDP ole yhtenäinen ulkopoliittisissakaan kysymyksissä. SDP:n siipien suojasta löytyi äärioikeiston ehdokas näissäkin vaaleissa, eikä tämä Ahti M. Salonen ole varmasti viimeinen. Puolueessa on vielä omia sosialidemokraattisiakin oikeistolaisia vaihtoehtoja. SDP:n keskusta tasapainoilee niin oikeisto- kuin vasemmistopaineidenkin välillä, ja siksi SDP on koko ajan määrätynlaisessa liikkumatilassa, jonka lopullinen suunta ei ole vielä pääteltävissä.

SDP pitää yllä varsin hyviä suhteita kaikkiin Sosialistisen Internationaalin puolueisiin. SDP:n vaikutus Sosialistisessa Internationaalissa on viime aikoina ollut myönteinen. Mutta totta kai Sosialistisen Internationaalin kautta vaikutetaan myös suomalaisen sosialidemokraattiseen liikkeeseen. SDP:n moni-ilmeisyyttä lisää myös puolueen sisällä esiintyvä spekulatio eurokommunismilla.

Soihtu: Entä muiden poliittisten voimien ulkopoliittiset asenteet ja pyrkimykset?

Sinisalo: Äärioikeisto, jolla on näissä vaaleissa useampikin ehdokas, tähtää luonnollisesti Suomen ulkopoliitiikan ja kansainvälisen aseman muuttamiseen. Sama on sanottava maolaisten tavoitteista.

Nämä ryhmät ovat pieniä, mutta niiden jatkuvaa neuvostovastaista esiintymistä ei tulisi viranomaistenkaan taholta seurata vain vähättelyllä ja olankohautuksin. Esimerkiksi Suomen maolainen ryhmä propagoi jatkuvasti Kiinan johtajien Neuvostoliiton ja maailmanrauhan vastaista politiikkaa. Suomen etujen mukaista on puuttua tällaiseen toimintaan.

Viime vuoden tapahtumat Kiinan kansantasavallassa eivät ole muuttaneet maan johdon ulkopoliittista linjaa. Tapahtumat kyllä heijastivat maolaisen politiikan epäonnistumista ja luhistumista. "Neljän koplan" syrjäyttäminen merkitsi eräiden maolaisen käytännön iljettävimpien puolien häviämistä. Mutta tämän rinnalla ilmenee myös tendenssejä, jotka jarruttavat luopumista maolaisesta politiikasta. Sotilaallinen valmistautuminen myös hyökkäyksellisessä mielessä jatkuu Kiinan sisällä. Pekingin johtajat kannusta-

vat USAn, Japanin ja Euroopan kapitalististen maiden taantumuksellisia piirejä tekemään tyhjäksi liennytyksen. Kiinalainen propaganda väittää jatkuvasti, että ETYK ei olisi tuonut mitään myönteistä Euroopan tilanteeseen. Kiinalle annetaankin yhä suurempi merkitys imperialistien laskelmissa sosialismin heikentämiseksi, sosialististen maiden yhtenäisyyden ja voiman horjuttamiseksi.

Siksi maolaisuus on edelleen eräs tärkeimmistä vaaroista jännityksen lientymiselle ja rauhalle. Sen politiikka on ristiriidassa Suomen ulkopoliittisten etujen kanssa.

Maolaisuuden tämänhetkinen kriisi, joka on aiheuttanut eripuraisuutta maolaisissa ryhmissä eri puolilla maailmaa "neljä koplan" syrjäyttämisen ja Albanian Kiinan uutta johtoa vastaan suuntaamaan kritiikin jälkeen, tulisi käyttää täydessä määrin hyväksi.

Keskustelu Suomen ulkopoliitikasta

Soihtu: Viimeisen parin vuoden aikana on puhuttu paljon Suomen ulkopoliitikasta, erityisesti on keskusteltu termistä "puolueettomuuspolitiikka". Mikä on tämän keskustelun tausta?

Sinisalo: Muodollisena perusteena tällaiselle keskustelulle on aina ollut yya-sopimuksen johdannossa mainittu Suomen pyrkimys pysyä suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella. Mutta 1970-luvulla käyty puolueettomuus-keskustelu liittyy nähdäkseni koko Euroopan tilanteesta tapahtuneeseen muutokseen ja myös ETYK-prosessiin. Myös solmittu EEC-sopimus, joka oli oikeiston ja lännen voitto, on lisännyt spekulatioita Suomen kansainvälisestä asemasta.

Jännityksen lientyessä Euroopassa, yhä useamman kapitalistisen maan solmiessa rauhanomaiseen rinnakkainoloon perustuvat suhteet sosialistisiin maihin ja lopulta niiden kirjaaminen ETYK-asiakirjaan on muuttanut Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kansainvälistä ympäristöä. Ja tämä on aiheuttanut tahattomia ja tahallisia väärinkäsityksiä. On arveltu, että Suomen "liikkumavara" olisi jotenkin laajentunut, tai esitetty, että ETYK-asiakirjasta olisi tullut Suomen ulkopoliitiikan perusasiakirja.

Viittasin tähän jo puheessani eduskunnassa marraskuussa 1975 hallituksen antaessa selonteon eduskunnalle ETYK:stä. Sanoin silloin mm.: "Suomen kannalta ovat tietysti ensi tilalla yhteistyösuhteet Neuvostoliiton kanssa. Ne vahvistavat erittäin voimakkaasti ETYK:in asiakirjoissa todetun asian siitä, että valtioiden väliset yhteistyösuhteet ovat edullisia kaikille osapuolille. Siinä, missä useat valtiot aloittavat uutta aikakautta, on Suomen ja Neuvostoliiton keskeisissä suhteissa maittemme ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen pohjalta kuljettu jo varsin pitkälle. Maam-

me ja Neuvostoliiton keskeisen yhteistyön kehittämisen lujana perustana säilyy edelleen maittemme keskeinen sopimus ystävydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta. Jokainen yritys antaa sellainen kuva, että ETYK-sopimus olisi edes jossain määrin vähentänyt Suomen ja Neuvostoliiton keskeisen yya-sopimuksen merkitystä ja asemaa, olisi virheellinen, ja siksi se on päättävästi torjuttava. Rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden laajentuminen yhä useampaa järjestelmiltään erilaista maata koskevaksi, uusi kehitys maanosassamme, on päivittäin nähtävä suoranaisena haasteena kaikin puolin kehittää, monipuolistaa ja syventää yhteistoimintaa Neuvostoliiton kanssa edelleen."

Toisin sanoen yya-sopimus ja itse Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden käytäntö menee paljon pidemmälle kuin ETYK:n periaatteet. Tietenkään Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kannalta ei ole vähämerkityksellistä että muiden maiden suhteet kehittyvät ETYK:n pohjalta, mutta ei se kuitenkaan ole Suomen ulkopoliittikan perusasiakirja. Asian käsittäminen näin olisi Suomen ulkopoliittikan vetämistä taaksepäin eikä suinkaan eteenpäin.

Soihtu: On siis edelleen paikallaan korostaa yya-sopimuksen ajankohtaisuutta kaikilta osiltaan?

Sinialo: Kyllä. Tämä on myös todettu kaikissa Suomen ja Neuvostoliiton yhteisissä kommuniqueoissa.

Yya-sopimuksen velvoitteet voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan kuten Paasikivi on aikoinaan todennut: 1) hyökkäyksen yhteinen torjunta, 2) ystävyyteen ja hyviin naapurisuhteisiin perustuva yhteistyö ja 3) yhteinen toiminta rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden edistämiseksi. Nämä kaikki liittyvät yhteen.

Velvollisuus hyökkäyksen yhteisestä torjunnasta osoittaa meille kuinka pitkälle rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteet voidaan viedä yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden suhteissa. Tämä on mahdollista koska mailla on yhteinen etu ja päämäärä: rauhan turvaaminen. Juuri nämä sotilaspoliittiset artikkelit tekevät yya-sopimuksesta uudentyyppisen sosialistisen ja kapitalistisen maan valtiosopimuksen.

Soihtu: Miten kommunistit suhtautuvat väitteisiin, että Suomi olisi "puolueeton" maa?

Sinialo: Kommunistit torjuvat tällaiset väitteet. Ensinnäkin siksi, että ne ovat vastoin Suomen ulkopoliittisia sitoumuksia ja toiseksi siksi etteivät ne vastaa Suomen kansan perusetuja.

Tätä kysymystä käsiteltiin myös SKP:n ja NKP:n viimeisissä neuvotteluissa pohdittaessa Suomen ulkopoliittista roolia ja suomalais-neuvostoliittolaisten suhteiden kehittämistä. Näissä keskusteluissa kiinnitettiin huomiota siihen, että ulkopoliittikan sisällöstä on jatkuvasti jouduttu taiste-

lemaan oikeiston pyrkimyksiä vastaan, ja että nämä pyrkimykset esiintyvät tänään mm. yrityksenä antaa Suomen ulkopoliitikalle sellainen puolueettomuuden luonne, jolla Suomea pyritään etäännyttämään yya-sopimuksen yhteistyölinjasta. NKP ilmaisi arvostuksensa kommunistien perinteiselle toiminnalle Suomen rauhantahtoisen ulkopoliitiikan vahvistamisen puolesta.

Kommunistien käsityksen mukaan Suomen ulkopoliitikalla tulisi olla kaksi keskeistä periaatetta. Ensinnäkin ulkopoliitiikan on palveltava maamme itsenäisyyden ja suverenisuuden vahvistamista. Toiseksi ulkopoliitiikan on taatava hyvät suhteet naapurimaihin rauhan ja turvallisuuden takaamiseksi, ulkopoliitiikan on tämän vuoksi oltava aktiivista eikä passiivista eristäytymispolitiikkaa. Näiden periaatteiden mukaan solmittiin jo vuonna 1918 Suomen työväenhallituksen ja Neuvosto-Venäjän välinen sopimus, näiden periaatteiden puolesta SKP on taistellut perustamisestaan lähtien.

Sotien jälkeen ne on hyväksytty laajemminkin kansan enemmistön keskuudessa. Ja yya-sopimus vahvisti ne valtiollisella tasolla.

Yya-sopimuksen mukaisesti Suomi ei tietenkään ole puolueeton. Sopimuksen johdannon maininta Suomen pyrkimyksestä pysyttäytyä suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella ei merkitse tätä. Sopimus on kokonaisuus, jonka yhtä osaa ei voida asettaa muita osia vastaan. Tästähen Bartenjev ja Komissarov toteavat kirjassaan "Kolmekymmentä vuotta hyvää naapuriystävyyttä" hyvin täsmällisesti: "Vuoden 1948 sopimuksen johdannossa vahvistettu määräys ei velvoita Suomea olemaan puolueeton kaikissa suhteissa. Se merkitsee vain sitä, että niissä kysymyksissä, jotka eivät koske Neuvostoliiton ja Suomen ystävällisiä suhteita ja Neuvostoliiton luoteisrajojen tai itse Suomen puolustusintressiä hyökkäystä vastaan, voi Suomi, mikäli haluaa, ottaa puolueettoman asenteen. Toisin sanoen Suomen pyrkimys pysytellä suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella ei saa johtaa ristiriitaan vuoden 1948 sopimuksen hengen ja sisällön kanssa eikä siinä sanotun velvoitteen kanssa ylläpitää ja kehittää ystävällisiä naapurusuhteita Neuvostoliiton kanssa."

Suomen puolelta presidentti Kekkonen on myös todennut, että sodan ja rauhan kysymyksissä Suomi ei halua olla puolueeton vaan toimii aina rauhan ja rauhanomaisten ratkaisujen puolesta.

Syy, miksi oikeisto pyrkii korostamaan Suomen puolueettomuutta sellaisiin mittasuhteisiin, että se joutuu ristiriitaan yya-sopimuksen kanssa, on pyrkimys etäännyttää Suomi sosialistisista maista, tiivistää Suomen suhteita länteen. Tällä pyrkimyksellä on selvä luokkasisältö. Se on sidoksissa

suurpääoman ja poliittisen oikeiston laskelmiin ja etuihin. Mutta se ei vastaa Suomen kansan etuja. Suomen kansan etujen mukaista on kaikkinaisen yhteistyön kehittäminen Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kanssa. Suomen kansan etujen mukaista on yya-sopimuksen mukainen Suomen turvallisuuspolitiikka ja yhteinen toiminta Neuvostoliiton kanssa kansainvälisen rauhan hyväksi. Yya-sopimukseen perustuva rauhan ulkopoliitiikka on myös vahvistanut Suomen itsenäisyyttä ja kansainvälistä arvovaltaa. Ja siinä mielessä neuvostoystävyyttä tulisi pitää suomalaisen isänmaallisuuden peruskriteerinä.

Ulkopolitiikassakin on kysymys luokkien eduista ja intresseistä. SKP on Suomen puolueettomuuden virheellistä korostamista vastaan, koska se ei vastaa Suomen työtätekevien etuja.

On myös syytä korostaa, että kommunistisen puolueen oma suhtautuminen Neuvostoliittoon ei tietenkään rakennu millekään puolueettomuus-periaatelle vaan proletarisen internationalismin periaatteille.

Suomen ulkopoliitiikan ajankohtaisia kysymyksiä

Soihtu: Missä asioissa ja millä aloilla Suomen ulkopoliitiikkaa voitaisiin aktivoida?

Sinisalo: Tärkeintä on Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden edelleen lujittaminen kaikilla aloilla. Näissä suhteissa ei olla suinkaan saavutettu jotain lopullista ylärajaa — eikä sellaista olekaan. Ajankohtainen tehtävä on saada juuri solmittu Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisen yhteistyön pitkän aikavälin ohjelma voimakkaasti liikkeelle.

Sopimuksen merkitys yleisesti tunnustetaan ensiarvoisen tärkeäksi. Samaan aikaan ei voi olla kuitenkaan havaitsematta, että meillä Suomessa valitettavasti suhtaudutaan eräillä tahoilla sopimuksen sen sitovuus torjuen, pitäen sitä ikäänkuin vain ohjeellisena.

Neuvostoliiton Suomen suurlähettiläs Stepanov lausui Suomenmaa-lehdelle lokakuussa antamassaan lausunnossaan: ”Pitkäaikaissopimus on asiallinen, varsin konkreettinen ja kumpaakin osapuolta velvoittava sopimus, jossa viitoitetaan tavoitteet useilla taloudellisen yhteistyön suunnilla. Niin Neuvostoliiton kuin Suomen virastojen, laitosten ja toimimien päätehtävä on nähdäkseni tällä hetkellä se, että ne panevat reippaasti alulle tämän ohjelman toteuttamisen, joka takaisi kaikkien ohjelman kirjattujen sopimusten dynaamisen toteuttamisen käytännössä.”

Tämän tulisi olla myös kaikkien suomalaisten lähtökoh-
ta. Sopimus on maittemme korkeimpien valtiomiesten al-
lekirjoittama. Luonnollisesti se sitoo aivan erikoisesti hal-

litusta ja asettaa tehtäviä valtiovalle. Ohjelman toteuttaminen ei voi tapahtua menestyksellä jos valtiovalta tyytyy vain odottamaan ns. yritystason toimenpiteitä. Hallituksen tiedonannossa eduskunnalle pitkän aikavälin sopimuksesta mainittiin eräitä, mutta valitettavan epämääräisiä ja vailla riittävää konkreettisuutta olevia toimia, joilla taloudellista yhteistyötä voitaisiin edistää.

Avainkysymys on Suomen tuonti Neuvostoliitosta ja ennen kaikkea tuonnin rakenne. Neuvostoliitosta tuodaan maahamme vain 4 % kaikista ulkomailta tuotettavista koneista ja laitteista. Pääosa tuonnista on raaka-aineita ja energiaa. Nyt laman aikana kun energiaa ei tarvita niin paljon teollisuuden tarpeisiin, jää energiantuonti vähiin. Ja jos investointitoiminta lähiaikoina vilkastuu, niin se johtaa Neuvostoliiton suhteellisen osuuden supistumiseen, koska koneet ja laitteet tuodaan lännestä. Eräissä arvioissa on pelätty, että Neuvostoliiton osuus Suomen ulkomaankaupasta supistuu ilman uusia toimintamalleja takaisin siihen 12 %:iin, joka sillä oli EEC-sopimuksen solmimisen edellä.

Ratkaisevana esteenä kaupan ja taloudellisen yhteistyön kehittämislle Neuvostoliiton kanssa on maamme talouden ja ulkomaankaupan kapitalistinen organisaatio, se että suurpääoma ja monopoliyhtiöt jotakuinkin vapaasti päättävät ulkomaankaupan laajuudesta ja suunnasta. Olisi vakavasti harkittava, että valtiovalan toimesta tutkittaisiin yksityiskohtaisesti ne tuotteet, joiden tuontia olisi mahdollista lisätä Neuvostoliitosta ja asettamalla näiden tuotteiden länsituonnille vastaavat rajoitukset todella turvattaisiin se, että ne myös tuodaan maahamme Neuvostoliitosta. Valtiollista valvontaa pitäisi lisätä yritysten hankinta- ja myyntisopimuksiin. Kiireellisesti olisi tutkittava ja toteutettava mahdollisuudet lisätä valtion, kuntien- ja valtiojohtoisten yritysten hankintojen koordinoitua siten, että ne voitaisiin suunnata nykyistä suuremmassa määrin Neuvostoliittoon. Valtiollisten ja yksityisten raha- ja luottolaitosten päätökset olisi saatettava sopusointuun Neuvostoliiton kanssa tapahtuvan taloudellisen yhteistyön laajentamisen kanssa. Kaupan kehitystä voisi palvella myös valtiollisen yritystoiminnan laajentaminen ulkomaankaupan, tieteellisen-tekni- sen yhteistyön ja teknologisen tutkimuksen alueilla.

Soihtu: Mitä muita ajankohtaisia ulkopoliittikan kysymyksiä on?

Sinisalo: Suomen ulkopoliittikan aktiivisuutta tarvitaan monilla aloilla. Suomen aktiivisuutta tarvitaan ETYK:n seurantakokouksessa Belgradissa. Pitäisi myös tutkia miten voitaisiin edistää Neuvostoliiton esityksiä ympäristönsuojelua, liikennettä ja voimataloutta koskevien yleiseurooppalaisten neuvottelukokouksien koollekutsumiseksi.

Suomen aktiivisuutta tarvitaan imperialistien pyrkimysten torjumisessa kilpavarustelun lisäämiseksi. Kehitys on johtamassa siihen, että uusi, todella pelottava varustelukierros on alkamassa uusien joukkotuhousteiden kehittämisen muodossa. Ydinaseiden ensikäytön kieltämisestä pitäisi saada syntymään sopimus. Olisi estettävä neutronipommin, risteilyohjuksen, monikärkiohjusten ja strategisten pommitajien sarjatuotanto sekä ympäristösodankäynnin välineiden kehittäminen. Aseistariisunnan alalla tarvitaan nyt päättäväistä aloitteellisuutta kehityksen suunnan kääntämiseksi.

Valitettavasti tilanne Pohjois-Euroopassa on kehittynyt maamme ja kansamme etuja vastaan. Presidentti Kekkonen aloite ydinaseettomasta Pohjolasta on oikea. Sen torjuminen Norjan ja Tanskan taholta on johtanut tilanteen huononemiseen. Norjaa ollaan liittämässä osaksi USA:n ydinohjusstrategiaa, Norjassa on USA:n ydinohjussukellusveneidien radiosuunnistustukikohtia. Saksan Liittotasavallan joukot osallistuvat sotaharjoituksiin Norjassa. Tällainen kehitys ei suinkaan tasapainoita tilannetta Pohjois-Euroopassa, vaan luo vaarallisia ongelmia. Presidentti Kekkonen on tuonut tämän selvästi esiin. Mutta muuten suomalaiset poliitikot, järjestöt ja yleinen mielipide eivät tunnu toistaiseksi ymmärtäneen tätä. Suomella voisi olla huomattavasti myönteisempi vaikutus Pohjois-Euroopan kehitykseen, jos siihen pyritäisiin kaikilla tasoilla. Ei riitä, että pyydetään muita Pohjoismaita vain ottamaan huomioon Suomen erityinen asema.

Myös Pohjoismaiden kommunististen puolueiden yhteistyötä voitaisiin lujittaa. Ja omassa keskuudessamme pitäisi lisätä tietoisuutta muiden Pohjoismaiden sisäisestä kehityksestä. Esimerkiksi Juri Piskulovin kirja "Neuvostoliitto ja Pohjola" antaa tähän erinomaisen mahdollisuuden.

Aseistariisuntakäsymyksen lisäksi on Suomen toimittava aktiivisesti YK:ssa kolonialismia, uuskolonialismia, rasismia ja fasismia vastaan. Eräissä viime aikaisissa äänestysissä Suomi on ollut varsin omalaatuisessa seurassa. Etelä-Afrikan rasistisen hallituksen täydelliseksi eristämiseksi pitäisi toimia kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että Suomen ulkopoliittikan aktiivisuutta rauhan ja kansainvälisen jännityksen lieentyäiseksi voidaan edelleen lisätä.

Kekkonen ja kommunistit

S o i h t u : Tässä on tullut jo esiin se, että kommunistit tekevät selvän eron presidentin ulko- ja sisäpoliittisen roolin välillä. Onko tuen antaminen Kekkoselle presidentin vaalissa jotenkin ongelmallista kommunisteille ja kansandemokraateille?

Sinisalo: Ei ole mitenkään erityisen ongelmallista. Tämähän osoittaa jo se, että kyselytytkimusten mukaan SKDL:n kannattajista on Kekkonen takana suurempi osa kuin minkään muun puolueen kannattajista. Tämä johtuu kahdesta seikasta.

Ensinnäkin presidentti Kekkonen on osoittanut yli 20 vuoden toimiaikanaan puolustavansa kaikissa olosuhteissa Suomen yya-sopimukseen nojaavaa ulkopoliittikkaa. Kun kommunistit vuonna 1956 ratkaisivat Kekkonen valinnan Fagerholmin sijasta, ei valinta ehkä ollut niin helppo kuin tänään. Nyt meillä on 20 vuoden kokemus. Voimme varmasti todeta, että Kekkonen on ulkopoliittisesti hyvä vaihtoehto, ja kommunistien hänelle antama tuki on oikea.

Toiseksi presidentti Kekkonen sisäpoliittisesta linjasta kommunistit ovat tehneet selvän arvion jo monta vuotta sitten ja se on myös julkisesti ilmoitettu. Olemme todenneet, että Kekkonen on Euroopan taitavimpia porvarillisia poliitikkoja. Hänellä on erinomainen kyky ottaa poliittiset realiteetit huomioon ja mukauttaa politiikkansa niiden vaatimusten mukaiseksi. Mitä selkeämmin työväenliike tämän tajuaa, sen helpompi sen on olla Kekkonen ulkopoliittikan tukena.

Kommunistit eivät ole epäröineet hetkeäkään asettua näissä vaaleissa Kekkonen uudelleenvalinnan taakse. Ratkaisun helppous vain korostuu, jos ajatellaan tulevaisuutta: ajankohtaa jolloin vailtaan presidentti Kekkonen työn jatkajaa.

Soihtu: Presidentin valitsijamiesvaaleihin valmistaudutaan nyt heti Lokakuun vallankumouksen ja Suomen itsenäistymisen 60-vuotisjuhlien jälkeisissä tunnelmissa. Tämä antanee hyvää lisävauhtia kommunistien ja kansandemokraattien työlle?

Sinisalo: Kyllä varmasti. Lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhlallisuudet toivat selvästi esiin sosialismin etevämyyden kapitalismiin nähden yhteiskunnallisena järjestelmänä. Samoin juhlallisuudet kumosivat porvarillisen propagandan väitteet Neuvostoliiton ja NKP:n arvovallan heikkenemisestä maailman kansojen ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen piirissä. Ne osoittivat marxismi-leninismen aatteiden kestävyden ja voiman.

Suurten tapahtumien juhlimisessa tuli myös korostuneesti esiin, että Suomi sai itsenäisyyden V. I. Leninin johtamalta neuvostohallitukselta, ja että siitä lähtien Neuvostoliitto on noudattanut johdonmukaisesti Suomeen nähden — uuteen perustuslakiinkin kirjattua — rauhanomaisen rinnakkainolon periaatetta. Presidentti Kekkonen uudelleenvalinnan kautta Suomen kansa osoittaa luottamuksensa ja kunnioituksensa tätä Neuvostoliiton politiikkaa kohtaan.

Kapitalismin kriisi ja porvarillinen ideologia

G. Diligenski:

Amerikkalainen sosiologi Daniel Bell on yksi tunnetuimmista porvarillisista ideologeista kautta maailman. Vuonna 1960 hän julkaisi kirjan "The End of Ideology", joka oli eräs tärkeimmistä ideologioiden ehtymisen teorian ensiesityksistä. "Ideologinen aikakausi on päättynyt", julisti Bell tuolloin.

Bellin seuraava samanlaisen maineen saanut kirja oli vuonna 1973 ilmestynyt "The Coming of Post-Industrial Society". Siinä Bell habmotti "jälkiteollisen yhteiskunnan" teorian. Bellin ohjelma oli yksinkertainen: tieteellis-teknisen edistyksen, palvelusektorin laajentamisen, sivistyneistön nopean kasvun sekä yliopistojen ja tutkimuslaitosten verkoston kehittymisen tuloksena kapitalismi muuttaa luonnettaan vapautuen sille ominaisista antagonismeista (ks. tarkemmin esim. J. Krasin, Vielä eräs porvarillinen teoria, Sosialismin teoria ja käytäntö 5/75; R. Eräsaari, Daniel Bellin jälkiteollinen yhteiskunta, Sosiologia 3—4/75).

Viime vuonna Belliltä ilmestyi jälleen uusi kirja. Julkaisemme seuraavassa tunnetun neuvostoliittolaisen tutkijan G. Diligenskin kritiikin tästä kirjasta. Diligenski osoittaa sekä Bellin analyysin täydellisen epätieteellisyyden että sen miten Bell väärentää kapitalismin nykyisen kriisin olemuksen.

Artikkelin on kääntänyt Jussi Talvitie lehdestä Sowjetwissenschaft/Gesellschaftswissenschaftliche Beiträge 8/77. — Toimitus.

Kapitalismin yleisen kriisin nykyinen raju kärjistyminen vaikuttaa voimakkaasti porvarillisiin yhteiskuntaoppeihin. Vielä 10—15 vuotta sitten kapitalistisia "aatemarkkinoita" hallitsivat teollisuusyhteiskunnan teorian erilaiset muun-

nelmat. Niille oli ominaista taloudellisen kasvun puolustelu, usko mahdollisuuteen ratkaista sen avulla kapitalismin patoutuneet ristiriidat. "Yhtenäisen teollisuusyhteiskunnan" teoreetikkojen toivomusten mukaan taloudellisen kasvun tuli samalla muuttaa sosialistista yhteiskuntajärjestystä ja siten lujittaa kapitalismin kansainvälisiä asemia.

Maailman tämän päivän realiteetit ovat osoittaneet näiden teorioiden perusolettamukset vääriksi. Yhtäältä sosialismi on kyennyt saavuttamaan korkean taloudellisen kehitystason muuttamatta luonnettaan; sen asemat ja vaikutus maailmassa ovat muodostuneet olennaisesti tärkeämmiksi. Toisaalta kapitalistisissa maissa tuotannon kasvu ei ole kyennyt estämään 1960- ja 1970-lukujen yhteiskuntapolitiisiin kriiseihin huipentuneiden yhteiskunnallisten konfliktien jatkuvaa kärjistymistä; päinvastoin osoittautui, että tämä kärjistyminen liittyy kiinteästi tuotannon kasvuun. Vuosien 1974—75 maailman talouskriisi paljasti myös kuvitelmiksi käsitykset, joiden mukaan valtiomonopolistinen kapitalismi kykenee takaamaan kriisittömän taloudellisen kehityksen. Ympäristö-, energia- ja raaka-aineongelman kärjistyminen koversi lopulta uskon taloudelliseen kasvuun yleislääkkeenä kapitalismin ongelmiin.

Porvarillisten teoreettisten rakennelmien romahdus herätti henkiin kokonaisen joukon uusia teorioita. Kaikki nämä konseptiot suuntautuvat nykyisen valtiomonopolistisen järjestelmän kehittämiseen. Niiden ehdottamat diagnoosit tämän järjestelmän sairaudesta ja niiden tarjoamat parannuskeinot vaihtelevat tosin erittäin paljon. Esimerkiksi "Rooman klubi" kehottaa hidastamaan taloudellista kasvua, sosiologi Alvin Toffler sitävastoin näkee suurimman ongelman ihmisen vaikeuksissa sopeutua muutosten vauhtiin ja ehdottaa tämän prosessin tiukempaa sääntelyä; taloustieteilijä John K. Galbraith taas esittää monopolien vallan rajoittamista valtiollisen omistuksen laajentamisella.

Ensiviulua tässä orkesterissa soittaa epäilemättä "jälkiteollisen yhteiskunnan" teoria eri muunnelmineen. Siinä tulevat esiin kapitalismin edessä olevat ongelmat täydellisin. Samalla sen esittämät ongelmien analyysit ja ratkaisut ovat sängen epämääräisiä ja ristiriitaisia. Sen ideologista tehtävää — hahmottaa "uusi yhteiskunta" joka kykenee pelastamaan "teollisen aikakauden" kapitalismin ja tarjoamaan vakuuttavan vaihtoehdon sosialismille — ei ole kuitenkaan kyetty ratkaisemaan läheskään tyydyttävästi. "Jälkiteollisen yhteiskunnan" teoreetikot eivät ole kyenneet saamaan johtopäätöksiinsä ja poliittisiin "resepteihinsä" sitä varmuutta, joka oli ominaista esimerkiksi Walt Rostovin tai Raymond Aronin töille. Tämän päivän kapitalismin kriisin kärjistyessä porvariston ideologiset ennusteet käyvät yhä varovaisemmiksi ja ristiriitaisemmiksi. Epävar-

muus synkentää tuntuvasti aikaisempaa ruusuista kuvaa "jälkiteolliseen aikakauteen" siirtymisestä.

Jälkiteollisen yhteiskunnan opin perustajiin lukeutuvan amerikkalaisen sosiologin, Daniel Bellin töissä tämän porvarillisen yhteiskuntaopin suuntauksen perusajatukset kietytyvät kaiketi täydellisimmin. Ne ilmenivät selvästi jo hänen vuonna 1973 ilmestyneessä kirjassaan "The Coming of Post-Industrial Society". Näitä tendenssejä Bell kehittää edelleen uudessa kirjassaan "The Cultural Contradictions of Capitalism", johon on koottu ja muokattu tekijän aikaisemmin julkaistuja artikkeleita.

Kun Bell edellisessä kirjassaan — kuten hän toteaa uuden teoksessa esipuheessa — halusi ennen kaikkea osoittaa, "miten teknologia... muuttaa teknis-taloudellista järjestystä ja sen myötä yhteiskunnan kerrostumarakennetta", ovat tällä kertaa hänen tarkastelunsa keskiössä kulttuurin ja politiikan prosessit. Tämän päivän kapitalismin kriisi määrää Bellin uuden kirjan tavoitteita, ja analyysin logiikka. Olematta kapitalistisen järjestyksen primitiivinen kaudenistelijä Bell jää kuitenkin sen tietoiseksi puolustajaksi.

Bellin pääidea on vapauttaa kapitalismin taloudelliset ja sosiaaliset olosuhteet vastuusta kapitalismin kriisiin ja säilyttää se kulttuurille ja yhteiskunnalliselle tajunnalle. Hänen mukaansa taloudellisen ja sosiaalisen elämän ristiriitojen kärjistyminen on viime kädessä seurausta henkisestä kriisistä: ristiriidasta yhteiskunnallisen tajunnan tason sekä tilan ja toisaalta niiden ongelmien luonteen välillä, joiden edessä yhteiskunta on nykyisen teknistaloudellisen ja sosiaalisen kehityksen seurauksena. Vastaavasti ulospääsyä kriisistä ei saateta yhteyteen taloudellissosiaalisen rakenteen perustavanlaatuisten muutosten kanssa (vaikkakin yksittäisiä muutoksia pidetään välttämättöminä), vaan tietoisuuden ja kulttuurin rakenteen muuttamisen kanssa.

Kun Bell perustele — kuten tulemme näkemään — ehdotuksensa kapitalistisen järjestelmän sopeutumisesta tämän päivän realiteetteihin, hän samalla ilmeisesti vaistoa, että sen "itsetäydellistämistä" ja nykyaikaistamista varten on olemassa vain rajoitettu pelivara. Yhteiskunnallisen tajunnan muutos merkitsee hänelle radikaaleinta keinoa tämän pelivaran laajentamiseksi. Tämä porvarillis-reformistisen ajattelun uusi tuote osoittautuu lähemmin tarkasteltuna kuitenkin konservatiiviseksi ja utopistiseksi unelmaksi "harmonisen menneisyyden" paluusta.

Teknologisesta determinismistä "talouden" ja "kulttuurin" erkaantumiseen

Jälkiteollisen (niinkuin myös "teollisen") yhteiskunnan teorioiden metodologinen lähtökohta on tunnetusti tekno-

loginen determinismi. Bellin konseptiossa ilmenee kuitenkin myös aivan toinen metodologinen periaate: luopuminen determinismistä ja yhteiskunnallishistoriallisesta monismista, yhteiskunnallisen kehityksen ongelmien relativistinen tarkastelutapa.

Bellin tärkein metodologinen avain kapitalismin sosiaalipoliittisen ja kulttuurikehityksen selittämisessä on konseptio kolmesta selvästi erotetusta alueesta — teknistaloudellinen järjestys, poliittinen järjestys ja kulttuuri — ja ennen kaikkea ensimmäisen ja kolmannen välisten suhteiden dynamiikka.

"Alueiden erkaantuminen" — (talouden ja kulttuurin erkaantuminen — käänt. huom.) — näin Bell muotoilee keskeisen ajatuksensa tämän päivän kapitalismin kriisistä. Idea perustuu kahden historiallisen tilanteen vastakkainasettelulle. Niistä ensimmäisen luonnehtimista varten Bell käyttää — tavallaan "ihannemallina" — 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun "perinteistä" amerikkalaista yhteiskuntaa. Hänen käsityksensä mukaan tällöin vallitsi talouden ja kulttuurin täydellinen ykseys: toisaalta agraarinen, pikkukaupunkimainen, merkantiilinen elämäntyyli, toisaalta "klassinen" porvarillinen arvojärjestelmä, protestanttinen etiikka ja puritanismi: työ, säästäväisyys, kohtuullisuus, siveellinen ankaruus.

"Alueiden erkaantuminen" on hänen mukaansa ollut pitkän historiallisen evoluution tuote. Sen kuluessa perinnäinen arvojärjestelmä on murentunut, kun yhteiskunnallisen tajunnan ja kulttuurin piirissä johtava rooli on siirtynyt modernismille. Nykypäivän oloissa taloutta ja kulttuuria säätelisivät vastakkaiset "peruseriaatteen". Bellin mukaan kapitalistisen talouden periaatteisiin kuuluu tehokkuus, funktionaalinen rationaalisuus, maksimaalinen hyöty minimaalisin kustannuksin, optimointi. Tämän alueen rakenne on hierarkkinen ja byrokraattinen, sosiaaliset suhteet ovat anonyymeja, "esineellistyneitä" (ihmisestä tulee objekti, "esine"). Sitävastoin kulttuurin alue on suuntautunut hedonismiin, esteettömään nautinnonjanoon, "Minän" itsensä toteuttamiseen, ihmisen luonnon alitajuisten, impulsiivisten puolien esteettömään ilmaisuun. Hänen mukaansa tämän päivän läntisen kulttuurin johtavat tendenssit ovat anti-intellektualismi, irrationaalinen suhtautumistapa, apokalyptinen maailmantunne. Talouden ja kulttuurin välisessä kuilussa Bell näkee länsimaailman kaikkien ristiriitojen lähteen viime puolentoista vuosisadan aikana.

Bellin konseptio "alueiden erkaantumisesta" suuntautuu ennen kaikkea historiallista materialismia vastaan. Bell kirjoittaa: "Marxilaisille talous ja kulttuuri ovat osia 'totaliteetista', jonka määrää tavaratuotannon ja tavaravaih-

don prosessi." On itsestään selvää, että tällaisella "vulgäärin taloudellisen materialismin" panettelulla ei ole mitään yhteistä marxilaisuuden kanssa. Kuten tunnettua, Engels luonnehti väitettä, jonka mukaan "taloudellinen momentti on ainoa määräävä" "mitäänsanomattomaksi, abstraktiksi, absurdiksi fraasiksi". Yhtä päättäväisesti hän esiintyi ideologien "typerää käsitystä" vastaan, jonka mukaan marxilaisuus kiistäisi tajunnan ilmiöiltä kaiken historiallisen vaikutuksen.

Historiallisen materialismin mukaan tajunnan ilmiöiden, kulttuurin ja myös yhteiskunnan poliittisen päällysrakenteen riippuvuus taloudellisesta perustasta ei ole suinkaan suoraviivaista ja mekaanista; se ei sulje pois näiden alueiden spesifejä lainmukaisuuksia. Marxilaisten mielestä yhteiskunta on suhteiden yhtenäinen järjestelmä, joka viime kädessä määräytyy tuotannossa muotoutuvien suhteiden mukaan. Mutta järjestelmäkäsité edellyttää tunnetusti eri osajärjestelmien olemassaoloa, joista kukin liittyy toiseen tietyllä tavalla ja samalla on omassa toiminnassaan ja kehityksessään suhteellisen itsenäinen. Bellin toteama tosiasia, että muutokset tapahtuvat eri alueilla eri vauhtia, ei ole marxilaiselle tieteelle mikään uutinen. Se on määritellyt tämän jo tunnetussa teesissään yhteiskunnallisen tajunnan suhteellisesta itsenäisyydestä.

Protestantismi, modernismi, kapitalismi

Millä konkreettisilla argumenteilla Bell sitten perustelee teesiään kulttuurin riippumattomuudesta taloudellis-sosiaalisista suhteista kapitalismin oloissa?

Modernismin synnyn taiteessa esteettisine ja maailmankatsomuksellisine erityispiirteineen hän selittää kahdella seikalla: *e n s i n n ä k i n* sosiaalisen miljöön havainnoimisessa tapahtuneista muutoksista, ajan ja paikan kokemisen laajenemisesta kommunikaation ja liikenteen alalla tapahtuneen vallankumouksen seurauksena; ja *t o i s e k s i* itse-tietoisuuden kriisistä uskonnon menettämisen seurauksena.

Mutta nämä Bellin huolellisesti analysoimat tekijät ovat viime kädessä tulosta tieteen, tekniikan ja yhteiskunnallisten suhteiden kehityksestä 1800—1900-luvuilla. Nämä muutokset luonnollisesti vaikuttavat niinkin mutkikkaiseen muodosteeseen kuin kulttuuriin ja erityisesti sille ominaiseen maailman aistimellisesteettisen havainnoimisen ja heijastamisen tapaan. Ne eivät kuitenkaan ilmeisesti voi selittää "alueiden erkaantumisen" ilmiötä — tämä tarkoittaa ennen kaikkea tekijän esittämää talouden ja kulttuurin perusperiaatteiden vastakohtaa — eikä kulttuurin antiporvarillista luonnetta.

Bell ymmärtää itsekkin, ettei kulttuurikehitystä voida redusoida vain tiedon lisääntymiseen ja siihen vaikutukseen, joka rationalismilla ja ihmistä ympäröivän paikallis-ajallisen miljööön monimutkaistumisella on perinteiseen maailman kokemukseen. Joka tapauksessa hän ylittää toistuvasti tällaisen selityksen rajat ja analysoi kapitalismin yhteiskunnallisten suhteiden vaikutusta kulttuuriin.

Tarkastelkaamme joitakin Bellin tässä yhteydessä esittämiä sangen mielenkiintoisia ajatuksia. Ensinnäkin hän toteaa, että molemmilla antagonistisilla tyypeillä — "taloudellisella" ja "kulttuurillisella" (so. yhtäältä moraalin ja kulttuurin suhteen konservatiivinen yrittäjä ja toisaalta kaikki sosiaaliset normit torjuva taiteilija) — on yhtenäinen sosiaalipsykologinen alkuperä, nimittäin kapitalistisille suhteille sisäisesti ominainen individualismi.

Toiseksi Bell, joka kuvaa "alueiden erkaantumista" USA:n historian antaman konkreettisen aineiston valossa, osoittaa että perinteisten amerikkalaisten arvojen murentuminen alkoi kapitalistisen suurteollisuuden ja suurkaupunkimaisen elämäntavan kehityksen myötä. 1920-luvulla arvojärjestelmässä tapahtui ratkaiseva käänne. Ratkaisevaa sille oli massatuotannon ja massakulutuksen kehittyminen, mainokset, vähittäismaksujärjestelmän leviäminen, autojen, elokuvien ja radion yleistymisen. Tämä kaikki johti "keskiluokan" elämäntyyliä ratkaisevasti leimanneen protestanttisen etiikan vaihtumiseen kulutusajatteluun ja hedonismiin.

Verratessamme näitä ajatuksia "alueiden erkaantumisen" konseptin yleisiin metodologisiin asettamuksiin huomaamme, miten konkreettisesti analyysissä tälle konseptiolle on ominaista kaksinaisuus ja ristiriitojen jatkuva syveneminen. Itse asiassa: kulttuurin "riippumattomuuden" taloudellissosiaalisesta rakenteesta Bell käsittää sekä siten, ettei taloudellissosiaalinen kehitys vaikuta kulttuurin kehitykseen, että kulttuurille tähän asti ominaisen vallitsevaa taloudellisten suhteiden järjestelmää lujittavan ja puolustavan funktion menetyksenä. Ensimmäisen näistä olettamuksista Bell kumoo itse: Hän kirjoittaa, että talousyrittäjät propagoiivat mainonnallaan ja tuotteillaan hauskuutta ja huvitusta, välitöntä iloa, virkistystä ja "antaa-mennä-meininkiä"; hedonistinen ja individualistinen asennoituminen ei siis ole suinkaan syntynyt itse kulttuurin sisällä.

Ideansa "alueiden erkaantumisesta" toisen aspektin Bell perustelee pääasiallisesti modernismin "antiporvarillisella" luonteella. Bellin konseptin perustana olevien konkreettisten mallien valossa voidaan epäilemättä helposti vakuuttua siitä, että protestanttinen etiikka on erilaisessa vuorovaikutussuhteessa kapitalistisen perustan kanssa kuin moder-

nistinen kulttuuri. Ensimmäisessä tapauksessa olemme tekemisissä porvarillisen yritteliäisyyden ja rahankasaamisen normien suoran puolustamisen kanssa, toisessa taas sen vastaisen protestin kanssa. Mutta nämä erot eivät kuitenkaan heijasta kyseessäolevien kulttuurimallien täydellistä vastakohtaisuutta, vaan konkreettisten sosiaali-historiallisten tilanteiden erilaisuutta. Kuten jo Max Weber osoitti, protestanttinen etiikka ja siihen liittynyt "perinteinen" arvojärjestelmä vastasivat syntyvän kapitalismin tarpeita. Sen päätehtävänä oli porvarillisen itsetietoisuuden muodostuminen, niiden periaatteiden ja käyttäytymisnormien ilmentäminen, jotka kykenivät puolustamaan ja toteuttamaan yksityisyritteliäisyyden käytäntöä kamppailussa esikapitalistisen yhteiskunnan perinteiden ja arvojen kanssa. Kapitalismin kehittyessä hallitsevaksi tuotantotavaksi ja sen normien levitessä laajalti yhteiskunnallisessa elämässä (tämä prosessi eteni tunnetusti USAssa olennaisesti pitemmälle kuin muissa läntisissä maissa) protestanttiin etiikkaan liittyvä kulttuurimalli menetti yhä enemmän merkitystä kapitalistisen perustan "normaalin" toimimisen kannalta.

Bellin tutkima ideologinen ja kulturellinen tendenssi, josta modernismi on saanut alkunsa, oli alunperin pikkuporvarillinen reaktio kapitalismin kehitykseen. Individualistisen, anarkkisen kapinan ideologiaa, ainutkertaisen ja toistumattoman "Minän" ylistämistä ovat jo Marx ja Engels analysoineet sen erään varhaisen ilmenemismuodon — nuorhegeliläisen Max Stirnerin maailmankatsomuksen — esimerkin valossa. He osoittivat, että Stirnerin kapina on vallitsevien olojen "ideologinen ilmaus", "joka ei suinkaan ylitä niitä, vaan kuuluu selvästi niihin", että se ilmentää pikkuporvarillisten kerrostien yhteiskunnallista voimattomuutta. Tämä erityispiirre — kapinan liittyminen todellisen vaihtoehdon puuttumiseen vallitseville oloille — mahdollisti, että tämä virtaus sai jatkossa tietyn paikan kapitalismin ideologisessa päällysrakenteessa. Yhteiskunnallisten ristiriitojen kärjistyessä, vastalauseiden voimistuessa kapitalistisia oloja vastaan lisääntyvässä määrin myös sivistyneistön keskuudessa, joka reagoi erityisen herkästi kapitalismin aiheuttamaan persoonallisuuden orjuuttamiseen ja sen muuttumiseen koneen lisäkkeeksi, muodostui näiden vastalauseiden yksinkertainen torjuminen yhä vaikeammaksi. "Tehokkaammaksi" osoittautui sen kanavoiminen hallitsevan luokan kannalta vaarattomiin muotoihin.

Bellin kuvaamien kulttuurimallien välinen ero ei suinkaan kykene kumoamaan marxilaista oppia perustasta ja päällysrakenteesta. Se valaisee ainoastaan sitä, että päällysrakenne ideologisine ja kulturellisine komponentteineen "palvelee" perustaa eri tavoin riippuen perustan tilasta ja

tarpeista, kehitysvaiheesta ja lujuusasteesta. Epäilemättä protestanttinen etiikka ja puritanismi eroavat modernismista; sillä ne ovat syntyneet eri aikoihin ja kehittyneet eri oloissa, mutta ne osoittavat silti omaavansa selviä sukulaispiirteitä.

Protestantismi julisti persoonallisuuden korkeimmaksi päämääräksi niin irrationaalisen kuin individualistisenkin "kasaantumisen kasaantumisen vuoksi". Tämän periaatteen ohjaama kapitalistinen käytäntö integroi ihmisen äärimmillään rationalisoitujen kollektiivisten tuotantosuhteiden järjestelmään, kapitalismi otti ihmisen henkilökohtaisesta toiminnasta kaikki yhteiskunnallisesti merkitykselliset tavoitteet ja höllensi yhä enemmän persoonallisuuden sosiaalisia ehtoja ja siten syvensi yhteiskunnan atomisoitumista. Toiminnan keinojen rationaalisuus ja yhteiskunnallinen järjestyneisyys muodostavat kehittyneen kapitalismin oloissa vastakohdan toiminnan tavoitteiden irrationaaliselle individualismille.

Modernismin ideologian olemus — jota ei voida kätkeä sen näennäisellä porvaristovihamielisyydellä — on tämän irrationaalisen individualismin puolustelu. Koska yhteiskunnallisesta todellisuudesta puuttuvat mahdollisuudet sosiaalisesti relevanttiin toimintaan, tulisi niistä täysin luopua, henkisestä elämästä tulisi sulkea pois rationaalisuus ja "sosiaalisuus", ne tulisi antaa elellä aineellisen tuotannon tekijöiden proosallisessa "funktionaalisessa" roolissa. Tämä on modernismin objektiivinen maailmankatsomuksellinen logiikka.

Mitä Bell haluaa viime kädessä osoittaa analyysillään kapitalismin kulttuurin ristiriidoista? Pohdintojen pitkä ketju johtaa tulokseen: Kapitalismi on syvässä henkisessä kriisissä, se on osoittautunut kykenemättömäksi esittämään muuttuneita oloja vastaavan ideologian, "korporatiivinen luokka" (so. monopoliporvaristo, — G. D.) on irroittautunut kulttuurin ongelmien alueesta, poliittisesta filosofiasta; kulttuuri on lakannut harjoittamasta päätehtäväänsä — nimittäin yhteiskunnan itsetietoisuuden muovaamisesta, se ei enää kykene järjestelmän moraaliseen puolustamiseen.

Toisin sanoen — suurta joukkoa historiallisia, kulttuuri- ja filosofis-historiallisia tosiasioita vaivataan kapitalismin yleisesti tunnetun henkisen kriisin osoittamiseksi. "Alueiden erkaantumisen" yleistä metodologista merkitystä vaativasta konseptiosta ei jää lopulta muuta jäljelle kuin toteamus, että porvarillinen kulttuuri on kykenemätön puolustamaan tehokkaasti kapitalistisen järjestelmän periaatteita.

Modernismin kaiken pahan perusta, sen "perisynti" on Bellille kulttuurin välirikko uskonnon kanssa, "teologisen auktoriteetin" rappio. Hänen mukaansa kulttuuri, jolta

on ryövätyy uskonnollinen sisältö, ei kykene moraalिनormien avulla harjoittamaan ihmisen "demonisen", spontaanis-impulsiivisen puolen rajoittamisen tehtävää eikä motivoimaan hänen työtoimintaansa. "Nykyaikaisen, kosmopoliittisesti orientoituneen ihmisen kannalta kulttuuri on itsensä toteuttamisen keinona tai elämänpuolusteluna korvannut sekä uskonnon että työn". Vaikka yksin uskonto pystyy ohjaamaan ihmisen käyttäytymistä. Paluu tähän tai tuohon uskonnon muotoon on Bellin mukaan ainoa mahdollinen tie tämän päivän kapitalismin yhteiskunnallisen tietoisuuden kriisin voittamiseksi.

Juuri nämä teesit ilmaisevat Bellin modernismikritiikin ja hänen kapitalismin kulttuuriristiriitojen konseptionsa olemuksen. Modernismin ankarasti tuomitseva amerikkalainen sosiologi vastustaa itse asiassa kaikkia uskonnon ulkopuolella olevia yhteiskunnallisia tietoisuuden muotoja — riippumatta siitä, onko kyse maallisesta kulttuurista tai maailman järkipäiselle tiedostamiselle perustuvasta ideologiasta.

Tämä Bellin perusasenne selittää, miksi hän ei tämän päivän kulttuurissa näe muuta kuin individualismin äärimmäisiä ilmenemismuotoja. Teesi kaiken uskonnon pohjalta irroittautuneen kulttuurin väistämättä "epämoraalisesta" ja "epäsosiaalisesta" luonteesta asettuisi toki epäilyksen alaiseksi tutkittaessa muita, humanistisia ja realistisia tendenssejä nykyisessä läntisessä kulttuurissa (esimerkiksi kaunokirjallisuuden, teatterin ja elokuvan alalla).

Samasta ideologisesta asenteesta selittyy myös Bellin nykyistä "vastakulttuuria" kohtaan esittämän kritiikin yksipuolisuus. Luonnollisesti "vastakulttuuri" jatkaa ideologisesti ja esteettisesti monia alunperin modernismille ominaisia tendenssejä ja kehittää niitä edelleen. On myös oikein, että "vastakulttuurin" antiporvarillinen luonne ei suinkaan estä sen hyväksikäyttöä vallitsevan järjestelmän etujen mukaisesti, sen muuttamista kapitalististen markkinoiden kaukaksi käynnäiseksi tavaraksi. Samalla täytyy kuitenkin nähdä, että kapitalismin "vastakulttuurille" säilyttämien tehtävien ja sen syntymisen yhteiskunnallisten syiden välillä vallitsee ero; sen yhteys joukkojen antikapitalististen mielialojen aktivoitumiseen ja opiskelijaliikkeen nousuun 1960-luvulla on aivan selvä. Sen syvä sosiaalipsykologinen "alamailma" on protesti porvarillisen elämäntavan hengettömyyttä ja teeskentelyä vastaan, persoonallisuuden alistamista vastaan kapitalismissa. Tosin tämä protesti saa "vastakulttuurin" puitteissa usein vääristyneitä muotoja, jotka eivät johda aitoon välirikkoon porvarillisen maailmankatsomuksen kanssa; mutta vain näiden muotojen näkeminen siinä merkit-sisi lapsen heittämistä pesuveiden mukana.

"Alueiden erkaantumisen" konseptio ja siitä johdettu kapitalismin kulttuuriristiriitojen teema, jonka Bell on valinnut kirjansa otsikoksi, eivät kata koko Bellin kirjan sisältöä. "Jälkiteollisen yhteiskunnan" teorian perustajan uusi kirja ei pystyisi vaatimaan edes jossain määrin merkityksellistä paikkaa porvarillisen sosiologian kirjallisuudessa, jos kapitalismin kriisin selitys supistuisi yksinkertaiseen kaavaan "On unohdettu Jumala!". Bell on ryhtynyt yritykseen selvittää moninaisten kriisi-ilmiöiden mekanismit ja yhdistää käsityksensä "pahan juurista" analyysiin konkreettisen kapitalistisen (ennen kaikkea yhdysvaltalaisen) todellisuuden eri puolista ja tasoista, sille ominaisiin taloudellisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin prosesseihin. Ja pohjimiltaan juuri tämä, tavallaan eräänlaisena tekijän kokonaisidean koekenttänä toimiva analyysi ilmentää lopulta hyvin selvästi Bellin analyysin tarkoituksellisen ja spekulatiivisen luonteen.

Kuvaamalla yhdysvaltalaisen kapitalismin tämän päivän eri käytännön ongelmia Bell haluaa osoittaa, että riippumatta välittömistä syistään ne kaikki kumpuavat yhteiskunnallisen sisältönsä ja mittasuhteidensa suhteen epäkelvosta "ajattelutavasta". Tästä tarkastelutavasta selittyy Bellin kirjassa havaittava realistisen, vaikkakin monessa suhteessa tarkoituksellisen pohdinnan kietoutuminen kuvattujen kriisiprosessien äärimmäisen yksipuolisiin ja yksinkertaistettuihin selityksiin.

Tekijä on tietoinen siitä, että amerikkalaisen kapitalismin nykyinen kriisi ei ole vain suhdannesidonnainen, vaan että sillä on syvemmät syyt, että tässä on osuutensa sekä sisäisillä tekijöillä että kansainvälisellä näytämöllä tapahtuneilla muutoksilla. Niinpä hän näkeekin kriisin yhden tekijän siinä, että poliittinen ja ideologinen tavoiteasettelu kapitalistisen yhteiskunnan sisäisten ristiriitojen voittamisesta "kommunismin uhan" myytin avulla on romahtanut. Bellin mielestä Yhdysvallat ei pysty ylläpitämään hegemoniarooliaan myöskään tulevaisuudessa. Vietnamin sota osoitti, että se kykenee käyttämään vain rajoitetusti väkivaltaa kansainvälisissä asioissa. Hänen mukaansa sen vaikutusvalta Kaakkois-Aasiassa ja Afrikassa on murentunut ja arabivaltioiden voima ja itsenäinen poliittinen rooli on kasvanut.

Vietnamin sodan välittömän vaikutuksen tilanteeseen USA:ssa Bell näkee siinä, että tämä sota laukaisi luottamuskriisin poliittiseen valtaan, moraalisen shokin suhteessa sodankäynnin epäinhimillisyyteen ja tunteen USAn sotilaallisesta voimattomuudesta, ja että siitä tuli amerikkalaiselle nuorisolle eräs syy vieraantumiseen yhteiskunnasta. Ana-

lyysinsä Vietnamin kokemuksista Bell vie siihen johtopäätökseen, että USAn hegemonistinen politiikka ei ole tästä eteenpäin enää mahdollista — eikä ainoastaan kansainvälisten syiden pohjalta, vaan myös seurauksena ”kansallisen yhtenäisyyden” puuttumisesta itse amerikkalaisessa yhteiskunnassa.

Tekijä analysoi myös amerikkalaisen teollisuuden ”teknologisen johtoselman” menetystä kapitalistisessa maailmassa, investointipääoman puutetta, passiivista ulkomaankauppa- ja vaihtotasetta, tuontitavaroiden lisääntyvää kilpailua kotimaan markkinoilla, ja hän tekee johtopäätöksen, että USAn taloudellisen ylivallan ajanjakso kapitalistisessa maailmassa on jo ohittanut kohokohtansa.

Kun tehdään yhteenveto Bellin mietteistä amerikkalaisen kapitalismin kriisin kansainvälisistä aspekteista ja tekijöistä, päästään sangen yksiselitteiseen johtopäätökseen. Imperialistista ekspansiota oman maan ulkopuolelle ei voida enää pitää missään määrin luotettavana ja tehokkaana keinona kapitalistisen järjestelmän perusteiden vahvistamiseksi; sen kaltaiseen ekspansioon tarvittavat taloudelliset ja poliittiset voimavarat käyvät yhä vähäisemmiksi; sellaista ekspansiota puolustelevalle arvojen ja arvojärjestysten hierarkian alta on pohja murentunut eikä se kykene enää yhdistämään laajoja yhteiskunnallisia kerroksia yhteiselle poliittis-ideologiselle pohjalle yhteiskunnan ”integraation” takaamiseksi. Näissä oloissa voivat kapitalistisen yhteiskunnan aiheuttamat sisäiset kriisiprosessit kehittyä esteettömämmin, niihin liittyvät ongelmat ja ristiriidat tulevat ilmi ennennäkemättömän selvästi ja suurella voimalla.

Bellin kirjassa näitä ongelmia ja ristiriitoja käsitellään monen aspektin valossa. Tekijä toteaa taloudellisen kasvun olevan kykenemätön poistamaan esimerkiksi asuntotilanteesta, kansansivistyksessä, terveydenhuollossa ja kaupunkielämässä ilmenevää köyhyyttä tai ratkaisemaan ympäristöongelmaa. Maan hallinnollinen ja poliittinen rakenne ei ole mukautunut uusien tehtävien ratkaisemiseen. Kärkeviä sosiaalipoliittisia konflikteja syntyy, koska yhteiskunnallisen elämän etualalle työntyy ongelmia, joita ei voida ratkaista perinnäisen markkinamekanismin ja sitä vastaavan individualistisen arvojärjestelmän pohjalta. Toisaalta eri sosiaalisten ryhmien (esim. afroamerikkalaisten) esittämien vaatimusten voimakkuus ja laajuus kasvaa. Tällaiset ongelmat voimistavat yleistä sosiaalista jännitystä ja vaativat ”julkisia ratkaisuja”.

Bellin mukaan kaikkien näiden prosessien tuloksena on sosiaalisen epävakaisuuden voimistuminen ja luottamuksen katoaminen poliittisiin instituutioihin. Hän havainnoi erityisesti ns. keskiluokkien piirissä ilmenevän pettymyksen harjoitettuun politiikkaan ja ennustaa ”läntisissä yhteis-

kunnissa tuntemamme puoluejärjestelmän hajoavan seuraavalla vuosikymmenellä". Bell toteaa elinehtojen epävarmuuden kaivavan maata perinteisten demokraattisten instituutioiden ja käyttäytymistapojen alta sekä synnyttävän irrationaalisia raivontunteita ja toivomuksen poliittisesta pelastajasta.

Kriisin syyt

Jo Bellin tutkimien tämän päivän porvarillisen yhteiskunnan kriisi-ilmiöiden luetteleminen osoittaa sangen selvästi, että kyse on kapitalismin todella kaikenkattavasta kriisistä, joka ei ulotu vain sen kulttuuriin vaan myös talouteen, politiikkaan ja yhteiskunnallisiin suhteisiin. Tekijä yrittää useaan otteeseen systematisoida ja järjestää jotenkin kriisin moninaiset lähteet ja tekijät. Eräässä tapauksessa hän jakaa ne seitsemään tekijäryhmään, jotka kaivavat maata järjestelmän "legimiteetin" alta (työttömyydestä sodassa kärsittyyn tappioon); eräässä toisessa tapauksessa hän jakaa ne neljään "kriittiseen" ongelmaan jne. Tämä kriisin syiden esittelyssä ilmenevä kriteerien ja aspektien moninaisuus heijastaa Bellin sosiologian metodologisten lähtökohtien eklektisismii. Tietyn yhteiskuntatilan tieteellistä analyysiä ei voida supistaa "tekijöiden" yksinkertaiseen luettelointiin. Sen täytyy sisältää yhdistävä elementti, joka mahdollistaa näiden tekijöiden esittelemisen kokonaisuutena ja selvittää niiden yhteyden ja rakenteen. Ei voida sanoa, että Bell väistäisi täydellisesti tällaisen kysymyksenasettelun. Mutta juuri yleistävät pohdinnat kriisin olemuksesta näyttävät olevan hänen koko konseptionsa kiistanalaisin ja ristiriitaisin kohta.

Bell kieltää päättäväisesti kuvaamiensa kriisi-ilmiöiden ja toisaalta kapitalististen talous- ja yhteiskuntasuhteiden välillä vallitsevan yhteyden, hän kieltää sosialistisen vaihtoehdon mahdollisuuden. Hän väittää, että kriisin perimmäistä syytä ei tule etsiä taloudesta, vaan yhteiskunnan "moraalisen järjestyksen" määrittelymiseen sekä henkilökohtaisten ja yhteiskunnallisten intressien vuorovaikutuksen oikeaan perusteleamiseen kykenevän filosofian puuttumisesta.

Henkilökohtaisen ja yhteiskunnallisen välisen ristiriidan ongelmaan Bell palaa useaan otteeseen. Hän pitää kansalaishengen puuttumista, yhteisen hyvän nimessä tapahtuvan uhrautuvaisuuden puuttumista suoraan pääsyyinä tämän päivän kapitalismin heikkouksiin. Eräissä kohdissa Bell väittää, ettei yksityisomistukseen perustuva talous halveksi yhteiskunnallisia intressejä, toisaalla hän sanoo, että kapitalismi on aiheuttanut talouden alueella ristiriidan yksilön

roolissa yhteiskunnan jäsenenä ja toisaalta yksityisenä henkilönä.

Kyse on ilmiöistä, jotka ovat välttämättä tulosta yksityiskapitalistisista suhteista, tavaroiden yksityisestä anastamisesta, taloudellisen toiminnan oloperäisistä tavoitteista ja periaatteista. Mistä sitten tulisi — jollei näistä suhteista — etsiä perustaa kapitalismin individualistiselle ”julkiselle filosofialle” ja yhteiskunnan atomisoitumiselle?

Bell on vaikeassa tilanteessa: Yhtäältä kaikki hänen mietteensä tunkevat häntä tähän johtopäätökseen, toisaalta hänen eteensä nousee eräänlainen ideologinen tabu, este, jota hän ei voi ylittää. Melko kiperä tilanne, sillä on varmasti vaikeaa vakuuttaa itsensä ja lukijat siitä, että sano-kaamme General Motors tai Lockheed eivät ajattele yhteistä hyvää vain siksi, että kukaan muu ei ole tullut ajatelleeksi sen varustamista hyvällä ”julkisella filosofialla”. Halusimme sitä tai emme — näiden pyrkimysten takaa täytyy etsiä syvempiä syitä.

Bell yrittää ratkaista tämän ongelman tekemällä ekskursion psykologian alalle. Yksityisten ”halujen” ensisijaisuuden suhteessa yhteiskunnallisiin intresseihin hän selittää sillä, että porvarillista yhteiskuntaa ei voi johtaa biologisista tarpeista vaan psykologisista, luonteeltaan rajattomista toiveista. Hänen mukaansa ”halujen lisääntymisen” perustana on massatuotanto, kohoava elintaso ja tuotteiden moninaisuus, resurssien järjenvastainen haaskaus. Ratkaisevana tekijänä Bell kuitenkin pitää kateutta, jota hän luonnehtii Rousseauhon perustuen ”eriarvoisuuden psykologiseksi alkuperäksi”. ”Niin kauan kuin kulutus edustaa psykologista kilpailua statuseduista, voidaan tehdä johtopäätös, että porvarillinen yhteiskunta on kateuden institutionalisoimista.”

Bellin väitteen mukaan kulutuksen ja ilojen metsästyksen tulee 1900-luvun jälkipuoliskolla johtamaan taloudellisen kasvun vaikutuksesta ”kasvavien vaatimusten vallankumoukseen”. Näiden prosessien mahdolliset tulokset hän arvioi sangen pessimistisesti: Ne tulisivat johtamaan valtion menojen suunnattomaan kasvuun ja voimistamaan edelleen inflaatiota ja sen seurauksena tyytymättömyyttä ja poliittista epävakaisuutta.

Toki tarpeiden ongelmalla on suuri merkitys yhteiskunnallisen kehityksen dynamiikan ymmärtämiselle. Bell toteaa eräitä reaalreja tendenssejä tämän ajan kapitalistisen yhteiskunnan joukkotarpeiden kehityksessä, mutta selittää tarveongelman kaiken kaikkiaan hämmästyttävän primitiivisesti, poroporvarillisella, moralisoivalla tavalla. Mitä mieltä esimerkiksi on biologisten tarpeiden — joita Bell pitää luonnollisina ja normaaleina tarpeina — asettamisella yli biologisia, so. pohjimmiltaan spesifisti inhimillisiä tarpeita vas-

taan, niiden pitämisellä kaiken pahan juurina? Emme luonnollisestikaan usko, että Bell haluaa supistaa inhimillisen elämän fysiologisten tarpeiden tyydyttämiseen mutta se on hänen perustelujensa logiikka. Tämä ilmenee selvästi nostalgiana protestanttiseen etiikkaan (jonka Bell itse eräissä toisessa kohdassa julistaa vanhentuneeksi): Miten yksinkertaisesti voitaisiinkaan ratkaista kapitalismin kaikki mutkikkaat taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat, jos onnistuttaisiin herättämään uudelleen henkiin puritaaninen kulutuskielto!

Samalla Bell kieltää täydellisesti kulutuksen luokkaeriytyneisyyden. Hänen kannaltaan ei ilmeisestikään ole mitään eroa yhteiskunnan teknis-taloudellista ja kulttuurillista kehityksastetta vastaavaa elintasominimiä turvaamaan pyrkivän työläisen ja toisaalta yksityistä rikkauttaan lisäävän porvarin välillä. Bellin mielestä molemmat osallistuvat yhtä lailla kulutusjahtiin, jota ajavat "kyltymättömät halut", kateus ja hedonistiset tavoitteet. Yhtä vääristyneenä Bellin konseptiossa esiintyy myös aineellisten ja henkisten tarpeiden välisen suhteen ongelma. Tarpeiden kasvu supistetaan aineellisen kulutuksen evoluutioon, kun taas henkiset vaatimukset supistetaan sosiaalisen vaikutusvallan kohottamisen pyrkimykseen, joka puolestaan esitetään ainoana psykologisena perustana henkilökohtaisten aineellisten tarpeiden kasvulle; siten viimemainitut irrotetaan ihmisten reaaleista, objektiivisista tarpeista.

Inhimillisten tarpeiden tosiasiallinen dynamiikka määrytyy teknisten, taloudellisten, sosiaalisten ja henkis-psykologisten prosessien kokonaisuudesta: sekä ihmisten objektiivista elinoloja muuttavista, uusia tarpeita tuottavien ja uusia mahdollisuuksia näiden tyydyttämiseksi luovien tuotantovoimien kehityksestä että itse ihmisten muuttumisesta, joka liittyy siihen, että ihminen omaksuu uusia tietoja, arvoja ja elämänihanteita, kuin myös kulttuurin kehityksestä. Tarpeiden konkreettinen sisältö ja niiden muuttamisen tendenssit riippuvat suuressa määrin yhteiskunnan sosiaalis-taloudellisista suhteista ja luokkarakenteesta. Ne riippuvat kunkin luokan elinehdoista ja elintoimintojen konkreettisista erityispiirteistä. Tällöin hallitsevalla luokalla on tavallisesti suuret mahdollisuudet vaikuttaa muiden luokkien tarpeiden järjestelmään. Tämän päivän kapitalistisessa yhteiskunnassa työätekevien tarpeisiin vaikuttaa kasvavassa määrin luokkataistelu. Hankkiessaan tässä taistelussa uusia oikeuksia ja uusia asemia yhteiskunnallisessa elämässä työätekevät laajentavat tarpeidensa muotoutumisperustaa.

Bell kieltää tämän tarveongelman kokonaisvaltaisen luonteen. Hänelle ahneus ja kateus inhimillisen luonteen synnyntäisenä epätäydellisyytenä merkitsevät tarpeiden kehittymisen sekä kapitalismin kaikkien heikkouksien perim-

mäistä syytä — individualismista ja hedonismista aina inflaatioon ja luonnonrikkauksien haaskaamiseen saakka. Tässä on kaikki asetettu pääläelleen. Todellisessa elämässä kapitalismi pyrkiessään laajentamaan markkinoita ja siten kohottamaan voittoja vääristää tarpeiden luonnollisen kehityksen suuntaamalla ihmiset yksipuolisesti aineellisen ja henkisen massatuotannon tuotteiden kulutukseen ja harjoittamalla saman tarkoitusperän vuoksi luonnonrikkauksen ryöstöä. Bellin mukaan asia on toisinpäin: Kapitalistinen yritteliäisyys ja yksityinen rikastuminen ovat synnyttäneen inhimillisen ahneuden tuote ja syytön uhri!

Bellin tarvekonseptio ei kestä myöskään empiiristä tarkistamista. USAssa viime vuosina suoritettut sosiologiset tutkimukset ovat osoittaneet, että suuntautuminen kulutukseen, huvitukseen ja laiskuuteen ei suinkaan ole työtätekevän väestön tarpeiden hallitseva kehitystendenssi. 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla opiskelevan ja työläisnuorison keskuudessa tapahtui elämänarvojen järjestyksessä voimakas siirtyminen mielenkiintoisen, sisältörikkaan työn hyväksi; puhtaasti kulutussuuntaisten, hedonististen pyrkimysten arvo laski. Myös muissa kapitalistisissa maissa tehtyjen tutkimusten tulokset vahvistavat, että tarpeiden kasvun ei suinkaan tarvitse tuoda mukanaan kulutushysterian lisääntymistä. Jälkimmäistä ruokkivat tietyt sosiaaliset ja historialliset ehdot — kapitalismin herruus taloudessa ja sen vaikutus yhteiskunnalliseen psykologiaan. Nykyoloissa tarpeiden kohoaminen kulkee kuitenkin yhä selvemmin toiseen suuntaan — joukkojen henkisten vaatimusten rikastumisen suuntaan, lisääntyviin vastalauseisiin porvarillisen elämäntavan niille pakottamia arvoja vastaan.

"Imitaatio"- tai "status" kulutuksen mekanismilla — joka Bellillä on mielessä puhuessaan "kateuden instituutionalisoinimisesta" — on epäilemättä tietty rooli tarpeiden muotoutumisessa. Tämä johtuu aineellisten ja henkisten tarpeiden riittämättömästä eriytymisestä, mahdollisuuksien puuttumisesta tyydyttää laajojen yhteiskuntakerrosten henkiset tarpeet luovalla työllä ja yhteiskunnallisella toiminnalla. Tästä ei ole kuitenkaan seurauksena, että mainitulla mekanismilla on tässä prosessissa hallitseva osuus. Tarpeiden kasvulla on pikemminkin seurauksena sen psykologisen merkittävyyden suhteellinen pienentyminen.

Kaiken kaikkiaan Bellin yritys saattaa ihmisen psyyke vastuuseen kapitalismin heikkouksista ja ristiriidoista osoittautuu yhtä epäonnistuneeksi kuin hänen yrityksensä tulkita modernistista kulttuuria. Mutta uskollisuus pääajatukselle säilyy: Koska nämä heikkoudet ovat ilman muuta ihmisen psyykkisiä puutteita, tarvitaan niiden voittamiseksi myös intellektuaalisia elementtejä, jotka kykenevät riittä-

vän voimakkaasti vaikuttamaan ihmisen tajuntaan. Tähän tarvitaan uutta "julkista filosofiaa".

DANIEL
BELLIN
TEORI-
OISTA

"Julkisen talouden" ohjelma

Miltä tämä "julkinen filosofia" nyt sitten konkreettisesti näyttää, millä tavalla se voi parantaa tämän päivän "sairaana" kapitalismin? Bellin kiinnekohta on sääntelykoneisto, joka on muotoutunut valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen myötä.

Bell luonnehtii yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttämiseksi käytettävien valtion tulojen ja menojen sääntelyä käsitteellä "julkinen talous". Nykyään tämä talous ei hänen mukaansa ole olemassa vain rinnan taloudellisen toiminnan kahden muun sfäärin — yksityisen talouden ja markkinatalouden — kanssa, vaan se alistaa ne. Koska valtio on hänen mukaansa ottanut vastuun taloudellisesta kasvusta ja eri sosiaalisten vaatimusten tyydyttämisestä, on "julkisesta taloudesta" tullut sekä yhteiskunnallisten tarpeiden että yksityisten toiveiden ilmaisemisen paikka. Tämän päivän kapitalismin oloissa on jako Bellin mukaan menettänyt spontaanis-taloudellisen luonteensa ja sitä toteuttaa yhä enemmän poliittinen valta: Kaikki konfliktit ja ongelmat ovat tulleet selvästi esiin ja niistä on tullut poliittisen vallinnan kohteita. Tästä lähtökohdasta käsin Bell päätyy johtopäätökseen, että juuri "julkisen talouden" mekanismin kautta tulokseksi täytyy tulla kapitalistisen järjestelmän kriisin voittaminen: Uuden "julkisen filosofian" täytyy olla tämän talouden poliittinen filosofia.

"Julkisen talouden" konseptio perustuu porvarillisen sosiologian tavattoman tyypilliselle käsitykselle luokkien yläpuolella olevasta valtiovallasta. Tälle ideologiselle illuusiolle Bell antaa lisää teoreettista pohjaa "alueiden erkaantumisen" konseptin muodossa. Hän väittää, että porvarillista poliittista järjestelmää sääntelevä perusperiaate on tasa-arvon periaate, konfliktien ratkaiseminen oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaan, eri sosiaalisten ryhmien etujen edustaminen, vallan pitäminen "hallittujen suostumuksella".

Bellin "julkisen talouden" teoria on valtiomonopolistisen kapitalismin puolustelua. Valtiomonopolististen suhteiden todellista kehitysprosessia, monopolien mahdin ja valtion yhteenkietoutumista esitellään yksityiskapitalistisen talouden alistumisena valtiovallalle.

Valtion taloudellisten ja sosiaalisten tehtävien puolustelu on Bellille siinä määrin tärkeää, että hän niitä perustellesaan menettää tunteuman realiteetteihin. Muutoin on vaikea selittää hänen väitettään "jaon spontaanin luonteen kuoleentumisesta" tai yksityissektorin alistamisesta (siis myös

6/1977
SOIHU

suurten pääomayhtiöiden!) ”julkiselle taloudelle”: Näiden väitteiden ideologinen sisältö on päivänselvä. Absolutisoidulla valtion taloudellinen ja sosiaalinen rooli sille annetaan tehtäväksi kapitalismin kriisin voittaminen kajoamatta kapitalististen tuotantosuhteiden perustaan. Toisaalta tämä käsitys mahdollistaa kapitalistisen talouden ongelmien supistamisen puhtaasti ”teknokraattisiin” johto-ongelmiin. Kysymys johtamisen sosiaalisista tavoitteista ja luokkaiduista menettää tämän konseptin puitteissa kaiken sisälön. Täten pyyhitään melko vaivattomasti pois kapitalistisen ja sosialistisen tuotantotavan välinen vastakohtaisuus.

Bell asettaa toiveensa sopivalla poliittisella filosofialla varustettuun ”julkiseen talouteen”, mutta ei kuitenkaan arvioi sitä kovinkaan yksiselitteisesti. Niinkuin moni muukin seikka amerikkalaisten sosiologien näkemysjärjestelmässä, hänen asennoitumisensa valtiomonopolististen tendenssien voimistumiseen on ristiriitainen.

Koska Bell kuvittelee ”julkisen talouden” — toisin sanoen valtiollisen talous- ja sosiaalipolitiikan — olevan neutraali suhteessa yhteiskunnan sosiaalisiin voimiin, hän kuvaa tätä taloutta eri yksityisten ja ryhmäintressien valtion finanssivaroista ja veroista käymän taistelun näyttämönä. Tällaisen ”finanssisosiologian” syntyminen on hänen mukaansa nykyaikaisen poliittisen taloustieteen päätunnusmerkki, jälkiteollisen yhteiskunnan uusien ”luokkataisteluiden” pääkohde.

Tämän tendenssin vaarallisuuden Bell näkee siinä, että jaosta tulee poliittisten vaatimusten paineen alla tehtävien ratkaisujen kohde, ja nämä vaatimukset eivät periaatteessa ole millään tavalla rajoitetut. Ottaen huomioon eri sosiaalisten ryhmien kasvavat vaatimukset ”julkisen talouden” kehitys voi johtaa valtion menojen kasvuun ja voimavarojen yhä suurempaan haaskaukseen, so. kapitalistisen yhteiskunnan nykyisten taloudellisten ja sosiaalisten heikkouksien voimistumiseen. Erityisesti Belliä pelästyttää tässä yhteydessä tendenssi status-, tulo- ja valtaerojen rajoittamiseen, jotka hänen mukaansa ilmenevät pyrkimyksessä ”samaistaa kaikki”. Tämä merkitsisi toisen vapauden rajoittamista tai uhraamista, jotta toisista voi tulla samanlaisempia. Bellin mukaan tämä tendenssi johtaa hallinnollisen asioihin puutumisen ja byrokraattisen vallan vaaralliseen voimistumiseen yhteiskunnassa.

Todellisuudessa valtiollisen taloudellisen ja sosiaalisen sääntelyn eräänä funktiona valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa on porvariston yhtenäisen linjan kehittäminen ja toteuttaminen suhteessa joukkojen kasvaviin vaatimuksiin — linjan, jonka tulee mahdollistaa sekä vallanpitäjille vaarallisten sosiaalisten järkytysten välttäminen että monopolipääoman etujen suojaaminen. On itsestään selvää, että

tämä funktio ei ole noussut porvarillisen valtion "hyvästä tahdosta". Se syntyi muuttuneiden kansainvälisten voima-suhteiden sekä työväenluokan taistelun ja muiden yhteis-kunnallisten kerrosten monopolienvastaisten voimien akti-voitumisen vaikutuksesta. Bell, joka eliminoi kapitalismin kriisin konseptiostaan täydellisesti luokkataistelun, on fak-tisesti pakotettu päästämään se takaoven kautta sisään, mutta hän rajoittaa "etukonfliktin" finanssipolitiikan alu-eelle. Hän pelkää, että "julkinen talous" saattaisi osoittau-tua liian heikoksi suhteessa joukkoliikkeen rynnäkköön ja kiirehtii varoittamaan potentiaalisesta vaarasta. Tämä mää-rää hänen yleisiä aatteellis-poliittisia asettamuksiaan ja hä-nen kapitalismin "pelastamiseksi" tarjoamiensa "reseptien" sisältöä.

Ja mitä reseptejä ne sitten ovat?

Bell on sitä mieltä, että "julkisen talouden" poliittisen filosofian tulisi sisältää "oikeutettuja" tulo-, status- ja auk-toriteettieroja ja samalla poistaa luokka- tai muille etuoi-keuksille perustuvia "mielivaltaisia" eroja. Niinpä esimer-kiksi kohtuullisen lääkintöhuollon tai muiden välttämättö-mien sosiaalisten hyödykkeiden saanti ei saisi olla riippu-vainen henkilökohtaisten tulojen suuruudesta. Loismaisen kulutuksen rajoittaminen voitaisiin suorittaa esimerkiksi erityisen kulutusveron avulla. Välttämättömiä olisivat uus-jaon yhteiskunnalliset mekanismit sekä tehokas valta, joka takaa sosiaalisten tavoitteiden saavuttamisen ja yhteiskun-nallisen huolenpidon henkilökohtaisista asioista.

Tämän kaiken tulisi yhdistyä kilpailun ja vallan hajasi-joittamisen ylläpitämiseen suojakeinona byrokraattista sa-nelua vastaan, "poliittisen liberalismiin" ylläpitämiseen ja uskollisuuteen vapauden ja oikeudenmukaisuuden periaat-teille. Mainittujen periaatteiden salakirjoitussanoman Bell avaa seuraavin sanoin: "Jokaiselle panoksensa mukaan, jo-kaiselle kullakin alueella kohtuullisen vaikutusvallan ja etuoikeuksien mukaan".

"Julkisen taloudein" tavoitteena on Bellin mukaan ih-misten elinehtojen optimointi. Tähän tarvitaan "uusia so-siaalistaloudellisia ihmisoikeuksia", jotka "muotoilevat uudelleen aikamme yhteiskunnalliset tarpeet, joita poliitti-sen järjestyksen on tyydytettävä". Tavallaan on kyse yhteiskuntasopimuksesta — kuitenkin sellaisesta, joka ei esi-tä vaatimuksia vallitsevan täydellisestä ja kaikenkattavasta uudistamisesta.

Pohjimmiltaan uusi "julkinen filosofia" on siis porvaril-lisen reformismin sangen vaatimaton muunnos, joka ylittää vain niukasti ne puitteet, mitä 1960-luvun liberaalit ame-rikkalaiset poliitikot sommittelivat. Bellin tarkoitus ei kui-tenkaan rajoitu suinkaan sellaisiin konkreettisten uudistus-ten resepteihin; hänen ohjelmallaan on paljon laajempi

tavoiteasettelu. Hänen politiikkaa ja taloutta yhdistävän "julkisen talouden" konseptionsa olemuksena on unelma sellaisen järjestyksen saamisesta kapitalistiseen "taloon", joka poistaa kaaoksen ja anarkian taloudesta ja alistaa tämän alueen täysin poliittiseen valvontaan, niin että koko yhteiskunnallinen järjestelmä toimii yhteisymmärryksessä "julkisen filosofian" normien kanssa.

Bellin uneksimalla harmonialla ja järjestyksellä on selväpiirteinen luokkaluonne. Se sisältää yhteiskunnallisten tarpeiden tietynasteisen tyydyttämisen mutta kuitenkin joukkojen "kohtuuttomien" taloudellisten ja sosiaalisten vaatimusten ehdottoman rajoittamisen ja luokkaetuoikeuksien ylläpitämisen.

Bellin konseption syvänä ristiriitana on, että hän haluaa saattaa tämänkaltaisen "järjestyksen" sopusointuun perinteisen liberaalin demokratian periaatteiden ylläpitämisen, kilpailun ja vapauden, sanan porvarillisessa merkityksessä, kanssa. Todellisuudessa hänen ehdottamansa ratkaisu voi merkitä vain valtiomonopolistisen kapitalismin autoritääristen, byrokraattisten tendenssien edelleenkehittämistä. Toisin ei ole mahdollista alistaa antagonististen luokkien taistelua eikä heikentää taloudessa hallitsevien ryhmien etukonflikteja eikä alistaa niiden toimintaa "julkisen talouden" normeille. "Uuden uskonnon" ja "uuden yhteiskuntasopimuksen" avulla Bell yrittää väistää tämän ongelman, mutta nämä keinot ovat joko utopistisia tai ne merkitsevät vain juuri sen saman kaikenkattavan valtiomonopolistisen valvonnan naamioimista, jota vastaan liberaali professori rimpuilee.

Bellin kirja on ilmaus tämän päivän kapitalistisen yhteiskunnan ristiriidoista. Samalla se osoittaa, haluaako tekijä nykypäivän kapitalismin demokratianvastaisten, autoritääristen tendenssien voimistumista vai ei. Porvarillisen yhteiskunnan ristiriitojen todellinen ratkaiseminen, joka osittain ilmenee Bellin kirjassa, on mahdollista vain työväenluokan johtamalla kapitalismin vallankumouksellisen muuttamisen tiellä. Amerikkalaisen sosiologin tätä näköalaa vastaan asettamat taantumukselliset utopiat ja jumalanetsintä havainnollistavat jälleen kerran porvarillisen ideologian kyvyttömyyden kumota tämä vallankumouksellisen marxilais-leniniläisen teorian periaatteellinen johtopäätös.

Virkaehtojärjestelmä — demokratian kaventamisen ilmaus Saksan Liittotasavallassa

Rauha Salo

Saksan Liittotasavalta on nykyään aikaisempaa enemmän maailman huomion kohteena. Terroristien toiminta ja heidän vastainen ajojhtinsa, Liittotasavallan poliisin ja armeijan jyrkät otteet, uusfasistien toiminnan laajeneminen ja uuden Hitler-aallon leviäminen ovat herättäneet demokraattisten kansalaispiirien oikeutettua huolta. Onko Saksan Liittotasavallasta kehittymässä poliisivaltio? Miten käy jännityksen lientymisen, jos oikeistokehitys maassa jatkuu? Voiko fasismi nostaa uudelleen päätään?

Virkakiello — Berufsverbot — on yksi tärkeimpiä Saksan Liittotasavallan demokratian kaventumisen ilmauksia. Sen mukaisesti kommunistit ja muut demokraatit eivät pääse valtion tai kuntien virkoihin. Tuhansia ihmisiä tarkkaillaan ja kuulustellaan, antikommunismi leviää.

Mutta myös solidaarisuusliike virkakieltoikäytäntöä vastaan laajenee sekä Liittotasavallassa että ulkomailla. Tänä vuonna on Suomeenkin perustettu virkakieltoa vastustava toimikunta.

Rauha Salo on kirjoittanut lehdellemme artikkelin virkakieltoikäytännöstä ja sen vastaisesta liikkeestä. Toivomme sen lisäävän suomalaisen solidaarisuusliikkeen toimintaa. — Toimitus.

"Saksan Liittotasavallalla on Saksan historian vapain, arvostetuin ja oikeudenmukaisin valtiomuoto. Liittotasavalta on kehittynyt kaikkialla maailmassa kunnioitettu valtio..." kirjoitti Willy Brandt, Liittotasavallan Sozialidemokraattisen puolueen (SPD) puheenjohtaja ja entinen liit-

tokansleri vuonna 1974. Liittotasavallalla on todellakin perustuslaki, jolle useissa kohdin ei Länsi-Euroopasta löydy vertaista, olihan perustuslakia laadittaessa nimenomaisena tavoitteena taata mittavat kansalaisoikeudet ja parlamentaarinen hallitusmuoto ja luoda lainsäädännölle, hallinnolle ja oikeuslaitokselle puitteet, jotka estävät totalitaarisen ja militaristisen valtion synnyn. Joissakin osavaltioissa myös kommunistit olivat päättämässä osavaltioitten perustuslaista kuten Bremenissä ja Liittotasavaltaan kuulumattomassa Länsi-Berliinissä, joissa taattiin jopa sellaiset kansalaisoikeudet kuin oikeus asuntoon ja (kapitalistisessa valtiossa!) oikeus työhön.

Tässä yhteydessä riittänee maininta, että Liittotasaval-
lan perustuslaki takaa uskon- ja omantunnonvapauden ohella maailmankatsomuksen vapauden (Art. 4), sananvapauden (Art. 5. 11.), taiteen, tieteen ja tutkimuksen vapauden (Art. 5. 3) sekä oikeuttaa kaikki kansalaiset kokoon-
tumaan vapaasti (Art. 8) ja perustamaan yhdistyksiä (Art. 9). Jokainen kansalainen on oikeutettu valitsemaan vapaasti ammatin, koulutus- ja työpaikan (Art. 12), jokaisella on oikeus jokaisen sopivuuden, kykyjen ja pätevyyden mukaiseen virkaan (Art. 33), sukupuoli, rotu, kieli, kotipaikka, alkuperä, uskonnollinen tai poliittinen vakaumus eivät saa olla kenellekään eduksi tai haitaksi (Art. 3. 3). Perustuslaki takaa poliittisten puolueitten perustamisen vapauden ja säättää, että perustuslain vastaisia puolueita ei saa kieltää mikään muu elin tai tuomioistuin kuin Liittotasavallan perustuslakioikeus (Bundesverfassungsgericht) (Art. 21). Lisäksi perustuslaissa, joka ei säädi valtiolle mitään tiettyä talousjärjestelmää, todetaan omaisuuden velvoittavan: sitä saa käyttää vain yhteiskunnan hyväksi, ja määritetään puitteet joissa yksityisomaisuutta, varsinkin yksityisomistuksessa olevia maita, luonnonrikkauksia ja tuotantovälineitä voidaan siirtää yhteiskunnan omistukseen (Art. 14, Art. 15).

Länsi-Berliinin perustuslaissa määrätään mm., että pääsy julkisiin virkoihin on avoin kaikille tarvittavan pätevyyden omaaville riippumatta heidän alkuperästään, sukupuolestaan, puolueestaan tai uskontokunnastaan (Art. 13). Lisäksi Länsi-Berliinin perustuslaissa säädetään, että kaikenlainen taloudellisen vallan väärinkäyttö on oikeudenvastaista. Erityisesti kaikki yksityiset monopolijärjestöt, jotka pyrkivät hallitsemaan tuotantoa ja markkinointia, merkitsevät taloudellisen vallan väärinkäyttöä ja ovat kiellettyt (Art. 16) ja että työpaikkademokratia talouden ja hallinnon alalla on turvattava lailla (Art. 17).

Näistä perustuslainsäädännöksistä huolimatta demokratian ja sosialismin puolesta taistelevat ihmiset joutuvat alituisen vainon kohteeksi. Räikeimmin vaino ilmenee nykyään, kun

henkilöitä joiden tiedetään aktiivisesti käyttävän yllämainittuja perustuslaillisia oikeuksiaan, ei päästetä julkisiin virkoihin vaan heidän osalleen tulee virkakielto: Berufsverbot.

VIRKA-
KIELTO

Berufsverbot — säädösten historia

Ns. Adenauerin asetus, joka hätkähdyttävästi muistutti Hitlerin lakeja ja asetuksia valtionviroista huhtikuussa 1933, johti jo vuonna 1950, siis vuosi Liittotasavallan perustamisen jälkeen joukkoerotuksiin valtion ja kuntien viroista. Tällöin erotettiin julkisista viroista kaikki jotka olivat kolmentoista asetuksessa nimeltä mainitun järjestön jäseniä. Näistä järjestöistä mainittakoon kommunistipuolue KPD, sen nuorisojärjestö FDJ, Neuvostoystävien liitto, Neuvostoliiton kulttuurin tutkimuksen seura, kaksi rauhanjärjestöä ja Natsihallinnon vainottujen liitto. Kaikki järjestöt olivat tällöin laillisia. Myöhemmin vuonna 1956 KPD kiellettiin Bundesverfassungsgerichtin toimesta.

Kuusikymmentäluvulla tilanne näytti helpottuvan. Enää ei ajateltu DDR:n ja Länsi-Puolan liittämistä Liittotasavaltaan. Sodanvastainen liike ja opiskelijaliike toivat uuden sysäyksen demokraattiseen liikkeeseen. Vuonna 1968 Liittotasavallassa perustettiin Deutsche Kommunistische Partei, DKP. Vuonna 1970 Bonn solmi ns. idän sopimukset Puolan ja Neuvostoliiton kanssa ja vuonna 1972 se tunnusti DDR:n.

Mutta 28. p:nä tammikuuta 1972 osavaltioitten pääministerit ja liittokanslerit julkistivat ns. radikaaliasetuksen ("Grundsätze zur Frage der verfassungsfeindlichen Kräfte im öffentlichen Dienst"), josta tuli nykyisen berufsverbotpolitiikan virallinen ja julkinen lähtölaukaus. Asetuksen mukaan jokaisen viranhaltijan on työssään ja sen ulkopuolella aina aktiivisesti puollettava perustuslain mukaista vapaata demokraattista perusjärjestelmää (freie demokratische Grundordnung), mistä ei ole takeita, jos viranhaltija on sellaisen puolueen tai järjestön jäsen, joka vastustaa perustuslaillista järjestelmää. Tällaisia puolueita tai järjestöjä ei asetuksessa mainita, sensijaan katsotaan että jokainen yksittäistapaus on tutkittava erikseen. Jos syntyy epäilyjä, että viranhakija tai -haltija ei aina aktiivisesti puolusta perusjärjestelmää, häneltä evätään pääsy virkaan tai hänet erotetaan.

Tätä asetusta oli edeltänyt vuosikausia kestänyt nuuskiminen, poliittinen vakoilu ja tietojen rekisteröinti, muutenhan ei tuhansia kansalaisia tänään voitaisi syyttää vuosien takaisista asioista, kuten esim. osallistumisesta Vietnamin sodan vastaiseen mielenosoitukseen tai lentolehtisten jake-
lusta joskus kuusikymmenluvun puolivälissä.

6/1977
SOIHTU

Tällä hetkellä pyritään erottamaan kaikki ne, joiden katsotaan vastustavan perustuslaillista järjestelmää. Eikä kukaan saa virkaa, ylennystä tai virka-ajan pidennystä, ellei ennen sitä järjestelmällisesti suoritetussa kyselyssä käy ilmi, ettei ole mitään syytä epäillä etteikö hakija aina aktiivisesti puoltaisi perustuslaillista järjestelmää. Tämä kysely, joka on Verfassungsschutz (perustuslainsuoja) -nimisen viraston selvitettävä, saattaa silloinkin kun mitään epäilyttävää ei löydy, kestää kuukausia. Tällöin virka jää siksi aikaa täyttämättä oli sitten kysymys pikaisesti tarvittavasta sairaalalääkäristä, opettajasta tai lasten kesäleirille neljäksi viikoksi palkatusta pelastusuimarista.

Verfassungsschutz toimii sekä liitto- että osavaltiotasolla, organisoi vakoilutoiminnan ja tietojen rekisteröinnin. Sen työntekijämäärästä ei ole saatavana tietoja, kuitenkin se lie-
nee viime vuosien aikana kaksinkertaistunut ja lie-
nee liittovaltiotasolla 1500. Vuonna 1969 virastolla oli 30 miljoonaa Saksan markkaa käytettävänä, vuonna 1976 jo 78 miljoonaa Saksan markkaa. Tämän vuoden ja vuoteen 1980 asti ulottuvasta valtiontaloussuunnitelmasta piittaamatta Bonnin liittohallitus päätti 18. 5. 1977 myöntää poliisi ja perustuslainsuojan toiminnan tehostamiseksi ylimääräisiä varoja tänä vuonna 8,8 milj. DM, ensi vuonna 18,3 ja kahtena seuraavana vuonna 11,1 milj. DM. Entinen Bundesverfassungsschutzin johtaja Schrübbers toimi kolmannen valtakunnan aikana yleisenä syyttäjänä poliittisissa jutuissa ja nykyinen johtaja Noll'au oli hänkin sentään NSdAP:n jäsen.

Koska Berufsverbotin saaneilla on oikeus valittaa päätöksestä työoikeuteen ja useat ovatkin onnistuneet oikeuden kautta pääsemään virkaan, hallitsevat piirit ovat ymmärtäneet, ettei pelkkä vuoden 1972 tammikuun asetus riitä takaamaan, ettei "sosialistisia voimia edelleen soluttaudu virkoihin". Liittotasavallan korkeimmat oikeudet katsoivat asiakseen pönkittää virkakieltopolitiikkaa. Niinpä Bundesverfassungsgericht toukokuussa 1975 totesi, että viranomaiset voivat jokaisessa yksittäistapauksessa päättää, katsovatko he laillisen puolueen jäsenen jäsenyydellään osoittavan ettei hänen uskollisuudestaan valtiollalle ole takeita. Täten oikeus hylkäsi ne perustuslailliset periaatteet, jotka säättävät opposition suojan ja takaavat että vain Bundesverfassungsgericht voi todeta jonkin puolueen olevan perustuslainvastainen ja kieltää sen (Art. 21). Joukko juristeja onkin julkisesti todennut oikeuden päätöksen loukkaavan perustuslakia.

Liittovaltion korkein hallinto-oikeus ei sekään ole huomionut perustuslain Art. 21. säädöstä, että vain Bundesverfassungsgericht voi todeta puolueen perustuslainvastaisuuden. Päättäessään että DKP:n jäsen rouva Lenhart ei

saa opettajanvirkaa se perusteli päätöstä sillä, että "sellaisen puolueen päämäärien tukeminen jotka ovat ristiriidassa vapaan demokraattisen perusjärjestelmän kanssa ja varsinkin aktiivinen toiminta niiden hyväksi tekevät samoin kuin vammaisuus tai vähämielisyyys hakijan sopimattomaksi virkaan". Tämä päätös muistuttaa natsivallan aikaa, jolloin vainottiin juutalaisia ja mustalaisia, mielisairaita ja poikkeavia sekä sosiaalidemokraatteja ja kommunisteja. Tuomioistuimen päätöksen poliittinen luonne käy vielä selvemmin ilmi, jos huomioidaan, että sama tuomioistuin vuonna 1973 ratkaisi kysymyksen Art. 21 mukaan, kun se erään NPD:läisen ylikuulattajan jutussa päätti että tätä ei voi erottaa, koska kaikki puolueet käyvät perustuslaillisista kunnes Bundesverfassungsgericht toisin päättää. Juuri tässä tapauksessa se olisi saattanut päättää toisinkin, koska perustuslain Art. 139:n mukaan perustuslain säädökset eivät koske niitä asetuksia, jotka on annettu Saksan kansan vapauttamiseksi kansallissosialismista ja militarismista.

Bonnin hallituspuolueet SPD ja FDP pyrkivät vuonna 1976 vielä jälkikäteen muodollisesti laillistamaan virkakieltoimenettelyn säätämällä lain, joka määrittäisi menettelytavat. Tällä lailla haluttiin antaa menettelylle jonkinlainen oikeusvaltiollinen leima mm. yhtenäistämällä käytäntöä ja velvoittamalla viranomaiset ilmoittamaan viranhakijalle mistä syystä hänen "perustuslaillisuuttaan" epäillään. Oppositiossa olevat kristillisdemokraattiset puolueet CDU ja CSU estivät kuitenkin lain voimaantulon, koska se heistä oli liian liberaali. Tämän jälkeen eri osavaltioissa pyrittiin määrittämään menettelytavat erilaisin ohjein.

Ketkä saavat Berufsverbotin?

Julkisissa viroissa on noin 20 % kaikista työtätekeivistä ihmisistä Liittotasavallassa. Virallisia lukuja ei ole julkistettu, mutta tähän mennessä lienee 800.000 virassa olevan tai virkaa hakevan kansalaisen "poliittinen luotettavuus" tutkittu tarkistamalla ainakin Verfassungsschutzin kortistot. Myöskään siitä kuinka moni hakija on poliittisista syistä jäänyt virkaa vaille tai kuinka monta viranhaltijaa on erotettu poliittisista syistä, ei ole julkistettu virallisia lukuja. Arviot vaihtelevat 3000—400 välillä. Monet Berufsverbot — tapaukset eivät tule julkisuuteen ja sitäpaitsi moni, joka aikaisemmin on aikonut virkaan, hakeutuu jo itsestään muualle, koska ei usko saavansa haluamaansa paikkaa. Myös tällä tavalla hallitsevien suunnitelma, pitää demokraatit loitolla julkisista viroista, toteutuu.

Alkuun opettajat muodostivat valtaosan virkakiellon saaneista. Nykyään joukossa on juristeja, lääkäreitä, teologeja, ekonomeja, reporttereita, psykologeja, eri tieteenharjoitta-

jia, lastentarhanopettajia, lennätinteknikoita, jopa veturinkuljettajia.

Kaikista niistä, joiden kohdalla kortistoista löytyy jotain epäilyttävää ja jotka mahdollisesti joutuvat puhuteluun jossa heidän pitäisi osoittaa, että ei ole mitään syytä epäillä heidän perustuslaillista vakaumustaan, noin 75—80 % on DKP:n tai tätä puoluetta lähellä olevien, opiskelijajärjestö MSB Spartakuksen tai nuorisojärjestö Sozialistische Deutsche Arbeiterjugendin jäseniä. Heidän osuutensa lopullisesti hylätyistä tai erotetuista lienee vielä korkeampi. Anarkisteja ja maolaisia ei ole ilmeisesti varjositettu yhtä suurella huolella kuin DKP:n jäseniä, vaikka nämä toisin kuin DKP:n jäsenet selvästi ilmoittavat, etteivät piittaa perustuslaista, jota taas DKP katsoo voivansa käyttää demokraattisessa taistelussa. Berufsverbotin saaneiden joukossa on myös yhä useammin SPD:n sekä tätä puoluetta lähellä olleen opiskelijajärjestön Sozialistischer Hochschulbundin (SHB) jäseniä, varsinkin jos näiden tiedetään olleen yhteistyössä kommunistien kanssa. Myös Bonnin toisen hallituspuolueen Vapaiden demokraattien (FDP) jäseniä on Berufsverbotin saaneiden joukossa. Lisäksi vaino kohdistuu pasifisteihin ja ammattiyhdistyksessä, varsinkin opettajien ammattiyhdistyksessä GEW:ssä toimiviin ja järjestäytymättömiin kansalaisiin.

Tunnetusti uusfasistit eivät tämän vainon kokeeksi. Vaikka Liittotasavallan perustuslaki velvoittaa kitkemään pois kaiken fasistisen ideologian, entiset natsit ovat edelleen johtavissa asemissa maan puolustusvoimissa, oikeuslaitoksessa, hallintobyrokratiassa, Verfassungschutzilla ja diplomaattikunnassa. Ns. radikaaliasetuksen tullessa voimaan tammikuussa 1972 julkisissa viroissa arveltiin olevan noin 1500 äärioikeistolaisten järjestöjen, lähinnä NPD:n jäseniä. Heistä ei ketään kuulu erotetun.

Berufsverbotin saamisen perusteet

"Rikkomukset" jotka panevat epäilemään, että hakija on "perustuslainvastainen" selventävät sekä Verfassungsschutzin menettelytapoja että sen päämääriä.

Sellaisia ovat jäsenyys esim. DKP:ssa tai järjestössä, jossa toimii muitten ohella myös kommunisteja. Tällainen järjestö on esim. Demokraattisten juristien liitto (VDJ), jonka veljesjärjestöjä toimii yli kuudessakymmenessä maassa ja joka toimii virallisesti mm. YK:n ihmisoikeuksien komissiossa.

Julkilausuman allekirjoittaminen tai vaalilyö kommunistisen puolueen hyväksi merkitään myös muistiin raskauttavana asiana. Osallistuminen Vietnamin sodan tai atomiaseiden vastaiseen mielenosoitukseen käy syystä yhtä hyvin

kuin osallistuminen uusfasistisen NPD:n vastaiseen mielenosoitukseen. Pasifismi on epäilyttävää, vaikka perustuslaki selvästi kieltää kaiken rauhaa vaarantavan toiminnan (Art. 9, Art. 25) ja takaa asestakieltäytymisoikeuden (Art. 4). Jopa virallisen ulkopoliitikankin tukeminen saattaa olla kohtalokasta; muuatta bayerilaista opettajakokelasta syytettiin siitä, että hän oli kirjeellisesti tukenut Varsovan ja Moskovan sopimusten kiireellistä solmimista. Vasemmistolehtien tilaaminen ja vasemmistolaisten kokouspaikkoina runnetuissa kapakoissa käyminen kelpaa myös syytä. Mutta riittää vähempikin: Bayerissa mainittiin raskauttavana asiana, että muuan opettaja suostui vapaaehtoisesti asumaan talossa jossa oli nähty punainen lippu; Nordrhein—Westfhalenissa eräälle opettajalle huomautettiin hänen aikaisemmin asuneen Länsi-Berliinissä talossa, jossa oli kolmetoista huonetta ja jossa tietävästi asui myös kommunisteja; Länsi-Berliinissä on viranhaltijoille ilmoitettu heidän autonsa olleen pysäköitynä tietyn talon ulkopuolelle kun talossa on pidetty jotain kokousta, johon on osallistunut myös kommunisteja.

Yliopistoissa Verfassungsschutz toimii ilmeisesti täydellä teholla. Niinpä viranhakijoille saatetaan näyttää useita vuosia vanhoja lentolehtisiä, joiden väitetään olevan heidän kirjoittamiaan tai jakamiaan, ylioppilaiden edustajistojen vaaleista Verfassungsschutz on hyvin perillä ja tuntee sekä ehdokkaat että ohjelmat. Tiedossa saattaa myös olla, että hakija on osallistunut tiettyihin opiskelijoitien kokouksiin ja käyttänyt siellä puheenvuoroja. Seminaareissa pidetyt esitelmät tai tieteelliset julkaisut voivat olla raskauttavia, jos niissä esiintyy esim. marxilaisia termejä tai Liittotasavalta mainitaan imperialistisena valtiona. Osallistuminen Chile-aiheiseen taidenäyttelyyn saattaa sekin tuottaa Berufsverbotin.

Ja jos hakijasta itsestään ei syytä löydy, sitä saatetaan etsiä hänen lähimmäisistään: niinpä muuan opettaja joutui "epäilyksen alaiseksi", koska hänen isänsä väitettiin olevan "usean kommunistisen peitejärjestön jäsen", ja eräälle viranhakijalle selitettiin, että hänen mahdollisuutensa päästä virkaan paranisisivat ratkaisevasti, jos hän eroaisi vaimostaan jonka katsottiin olevan kommunisti. Mainittakoon vielä, että Berufsverbotpolitiikan julkinen vastustaminen tietysti myös riittää syyksi.

Berufsverbotin saaneen asema

Berufsverbotin saaneen sosiaalinen asema on tukala. Jos esimerkiksi opettajaksi aikova saa virkakiellon hän on täysin varaton. Mahdollista aikaisempaa stipendiä hän ei enää saa ja, koska opiskelijat eivät työskennellessään lomillaan

maksa sosiaaliturvamaksuja, hän ei ole milloinkaan ollut työsuhteessa joka oikeuttaisi työttömyysrahaan. Opettajan virkaan aikovat eivät myöskään saa lähinnä työläisille tarkoitettua työttömyysavustusta, elleivät ilmoita etteivät halua virkaa mikä tarkoittaisi itsensä asettamista vapaaehtoiseen virkakieltoon. Mikäli hakijalla ei ole omaisia joiden katsotaan voivan avustaa häntä, hän saa sosiaaliavustusta (Sozialhilfe) 260 DM kuukaudessa ja vuokran. Vaikka hänen juttunsa lopullinen käsittely saattaa kestää vuosia, hakija ei voi hakeutua muualle pitkäaikaiseen työsuhteeseen, koska hänen on osoitettava todella vakavissaan pyrkivänsä opettajan virkaan oltava valmis milloin hyvänsä ottamaan hänelle mahdollisesti tarjoutuva opettajanvirka. Kysymyksen tulevat siis vain työsuhteet, jotka voi irtisanoa milloin vain ja sellaisia ei tällä hetkellä ole tarjolla työttömyyden koetellessa etenkin länsisaksalaisia nuoria.

Joittenkin kohdalle ei tule vain virkakielto, vaan he eivät edes voi valmistua valitsemaansa ammattiin. Esim. sekä opettajiksi että juristeiksi pyrkivien on korkeakoulututkintonsa jälkeen suoritettava parin vuoden pituinen pakollinen koulutus ennen lopullista ammatillista tutkintoa ja tässä vaiheessa valtiolla on koulutusmonopoli. Ellei kokelas tätä koulutusvaihetta varten saa virkaa koulusta tai oikeuslaitoksesta, hän jää tutkinnotta eikä milloinkaan saa ammatillista pätevyyttä. Toiset taas menettävät virkansa kanssa ainoan mahdollisuuden harjoittaa ammattiaan sillä esim. veturinkuljettaja ei voi olla kuin valtion leivissä.

Berufsverbot-käytäntö rikkoo itse perustuslakia

Edellä luetelluista virkakiellon syistä käy ensinnäkin selväksi miten tarkkaan Verfassungsschutz nuuskii ja toiseksi epäilyksen alaiseksi joutuneet eivät ole tehneet muuta kuin käyttäneet perustuslaillisia oikeuksiaan: sanan- ja mielipiteen vapautta, kokoontumis- ja järjestäytymisoikeutta, tieteen, taiteen, tutkimuksen ja opetuksen vapautta. Kuitenkin he tästä syystä menettävät perustuslaillisen oikeutensa virkaan tai jopa kokonaan ammattiinsa. Tämä kaikki tapahtuu muka jotta perustuslaillinen järjestys säilyisi vaikka juuri perustuslain suojelijoiksi ryhtyneet viranomaiset itse näin menetellessään loukkaavat perustuslakia. Samalla heidän menettelynsä on ristiriidassa YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen sekä ETK:n päätöslauselman kanssa.

Myös menettely jolla päädytään siihen, että jollekulle hakijalle annetaan virkakielto on Liittotasavallan perustuslain vastainen. Ensinnäkin Verfassungsschutzia joka penkoo esille raskauttavan aineiston ei voi demokraattisesti kontrolloida. Kansalaisilla ei ole mitään oikeusturvaa sen toi-

mia vastaan vaikka Verfassungsschutzin on osoitettu syylistyneen niinkin törkeisiin temppuihin kuin väärennetyjen puoluekirjojen valokopioiden käyttöön todistusaineistona.

Toiseksi puhuttelut, joihin osa viranhakijoista kutsutaan jotta he "häivyttäisivät syntyneet epäilyt ja osoittaisivat uskollisuutensa perustuslailliselle järjestykselle", eivät sisällöltään eivätkä muodoltaan vastaa oikeusvaltion periaatteita joihin perustuslaki velvoittaisi. Puhutteluissa vaaditaan vastausta kysymykseen puoluejäsenyydestä vaikka Bundesverfassungsgericht 21. 3. 1961 totesi tämän kysymyksen luvattomaksi. Hakija ei vielääkään kaikissa tapauksissa ole oikeutettu saapumaan puhutteluun asianajajansa kanssa. Pöytäkirjan pidosta, todistusaineiston käytöstä ei ole olemassa sitovia säädöksiä. Näin ollen sellaistaakin raskauttavaa todistusaineistoa käytetään, joka on hankittu laitomin keinoin, esim. loukkaamalla kirje- ja puhelinsalaisuutta. Vastoin yleistä oikeuskäytäntöä "syyttäjien" ei tarvitse osoittaa, että "syytetty" todella on "syyllistynyt rikkeisiin, joista häntä syytetään vaan "syytetyn" on todistettava "viattomuutensa". Epäselvissä tapauksissa asiaa ei myöskään ratkaista "syytetyn" hyväksi. Puhuttelun johtajalta ei vaadita minkäänlaista pätevyyttä. "Rikoksen" laatua ei ole missään määritelty, ns. radikaaliasetuksessahan sanotaan vain että pelkkä "epäily, ettei hakija tai viranhaltija aina aktiivisesti puolusta perustuslaillista järjestystä" riittää virkakiellon syyksi. Lisäksi näissä puhutteluissa raskauttavan aineiston hankkija, syyttäjä ja tuomari ovat identtiset.

Puhutteluissa esitetyt kysymykset ovat myös täysin asiatomia. Niissä saatetaan ruotia koko puhuteltavan tuttavapiiri tai kysyä mitä mieltä hakija on DDR:stä, omaisuudesta, imperialismista, onko hän käynyt socialistisissa maissa, keitä hän on siellä tavannut, mistä on puhuttu, onko hän aikaisemmin ollut socialistisen nuorisjärjestön jäsen, mitä lehtiä hän lukee, kuuluuko hän ammattiyhdistykseen. Vastasi hakija mitä hyvänsä, epäilyt yleensä jäävät silloinkin kun mitään ei voida näyttää todeksi ja se riittää virkakiellon perusteeksi.

Berufsverbot-politiikan laajeneminen

Näin syntyneessä pelon ja epäluulon myrkyttämässä ilmapölyssä Berufsverbot-politiikka leviää kahdella vaarallistavalla tavalla.

Ensinnäkin poliittinen kontrolli leviää julkisesta sektorista muillekin aloille. Esim. Länsi-Berliinissä, jossa kaupunginsairaalat aina tutkituttavat paikanhakijoiden poliittisen menneisyyden ja katsomuksen, kaikkien kirkollisten ja yksityistenkin sairaaloiden johtokunnat saavat halutessaan

Verfassungsschutzilta tietoja työhönpyrkijöistä. Kirkolliset ja muut järjestöt ovat myös oma-aloitteisesti erottaneet työntekijöitään poliittisista syistä. Eräältä ulkomaalaisille opiskelijoille tarkoitettulta yksityiseltä koululta uhattiin evätä valtion antama toimintalupa ellei koulusta eroteta tunti-opettajaa, jonka perustuslaillisuudesta ei muka ollut takeita jne. jne.

Toiseksi syyt jotka johtavat virkakieltoon ovat yhä vähäisemmät: alkuun jahdattiin lähinnä poliittisten järjestöjen jäseniä, sitten myös ammattiyhdistyksen jäseniä ja nyt on mm. kahdelta bayerilaiselta opettajakokelaalta evätty pääsy virkaan koska he tunnetusti ovat aktiivisesti mukana kirkollisessa rauhantyössä ja vaativat yleistä aseistariisunutta. Näin yhä suurempi ryhmä kansalaisia tungetaan laittomuuden puolihämärään ja eristykseen. Voimakas painostus, yleinen epäluulo ja epämääräinen pelko ovat omiaan johdattamaan suuren joukon kansalaisia poliittiseen passiivisuuteen ja itesensuuriin, samalla kun mm. koulu- ja oikeuslaitos ja julkinen hallinto täyttyvät "sopeutuneilla" liennytyspolitiikkaa vastustavilla virkamiehillä joilla ei ole mitään tuntumaa maan edistyksellisiin ja demokraattisiin kansalaispiireihin. Saksan kansalla on jo karvaat historialliset kokemuksensa siitä, mihin tällainen virkamiehistö pystyy kun kansalaisilta on riistetty demokraattiset oikeudet.

Vielä sietämättömämmäksi tilanteen tekevät ilmiannot. Niinpä jotkut ilmoittavat viranomaisille nähneensä työtoverinsa kaupungilla kaupustelemassa vasemmistolaisista lehteä, Länsi-Berliinin entinen sisäasiainsenaattori Neubauer (SPD) kokosi suuren osan sitä aineistoa jonka nojalla hänen oman puolueensa jäsenelle professori Narrille määrättiin Berufsverbot. Koululaispiiritkään eivät säästy tältä nuuskimisen ja ilmiannon kiihkolta. Düsseldorfissa CDU:n koululaisjärjestö Bund demokratischer Schüler (BDS) on vuodesta 1974 asti toimittanut Verfassungsschutzille tietoja vasemmistolaisista opettajistaan ja koulutovereistaan. Vuonna 1975 Länsi-Berliinin CDU-politiikko Legien kehotti julkisesti oppilaita huomioimaan opettajien vasemmistolaiset mielipiteet. Samaa hengenvetoon hän huomautti, ettei hän pidä Brechtin, Böllin, Grassin, Hochhuthin ja Weissin kirjoja äidinkielen opetuksen käyttöön sopivina.

Paitsi Berufsverbot-politiikkaa Saksan Liittotasavallassa tapahtuu monia asioita, jotka pelottavalla tavalla paljastavat oikeistohyökkäyksen rajuuden. Tässä voi luetella pari esimerkkiä: Düsseldorfissa ei anneta Rheinwiesenin ulkoilualuetta DKP:n lehden Unsere Zeit (UZ) juhlan käyttöön, Alasaksin osavaltion SPD-johtoinen hallitus käski poliisivoimin poistaa Carl von Ossietzky nimen Oldenburgin yliopiston seinältä, Bonnin parlamentaarisen seuran talossa järjestetyn graafikko Staeckin näyttelyn avajaisissa CDU/

CSU:n kansanedustajat repivät kuvia seinältä ja potkivat ne rikki. Edistyksellisen taitelijan näyttely jouduttiin sulkemaan, mutta kansanedustajia ei vedetty teostaan vastuuseen. Länsi-Berlinissä poistettiin myös CDU-poliitikkojen toimesta valokuvia eräässä koulussa järjestetystä, vuotta 1945 esittelevästä näyttelystä, mm. kuva jossa puna-armeija jakaa ruokaa Berliinin väestölle joutui sensuuriin uhriksi. Edistyksellinen lastenteatteri Grips, jota toisaalta tuetaan kaupungin varoista, on saanut esiintymiskiellon useassa Länsi-Berlinin CDU-johtoisessa kaupunginosassa. Uusi korkeakoululaki saattaa korkeakoulut tiukan valtiollisen kontrollin alaiseksi ja määrää ankarat rangaistukset järjestyshäiriöistä. Laittomia kotitarkastuksia suoritetaan. Poliisien aseistusta on huomattavasti lisätty.

Viime vuodenvaihteessa tuli voimaan rikoslain pykälä 88a. Sen mukaan jokainen joka kirjoittaa, levittää, tilaa tai vain pitää hallussaan kirjallisia tai kuvallisia esityksiä jotka kuvaavat, puoltavat tai kehottavat väkivaltaan tai Liittotasavallan turvallisuuden tai perustuslaillisuuden vastaisiin tekoihin saa korkeintaan kolmen vuoden vankeusrangaistuksen tai sakkoa. Liittohallituksen perustelussa väkivallan puoltaminen määritellään seuraavasti: "väkivaltaa puoleltaan, kun se kuvataan toivottuna tai vain välttämättömänä tai sen estämistä pidetään mahdottomana." Kaikesta Berufsverbotista kirjoitetusta puolestaan käy ilmi, miten laajasti "perustuslainvastaisuus" tulkitaan. Näin ollen rikoslain § 88a:n avulla voidaan kriminalisoida mm. koko tieteilistä sosialismia käsittelevä kirjallisuus, marxilais-leninilaisten puolueitten agitaatio- ja propaganda tai mikä hyvän sä lehti tai elokuva joka selostaa esim. lakkotapahtumia tai rakennusten valtauksia. Monet kulttuurielämän edustajat, kustantajat ja kirjakauppiat ovatkin ilmoittaneet että heidän mielestään sensuuri (jonka perustuslain Art. 5 kieltää) olisi ollut selvempi ratkaisu.

CDU on liittoneuvoston kautta yrittänyt säätää lain joka huomattavasti rajoittaisi kokous- ja mielenosoitusvapautta varsinkin maassa asuvien ulkomaalaisten mutta myös maan kansalaisten kohdalla (Bundestagsdrucksache 7/2854, 28. 11. 74). Sen mukaan olisi mm. kiellettyä järjestää julkisia tilaisuuksia joissa "esiintyy Liittotasavallan vapaata demokraattista perusjärjestelmää vastustavia voimia". Berufsverbot-politiikka on osoittanut, että näillä voimilla tarkoitetaan lähinnä kaikkia monopolienvastaisia voimia. Tällaisiin tilaisuuksiin kutsuminenkin olisi rangaistava teko josta voi saada sakkoa tai korkeintaan vuoden vankeutta. Kun perustuslainvastaisuus-käsitteen tulkinta otetaan huomioon, tällä lailla, jos se joskus tulee voimaan, voitaisiin kieltää ei vain eri poliittisten puolueiden ja järjestöjen vaan

mm. myös rauhanjärjestöjen tilaisuudet tai julkiset lakko-kokoukset.

Jos tämä laki tulee voimaan voidaan sen avulla siis kieltää esim. DKP:n julkiset tilaisuudet, rikoslain § 88A:n nojalla voidaan kieltää puolueen agitaatio ja propaganda ja tieteellistä sosialismia käsittelevä kirjallisuus, virkakieltopolitiikka kohdistaa jo tänään puolueen jäseniin vakavan vainon: näin ollen puolueen kieltäminen olisi jo melkein saavutettu nykyisellä menettelyllä, joka samalla vaarantaa koko demokraattisen liikkeen.

Eri poliittisten puolueiden linja

CDU/CSU kannattaa Berufsverbot-politiikkaa varauksetta ja tähdentää sen kohdistuvan ennenkaikkea kommunisteihin mutta myös vasemmistososiaalidemokraatteihin. CDU/CSU:n hallitsemisessa osavaltioissa politiikkaa harjoitetaan erittäin päättäväisesti. Tammikuussa 1972 CDU/CSU:n liittopäiväryhmän puheenjohtaja ja entinen kanslerichdokas Barzel sanoi: "DKP:n jäsenillä ei ole asiaa demokraattisen valtion julkisiin virkoihin. Vaikkei DKP:n kieltämistä ehkä pidetä tarkoituksenmukaisena, ei esim. käy päinsä että aktiivit kommunistit opettavat lapsiamme. Jos nykyiset lait eivät riitä poistamaan DKP:n jäseniä viroista, CDU/CSU on valmis yhdessä muitten demokraattisten puolueitten kanssa säätämään tarvittavat lait, jolloin myös perustuslain muutosta pitää harkita." Kristillisdemokraattiset puolueet ovat pysyneet kannassaan ja toimivat edelleen siten että yhä enemmän edistyksellisiä sosiaalidemokraattejakin joutuu Berufsverbot-politiikan uhriksi. Myös puolueen nuoriso-osastot ja opiskelijajärjestöt kannattavat Berufsverbot-linjaa.

SPD:n hallitsemisessa osavaltioissa ei juuri harjoiteta lievempää politiikkaa. Koko virkakieltopolitiikka "keksittiin" ja otettiin käytäntöön marraskuussa 1971 sosiaalidemokraattien tällöin vielä yksin hallitsemassa Hampurin osavaltiossa. Kun politiikkaa laajennettiin koskemaan koko Liittotasavaltaa tammikuussa 1972 sitä puolsivat allekirjoituksellaan kaikki silloiset SPD:n osavaltioitten pääministerit ja silloinen SPD:n liittokansleri Brandt. SPD hylkäsi samoihin aikoihin monta uudistusaloitetta ja pyrki jopa CDU:ta paremmin toimimaan pääoman hyväksi ja sallimaan kansan elinehtojen heikkenemisen. Kuitenkin puolueen jäsenet joutuivat CDU:n painostuksesta Berufsverbotin uhriksi. Tähän puolueen puheenjohtaja Brandt reagoi julkisesti sanomalla, ettei hän ollut tahtonut tätä. SPD:ssä on kuitenkin piirejä jotka varoittavat siitä että periksi antaantumiselle ei — kuten tämän puolueen ja Saksan his-

toria osoittavat — ainoastaan johda puolueen poliittisten asemien ja reaalisen vaikutuksen heikkenemiseen vaan myös vaarantaa puolueen demokraattisen ytimen. Näitten piirien mielestä puolue ei pysty puolustamaan perustuslakia, jos sosiaalidemokraattien perustuslaillisuutta aletaan epäillä. Tällöin CDU/CSU pääsee perustuslain ainoan varjelijan asemaan josta käsin se voi jatkaa perustuslain romuttamista.

Melkein kaikissa Berufsverboteja vastutavissa komiteoissa toimii SPD:n jäseniä. Puolueen sisäiseen oppositioon ovat lähteneet hyvin tarmokkaasti lähinnä nuorisoliitto Jungsozialisten, joka pitää politiikkaa perustuslain vastaisena ja vaatii puoluetta luopumaan siitä, ja 8000-jäseninen sosiaalidemokraattisten juristien järjestö (Arbeitsgemeinschaft Sozialdemokratischer Juristen), joka Frankfurtin kokouksessaan marraskuussa 1976 yksimielisesti tuomitsi Berufsverbot-politiikan ja vaati sen määräysten poistamista, puhuttelujen lopettamista, Verfassungsschutzin kortistojen hävittämistä ja kaikkien Berufsverbot-politiikan uhrien ottamista virkaan.

SPD:n johto ei ole luopunut Berufsverbot-linjasta vaan koettaa eri keinoin tukahduttaa puolueen sisäisen oppositioon mm. kieltämällä jäseniä osallistumasta virkakieltoa vastustaviin tilaisuuksiin jotka saattavat olla DKP:n johtamia tai sen vaikutuksen alaisia. Vuonna 1975 puolueesta erotettiin Schleswig-Holsteinin osavaltiopäivien jäsen Büne-mann, joka oli taistellut Berufsverbot-politiikkaa vastaan. Kesäkuussa 1977 puolueesta erotettiin Nuorsosialistien puheenjohtaja Klaus-Uwe Benneter, joka oli lehtihaastattelussa nimittänyt CDU:ta luokkaviholliseksi mutta kommunisteja pelkiksi poliittisiksi vastustajiksi. Lukuisia SPD:n jäseniä erotettiin, koska he ilmaisivat solidaarisuutensa Benneterille. Samoin erotettiin sosiaalidemokraatteja, jotka vastoin puoluejohdon kieltoa osallistuivat toukokuussa 1977 suureen 70 000 kansalaisen mielenosoitukseen aseistariisunnan puolesta. Mielenosoituksen järjesti komitea, johon kuului myös kommunisteja.

SPD:n johto haluaa luoda Berufsverbot-politiikalle laillisen perustan jotta se vaikuttaisi oikeudenmukaisemmalla ja vähemmän perustuslainvastaiselta. Kun lakia ei liittopäivillä saatu läpi, SPD-johtoiset osavaltiot ovat ryhtyneet lainsäädäntöön osavaltiotasolla "yhtenäistääkseen käytäntöä".

FDP:n johdon kanta ei käytännössä paljon poikkea CDU/CSU:n kannasta vaikka puolue yhdessä SPD:n kanssa esitti lakiesityksen Berufsverbotien menettelytavoista, jonka CDU/CSU kumosi. FDP:n nuorisojärjestö Jungdemokraten on kuitenkin selvästi ja jyrkästi Berufsverboteja vastaan. Kesäkuussa 1977 Jungdemokraten totesivat ylimääräisessä edustajakokouksessaan, että Liittotasavallan pe-

rustuslain takaamista ihmis- ja kansalaisoikeuksista ei ainutkään ole toteutettu ja että maan tilannetta tällä hetkellä leimaavat talouskriisi, joukko- ja etenkin nuorisotyöttömyys, valtiollisen väkivaltakoneiston laajeneminen ja yhä selvemmäksi käyvä kansalais- ja ihmisoikeuksien hylkiminen ja romuttaminen. FDP:n jäseniä ja osavaltiopäivien jäseniä toimii eri komiteoissa Berufsverboteja vastaan.

DKP on kaikella tarmolla taistellut Berufsverbot-politiikkaa vastaan ja puolustanut perustuslain fasisminvastaista demokraattista luonnetta. DKP, jonka jäseniin Berufsverbot-politiikka ennenkaikkea kohdistuu, on Berufsverbotin vastaisen rintaman etujoukko. Taistelu omien jäsenien puolesta yhtyy taisteluun kaikkien kansalaisten demokraattisten oikeuksien puolesta. Toiminta alkoi jo tammikuun puolivälissä 1972 kun "radikaaliasetusta" koskevat suunnitelmat tulivat tunnetuiksi. Jo tällöin DKP:n johdon julkilausuma osoitti asetuksen perustuslainvastaisuuden, selvitti ettei tällaisen politiikan tarkoituksena ole vain kommunistien vaientaminen, vaan että se on alkusysäys menettelylle, jolla kaikki suurpääomalle epämieluisat piirit halutaan vaientaa. Puolue varoitti sosiaalidemokraatteja joiden omat asemat tulisivat kärsimään, elleivät he yhteisessä rintamassa vastustaisi CDU/CSU:n hyökkäystä.

Myös Länsi-Berliinin kommunistipuolue SEW kamppailee yhdessä kaupungin demokraattisten voimien kanssa Berufsverboteja vastaan. SEW selvittää julkisesti että se taistelee Länsi-Berliinin perustuslain suojelemiseksi hallitsevia voimia vastaan jotka tahtovat romuttaa sen demokraattisen ytimen. Länsi-Berliinin perustuslaki on vahva ase demokraattisessa taistelussa monopoleja vastaan, rauhan ja edistyksen puolesta. SEW-jäsenet toimivat aktiivisesti sen toteuttamiseksi ja suojelemiseksi. Tällöin he tietysti tarmokkaasti vastustavat Berufsverbot-politiikkaa. Puolue on myös virallisesti vedonnut ulkomaisiin järjestöihin lähettämällä vuonna 1975 kaikille Länsi-Euroopan kommunistisille ja sosialistisille puolueille sekä yliopistoille tilannetta selostavan avoimen kirjeen.

Vastarintaliike ja kansainvälinen solidaarisuus

Oikeistohyökkäys näyttää osin nyt jopa rajummalta kuin viisikymmentäluvulla. Mutta kansalaisten vastarinta on seitsemänkymmentäluvulla paljon suurempi, se on laajempi, moninaisempi ja pitkäjännitteisempi. Lehdistössä ja radiossa on esitetty purevia kannanottoja vaikka Liittotasavallan sisäministeri Maihofer pyrki kieltämään Berufsverbot-sanan käytön. Useat lehdet julkaisevat jatkuvasti järjestelmällisesti tietoja julkisuuteen tulleista virkakielloista ja niitä vastustavista kampanjoista. Suuri joukko Berufsver-

bot-politiikkaa vastustavia kirjoja, lehtisiä, lehti-ilmoituksia ja julkilausumia on ilmestynyt ja ilmestyy edelleen. Monissa kaupungeissa on pidetty suuria mielenosoituksia ja yliopistoissa moniviikkoisia luento- ja kurssilakkoja.

Vastarintaliike alkoi puolustuksellisenä. Yleensä syntyi paikallisia komiteoita, jotka vastustivat yksittäisiä virkakieltotapauksia. Uhanalaiset ryhmät kuten opiskelijat, koululaiset, ammattiliittojen ja SPD:nkin jäsenet lähtivät oppositioon. Vuoden 1973 keskivaiheilla järjestettiin ensimmäiset suuret mielenosoitukset, Dortmundissa marssi huhtikuussa noin 20.000 ihmistä. Hampurissa järjestettiin ensimmäinen suuri konferenssi, johon osallistui 1300 henkeä ja jonka julkilausuman allekirjoitti 12000 kansalaista. Kesäkuussa 1973 perustettiin ensimmäinen koko Liittotasavalan paikalliskomiteitten työtä koordinoiva ryhmä. Tätä vaihetta seurasi joukko toimintaviikkoja, eri kaupungeissa järjestettiin suuryhmiä, informaatiota levitettiin kansalaisille ja poliitikoille sekä tehtiin tunnetuksi ulkomaisten huolestuminen ja protesti. Vuoden 1974 lopulla ainakin puoli miljoonaa kansalaista oli allekirjoittanut virkakieltopolitiikkaa vastustavan julkilausuman ja maassa toimi noin 125 paikallista komiteaa. Kansalaisten toiminnan vilkkaus on vaihdellut mutta jatkuvasti syntyy uusia komiteoita (tällä hetkellä niitä on yli 300), järjestetään suurmielenosoituksia ja konferensseja. Berufsverbot-politiikan vastustajat ovat muodostaneet sängen yhtenäisen rintaman vaikka yhteistoiminta maolaisten kanssa onkin osoittautunut hankalaksi. Vastarinnan tiliin voidaan laskea yksittäisiä menestyksiä, mutta se ei ole pystynyt pysäyttämään virkakieltopolitiikan koneistoa.

Ammattiyhdistykset ovat kaikilla tasoilla ilmaisseet kielteisen kantansa virkakieltopolitiikkaan joskin ylemmän tason lausumissa näkyy selvästi tarve olla hyökkäämättä liian jyrkästi SPD:tä vastaan. Alemman tason ja varsinkin nuorisosastojen kannanotoissa näkyy selvä virkakieltopolitiikan vastainen linja.

Ulkomaisten runsailla protesteilla on varmasti vaikutusta näihin tapahtumiin, vaikka johtavat liittotasavaltaiset poliitikot mitä röyhkeimmin hyökkäävätkin niitä vastaan. Varsinkin Hollannissa, Ranskassa, Italiassa ja Tanskassa on perustettu useita Berufsverboteja vastustavia komiteoita. Nimekkäät poliitikot, tiedemiehet ja taiteilijat sekä lukemattomat ammattiliitot ja järjestöt ulkomailla — ja myös Suomessa — ovat protestoineet Liittotasavallassa ja Länsi-Berlinissä kehittyntä McCarthyismia vastaan. Hollannissa jopa parlamentti on käsitellyt asiaa ja useat länsisaksalaisten kaupunkien ulkomaisten ystävyyskaupunkien edustajat ovat ilmaisseet syvän huolestuneisuutensa nykyisestä kehityksestä. Ulkomaalaisia tarkkailijoita on ollut läsnä mm. DKP:n

Jännityksen lientymisen puolesta sodan voimia vastaan!

Kansalaisten poliittisen toiminnan kortistointi ja Berufs-
verbot-politiikka merkitsevät paluuta avoimeen antikommu-
nismiin, jota on tarkasteltava Liittotasavallan taloudellisen,
sosiaalisen ja poliittisen kehityksen yhteydessä. Taloudelli-
set lamat, työttömyys ja inflaatio eivät ole enää tuntemat-
tomia. Mahtiasemaa Euroopassa tavoitteleva länsisaksalai-
nen suurpääoma haluaa tukahduttaa kansanvaltaiset, mono-
polienvastaiset ja anti-imperialistiset voimat omassa maas-
sa ennen kuin kuusikymmentäluvulla alkanut ammattiyh-
distysliikkeen ja lukeneiston vasemmistolaistuminen ja jär-
jestäytyminen — myös marxilais-leniniläisessä puolueessa
— valtaa enemmän alaa. Franz-Josef Strauss on jo kauan
pahoitellut sitä, että Liittotasavalta on taloudellinen jätti
mutta poliittinen kääpiö. Ilmeisesti asiantila halutaan kor-
jata ulkopoliitiikalla joka kasvavassa määrin suosii kaikkein
taantumuksellisimpia maita kuten Etelä-Afrikkaa ja Chileä
ja sisäpolitiikalla joka ei piittaa kansalaisten perusoikeuk-
sista, joitten nimeen hallitsevat aina ovat äänekkäästi van-
nomassa vaikka häikäilemättömästi luopuvat kaikista lail-
lisista periaatteista kun niiden oma asema on vaarassa.

Meidän on opiskeltava kriittisesti ja tunnollisesti

Juhani Ruotsalo

Otsikon tunnus, joka on SOL:n 11. liittokokouksen Vetoomuksesta Suomen opiskelijoille, on liittokokouksemme päätösten puhutuimpia.¹ Päätös on herättänyt laajaa vastakaikua SOL:n jäsenten ja ystävien keskuudessa ja mielenkiintoa myös muiden poliittisten opiskelijajärjestöjen piirissä.² Poikkeukseksi jää sosialidemokraattinen pakinoitsija, joka käsittämättömällä logiikallaan näkee tunnollisessa ja kriittisessä opiskelussa — vaalisyötin.³

Tunnollisen ja kriittisen opiskelun teesi ei ole syntynyt tyhjästä. Sillä on perinteensä koko demokraattisen opiskelijaliikkeen kehityksessä. 1960-luvun radikalisoitumisen eräs virtaus kulki juuri kriittisen tieteenharrastuksen, "metatieteen" ja tiedonfilosofian kautta. Poliittinen aktiivisuus on opiskelijaliikkeessä perinteisesti yhdistynyt vastuulliseen opiskeluun ja tieteellisen pätevyyden pyrkimykseen.

Teesillä on perinteensä myös SOL:n päätöksissä. Jo SOL:n 8. liittokokous (1972) korosti opiskelijoiden tieteellisten ja älyllisten pyrkimysten merkitystä opiskelijaliikkeen kehityksessä.⁴ Torjuessaan pluralismin ja arvosubjektivismin hallinnonuudistustaistelussa SOL:n 9. liittokokous korosti tieteellisten kriteerien merkitystä opiskelijaliikkeen taistelussa.⁵ Saman liittokokouksen hyväksymä Taisteluohjelma määritteli päätehtävät taistelussa opetuksen demokraatisoimisen ja tieteellistämisen puolesta yleisesti ja eri opin-
toaloilla. Myöskin kokouksen päätöslauselma toimintaselostuksen johdosta asetti tieteellisen työskentelyn SOL:n erääksi keskeiseksi tehtäväksi. SOL:n 10. liittokokous kiin-

1. SOL:n 11. liittokokouksen toimintaselostus, erityisesti sivut 29—31, 41—46 ja 49—51. Ks. myös SOL:n 11. liittokokouksen Koulutuspoliittinen asiakirja ja Vetoamus Suomen opiskelijoille.

2. Ks. esim. Pekka Pohjolainen, Ylioppilaslehti 10. 11. 77.

3. Lippu, vaalinumero.

4. SOL — opiskelijoiden ja sivistyneistön marxilais-leniniläinen joukkojärjestö, kirjassa "Demokratian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan", Helsinki 1972. ss. 140—142.

5. SOL:n 9. liittokokous Helsinki 1973. Ks. esim. ss. 59—62, 88—89, 93 ja 303.

Taisteluohjelma. Helsinki 1973, erit. ss. 123—164.

nitti suurta huomiota opiskelun johtamiseen SOL:n järjes-
toissa sekä kommunistisen sivistyneistön kasvattamiseen.⁶

Mikä on uutta. 11. liittokokouksen teeseissä?

Kun SOL:n ehdotuksissa on opiskelukysymys aikaisem-
min nähty ennen muuta työväenliikkeen ja demokraattisen
liikkeen tieteellisen potentiaalin kasvun ja demokraattisen
sivistyneistön muodostamisen kautta, näkee 11. liittoko-
kous tunnollisen ja kriittisen opiskelun laajojen opiskelija-
joukkojen välittömänä tarpeena, välittömänä ratkaisuna
opiskelijajoukkojen elämän ja opiskelun kriisiin, opiske-
lijaliikkeen kehityksen välittömänä
kohtalonkysymyksenä.

Kysymystä ei näin ole asetettu — eikä voidakaan aset-
taa — opiskelijoiden poliittisesta liikkeestä irrallisena, vaan
kysymys on itse opiskelijaliikkeen sisällöstä. Tunnollisen
ja kriittisen opiskelun tunnus heijastaa siten entistä kyp-
sempää näkemystä opiskelijaliikkeen eri taistelulohkoja yh-
distävästä lenkistä ja on samalla oleellinen osa opiskelija-
liikkeen reaktiota uuteen taistelutilanteeseen, opiskelijaliik-
keen mukautumista uusiin olosuhteisiin.

Uusi tilanne ja "student as such"-aalto

Opiskelijaliikkeen nykyisiä toimintaolosuhteista on ar-
vioitu perusteellisesti 11. liittokokouksen Toimintaselos-
tuksessa ja Koulutuspoliittisessa asiakirjassa. Koulutuspo-
liittinen kehitys on osana "yhteiskuntasopimuksen" kriisin-
hoitostrategiaa astunut uuteen vaiheeseen, kaikenkattavan
kriisin kärjistymisen vaiheeseen. Kriisi, jonka "ratkaisuksi"
tarjotaan taantumuksen kulttuuribarbariaa entistä voimak-
kaamman ja tantumuksellisemman koulutuspoliittisen oi-
keistovirtauksen voimin, johtaa opiskelijoiden aseman jyrk-
kään absoluuttiseen heikkenemiseen niin taloudellisten, de-
mokraattisten kuin älyllistenkin oikeuksien alueella. Itse
opiskelijaliikkeen taistelukykyyn ja joukkojen toimintamo-
raaliin vaikuttaa ulkoinen objektiivinen tekijä: oikeistovoimien
lujittuminen tekee yhä vaikeammaksi saavuttaa pie-
nimpiäkin reformituloksia, ja niihin tähtäävän taistelun
järjestäminen kohtaa yhä selvemmin demokrationvastaisen
tukahduttamistoimien aallon korkeakouluilla ja oppilaitok-
sissa.

Reformipolitiikan ehtyminen on saattanut vaikeuksiin
opiskelijajärjestöjen reformistiset voimat. Niiden on yhä

vaikeampi samaistua demokraattisen opiskelijaliikkeen vaatimusten vastapainoksi heitettyihin poliittisiin vaihtoehtoihin, koska ne vaihtoehdot ovat yhä jännöksettömämmin suurpääoman strategian heikosti peiteltyjä versioita. Näin reformistien politiikka on joutunut kriisiin, josta ei johdu vain demokraattisen liikkeen paineesta, vaan myös oman reformivaihtoehdon uskottavuuden puutteesta. Syntynyt tilanne avaa mahdollisuuden, että reformistiset voimat tarkastelevat tilannetta vakavasti ja etsivät yhtenäisyyttä tai ainakin ristiriitojen lieventämistä demokraattisen opiskelijaliikkeen kanssa.

Todellisen demokraattisen vaihtoehdon puolesta käytävä taistelu ei kuitenkaan ole helppo valinta. Ehkä on niinkin, että SOL:n ja muiden demokraattisten voimien toiminta ei vielä ole päättynyt demokraattista vaihtoehtoa kyllin selkeäksi ja uskottavaksi. Niinpä reaktionä reformipolitiikan kriisiin esiintyykin sekä johtotasolla että opiskelijajoukkojen tasolla tietty pakopolitiikka. Näin yritetään vielä kerran — turhaan — väistää eteen tullut valinta suurpääoman politiikan ja demokraattisen joukkotaistelun välillä.

Pakopolitiikasta ilmenee monin tavoin: Vaikka tunnustetaan perustason etutaistelun ja ainejärjestöjen toiminnan välttämättömyys, yritetään se puristaa "omien asioiden" ahtaisiin "student as such"-muotteihin. Opiskelijaliikkeen toiminnalta yritetään kieltää yhteys luokkataisteluun ja päivänpolitiikan peruskysymyksiin. Kulttuuritoimintaa ja liikuntaa tarjotaan vastakohdaksi opiskelijoiden poliittiselle taistelulle. Sekä keskustalla että KOJ:lla ilmenee taipumus asettaa irallinen teoreettinen pohdiskelu poliittisen liikkeen vastakohdaksi, substituutiksi. Omalaatuisimmillaan politiikan kieltäminen ilmenee SONK:n ja KOJ:n joissakin esiintymisissä, joissa itsenäinen opiskelijaliike itse asiassa korvataan työväenliikkeellä. Patenttiratkaisuksi opiskelijaliikkeen ongelmiin esitetään työväenliike ja samaistuminen siihen. Tämä näennäisesti radikaali tunnus hävittää kuitenkin keskustelusta itsenäisen opiskelijaliikkeen johtamisen ja laajentamisen tehtävät ja supistaa siten myös työväenliikkeen toimintamahdollisuuksia opiskelijoiden keskuudessa.

Kaava on siis selvä: Toisaalta opiskelijoiden perustason toiminta on epäpolitisoitava harrastus yms. toiminnalla ja epäpoliittisella "student as such"-etutaistelun strategialla. Toisaalta tarjotaan teoreettista ja maailmankatsomuksellista pohdiskelua. Molempien yhteys poliittisiin realiteetteihin ja poliittiseen taisteluun häivytetään hävittämällä tämän problematiikan ratkaiseva rengas: Sorsan—Virolaisen (Aallon) hallitus ja sen politiikka. Kun teorian ja arkikäytännön yhteys politiikkaan katkaistaan, on politiikka tuotava opiskelijaliikkeeseen ulkopuolisena, väkivaltaisena puoluepoliiti-

tisena kaavana. Kun tuo yhteys on poikki, joudutaan ainejärjestötyö politisoimaan kaavamaisesti eikä elimellisesti. Opiskelijoiden etujen asemesta politiikan lähtökohdaksi tulee oman ryhmäkunnan "poliittiset" edut. Tämä ilmenee teoreettisen keskustelun ja etutaistelun käytännön ratkaisujen korvaamisella puoluepoliittisella demagogialla. Yletön puoluepolitiikka ja "student as such"-linja ovatkin saman asian — opiskelijaliikkeen epäpolitisoimisen — kaksi puolta.⁷

Opiskelijavaalien äänestysprosentin lasku osoittaa osaltaan, että kyse on todellisesta ongelmasta. Tiettyä suosiota on saavuttanut yritys ratkaista opiskelijoiden elämäntilanteen vaikeudet individualistisesti: pakenemalla "politiikasta" tehostetuun, epäkriittiseen opiskeluun, jolla yritetään päästä hankalasta opiskeluajasta mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman vähäisin ongelmin. Eikä ole sattuma, että opiskelijaliikkeen epäpolitisoimista ajavat voimat tarjoavat politiikan vastakohdaksi usein juuri epäkriittistä opiskelua.

SOL:n liittokokouksen tunnus tunnollisesta ja kriittisestä opiskelusta nousee samasta todellisuudesta. Se viittaa luonnollisesti samoihin ongelmiin. Mutta sen sisältö on jyrkästi vastakkainen edellä esitettyjen kantojen kanssa, ja samalla tunnus on selkeän poliittinen.

Vetoamus ja opiskelijaliikkeen lopullinen muodostuminen

SOL:n 11. liittokokouksen Vetoamus Suomen opiskelijoille on se kehys, jossa tunnollisen ja kriittisen opiskelun tunnus on nähtävä. Vetoamus esittää ohjelman opiskelijaliikkeen lujittamiseksi nykyisissä olosuhteissa. Se lähtee siitä, että vallitseva koulutuspoliittinen kehitys on äärimmäisen kielteinen, jopa tuhoisa opiskelijaliikkeen kannalta, mikäli liike pitäytyy dogmaattisesti vanhoissa toimintamuodoissa. Mutta samalla tämä koulutuspolitiikka pitää sisällään opiskelijaliikkeen uuden nousun ainekset, jos opiskelijaliike reagoi oikein tilanteeseen. Taloudelliset vaikeudet ovat myös kasvavan tyytymättömyyden ja radikalismien lähde. Kiristynyt opintojen sääntely luo uudentyyppisiä opiskelijakollektiiveja, yhteenliittymiä, joiden potentiaalinen taistelukyky kasvaa. Kiristynyt opiskelupaine tuo väistämättä opiskelun taistelukentäksi. Työttömyys ja opiskelijoiden ongelmien läheneminen muiden työtekevien ongelmiin luo uusia edellytyksiä suurpääomanvastaiselle liitolle. Tämän koulutuspoliittisen tilanteen dialektiikan syrjäyttäminen merkitsisi vaipumista pessimismiin ja näköalattomuuteen.

7. Ks. Juhani Ruotsalo, On katsottava eteen- ei taaksepäin, Ylioppilaslehti 17. 11. 1977.

Tämä onkin nähtävissä nykyisessä "student as such"-aallossa.

Suurpääoman koulutuspolitiikka ei määräydy pelkästään taloudellisista realiteeteista. Sillä on selvä poliittinen päämäärä. Suurpääoma pyrkii tukahduttamaan demokraattisen opiskelijaliikkeen. Päämäärä ei ole pelkästään määrällinen, 120 000 nuoren ihmisen palauttaminen kuriin ja järjestykseen. Se liittyy ennen muuta koulutuksen, asiantuntemuksen, sivistyksen ja intellektuellien erityisluonteeseen. Tämä strateginen kerros, joka oli pitkään suurpääoman täydellisessä valvonnassa, on saatava järjestykseen. Pyrkimyksenä on saada opiskelijat luopumaan kriittisestä oppositioasenteesta, joka on viime vuosina levinnyt varsin laajalle. Niitä varten, jotka eivät halua kurinpalautukseen alistua, rakennetaan taloudellisia ja poliittisia pakotteita, joilla hankalat ainekset voidaan sulkea sivistyksen ulkopuolelle.

Suurpääoma näkee tietenkin tärkeänä opiskelijoiden yleisen poliittisen asennoitumisen kehityksen. Se pitää hyvin vaarallisena — ja syystä — sellaisen sivistyneistön muodostumista, joka yhdistää omat opintonsa, asiantuntemuksensa poliittiseen toimintaan ja taisteluun työväenluokan rinnalla. Suurpääoman kannalta on laajinkin opintotukiliike, radikaaleinkin teoreettinen harrastus vielä siedettävissä, ellei siihen yhdisty asiantuntemuksen ja tiedon politisoiminen joukkoimitassa ja työtätekevien reaalisen liikkeen palveluksessa. Tämän yhteyden katkaiseminen on suurpääoman ensisijainen tavoite. Tämän yhteyden rakentaminen taistelun kautta on opiskelijaliikkeen tärkein tavoite ja vetoomuksen tarkoitus. Siinä on myös tunnollisen ja kriittisen opiskelun tunnuksen strateginen kytkentä.

Miksi opiskelijaliike puhuu tunnollisesta opiskelusta? Siksi, että on voitettava harhakäsitys opiskelijaliikkeestä opiskelusta irrallisena, jopa opiskelua vähättelevänä tai laiminlyöväenä voimana. Siksi, että on voitettava nykyisen koulutuskurjuuden sekä korkeakoulujen ja oppilaitosten epä-älyllisen ilmapiirin synnyttämä nihilismi opiskelun merkitystä ja mahdollisuuksia kohtaan.

Miksi puhumme kriittisestä opiskelusta? Siksi, että on voitettava toisenlaatuinen nihilismi: vaikean taloudellisen tilanteen synnyttämä piittaamattomuus opiskelun ja tulevan ammattikäytännön sisältöä kohtaan. Siksi, että on torjuttava suurpääoman harjoittama taloudellinen kiristys, joka tähtää juuri sanotunlaisen nihilismin synnyttämiin, pakko-opiskeluun suurpääoman ehtojen mukaisesti.

Viime kädessä tunnollisuus merkitsee kriittisyyttä ja päinvastoin. Jokainen, joka suhtautuu opintoihinsa todella vakavasti, joutuu välttämättä kriittisiin asemiin nykyisen koulutuspolitiikan ja koulutuksen sisällön suhteen. Jokainen, joka suhtautuu opintoi-

hinsa syvällisen kriittisesti, joutuu hylkäämään opinnois-
saan kaikenlaiset ajatukset aidan ylittämisestä sieltä missä
se on matalin.

Tunnollinen ja kriittinen opiskelu merkitsee siten syvästi
tiedostettua intellektuaalista, ammatillista ja poliittista vas-
tuuntuntoa. Kuten vastuu yleensäkin, ei tämäkään vas-
tuu voi olla abstraktia. Sillä on selvä luokkayhteys ja luok-
kasisältö. Pelkistetysti sanoen se voi olla vain vastuuta
suurpääomalle tai vastuuta työtätekeväälle kansalle. Vastuu
suurpääomalle merkitsisi nykyoloissa moraalista ja älyllistä
katastrofia, niin ilmeistä, että tällainen "vastuuntunto" pu-
keutuukin yleensä epäpoliittisiin tunnuksiin. Vastuu työtä-
tekeville muodostaa kriittisyyden poliittisen sisällön. Työ-
väenluokan ja kaikkien työtätekevien vapautusliikkeen his-
toriallisesta edistyksellisyydestä johtuu, että juuri tämä vas-
tuun suunta yhdistyy myös tieteellisyyden vaatimuksiin.

Tunnollisen ja kriittisen opiskelun myötä opiskelijaliike
tempaa lopullisesti tieteen ja sivistyksen tradition lipun hal-
tuunsa. Se julistautuu täydessä määrin vastuulliseksi tie-
teen ja koulutuksen kukoistuksesta maassamme. Tämän
vastuunsa se toteuttaa taistelussa suurpääomaa ja koulutus-
poliittista byrokratiaa vastaan: vastuu edistykselle ei
merkitse vallanpitäjien kanssa sovittelua, yhteisen veneen
paikkailua, vaan radikaalia suuntataistelua nykyistä koulu-
tuspoliittikkaa vastaan. Juuri tässä suuntataistelussa demo-
krattinen opiskelijaliike lunastaa myöskin paikkansa työtä-
tekevien liittolaisena, kansallisen kulttuurimme edistyksel-
lisen perinnön haltijana — ja siten se lunastaa myös mo-
raalisen, poliittisen, kulttuurisen ja tieteellisen oikeutuksen
vaatimuksilleen opiskelijoiden toimeentulon ja poliittisten
vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta.

Vetoomuksessa tunnollinen ja kriittinen opiskelu ei
esiinnykään vastakohtana, korvikkeena muille Vetoomuk-
sen osille, vaan elimellisessä, välttämättömässä yhteydessä
niihin. Opiskelu liittyy välittömästi taisteluun edistykselli-
sen koulutuspolitiikan puolesta. Se, joka ajautuu suurpää-
oman lietsomaan intellektuaaliseen nihilismiin, on valmis
hammasta purren kestämaan nykyisen koulutuspolitiikan
seuraukset. Mutta tunnollinen ja kriittinen opiskeluasenne
muodostuu voimakkaaksi perustaksi taistelulle paremman
koulutuspolitiikan puolesta jokaisessa opiskelutilanteessa.
Tunnollisen ja kriittisen opiskelun ihanteet edellyttävät
taistelua demokraattisen koulutuspolitiikan puolesta ja luo-
vat tämän taistelun välitöntä motivaatiota.

Tunnollinen ja kriittinen opiskelu on myös opiskelijoi-
den ja sivistyneistön etujen puolustamista: vain ammatilli-
nen ja tieteellinen pätevyys voi laajentaa turvaa valtaapitä-
vien ja tulevan työnantajan mielivaltaa vastaan. Liittyes-
sään kiinteästi opiskelijoiden jokapäiväiseen edunvalvon-

taan opiskelu tarjoaa myös uutta perustaa opiskelijoiden järjestäytymiselle. Kiinnittäessään lisääntyvästi huomiota opiskelun kysymyksiin ainejärjestöt ja oppilaskunnat voivat punoa yhteen edunvalvonnan ja opiskelun muotoja luento- ja kurssikohtaisesti ja aktivoida siten toimintaansa entistä laajemmin opiskelijajoukot. Kurssi- ja luentoneuvostot, joka käsittelevät sekä edunvalvonnan että opetuksen sisällön ja muotojen kysymyksiä, olisivat tämän yhteyden aineellistuma.

Edelleen tunnollinen ja kriittinen opiskelu muodostuu työväenluokan ja opiskelijoiden liiton keskeiseksi osaksi. Juuri luokkaliitto, työtätekevien intressien puolustaminen opinnoissa, tieteellisessä toiminnassa ja tulevassa ammatissa antaa suunnan ja sisällön opiskelijoiden pyrkimyksille. Vastaavasti juuri opiskelijoiden tarjoamien uusien taistelumahdollisuuksien toteutuminen voi mobilisoida työläiset entistä tietoisempaan toimintaan opiskelijoiden toimeentulon, demokraattisten oikeuksien ja koko koulutuksen demokraatisoimisen puolesta. Juuri näin laajenee koulutuksen demokraattisen valvonnan sosiaalinen pohja — valvonta löytää voimansa enenevästi myös korkeakoulujen ja oppilaitosten ulkopuolelta, työtätekevien joukkojen koulutuspoliittisesta aktiivisuudesta ja siitä kehittyä entistä selvemmin luokkataistelukysymys. Avainkysymyksenä on siten työläisten ja opiskelijoiden liiton toteutuminen itse opinnoissa.

Näin tunnollinen ja kriittinen opiskelu on osa opiskelijaliikkeen uusia johtopäätöksiä uudessa tilanteessa. Se ei ole opiskelijaliikkeen epäpolitisoinninen linja, vaan opiskelijaliikkeen entistä laajemmän ja syvällisemmän politisoimisen linja. Koulutuspoliittisen kehityksen dialektiikka sisältää taantumuksen kannalta yllättävän tuloksen: se sulattaa opiskelijaliikkeessä ilmenneet moninaiset traditiot (opintotukiliike, asuntolaliike, tieteellinen keskustelu, poliittiset harrastukset, opintojen kritiikki, yhteistyö työläisten kanssa jne.) entistä yhtenäisemmäksi opiskelijaliikkeen kokonaisuudeksi. Se avaa siten samalla mahdollisuuden opiskelijaliikkeen kehittämiseksi entistä korkeammalle tasolle. Tässä mielessä voidaan näinä aikoina puhua opiskelijaliikkeen lopullisesta muodostumisesta, juuri opiskelijaliikkeen ominaisuudesta. Erillisistä liikkeistä, opiskelun ja politiikan, teorian ja käytännön, yleispolitiikan ja etutaistelun tietystä vastakkaisuudesta opiskelijaliike kasvaa entistä monipuolisemmaksi, mutta samalla yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi, jossa ilmenee entistä selvemmin opiskelijajoukkojen etujen objektiivinen monopolienvastaisuus ja jossa itse opiskeluprosessilla on entistä keskeisempi osuus joukkoliikkeen muotona ja todellisena sisältönä.

Tämä ei tietysti tapahdu itsestään, ja opiskelijajärjestöissä käytävä vilkas keskustelu heijastaa osaltaan näiden ongelmien käytännön ratkaisemisen vaikeuksia. SOL:n 11. liittokokouksen Vetoamus osoittaa kuitenkin pääsuunnan, jossa on edettävä ja jota käytännön vaikeudet eivät saa peittää.

Teoreettinen tilanne ja marxilaisten intellektuellien kehitys

11. liittokokouksen tunnus tunnollisesta ja kriittisestä opiskelusta liittyy teoreettisen ja ideologisen keskustelun alkavaan vilkastumiseen opiskelijoiden keskuudessa. Keskustelun vilkastumisen juuret ovat opiskelijoiden vaikeutuneessa tilanteessa ja sen synnyttämässä aattellisessa käymistilassa. Näin keskustelun viiriäminen osoittaa toisaalta aidon keskustelun nousua ja siihen kytkeytyy läheisesti antikommunistisen demagogian tehon väheneminen, toisaalta keskusteluun vaikuttavat pyrkimykset korvata poliittinen taistelu irralliselle, itseisarvoisella keskustelulla. Vallitseva tilanne luo kuitenkin marxilais-leniniläisille voimille erinomaiset aatteellisen hyökkäyksen mahdollisuudet. On nähtävissä, että porvarilliset positiiviset aatteelliset vaihtoehdot ovat näivettyneissä. "Porvarismin", "kriittisen rationalismin" ja "desentralismin" kaltaisten ideologioiden tarjonta, puhumattakaan kysynnästä, vähenee. Sosialismi ja nimenomaan marxilaisuus kohoavat yhä selvemmin ainoaksi todella elinvoimaiseksi kriittisen keskustelun suunnaksi. Se, että tässä yhteydessä vilkastuvat myös ei-marxilaiset sosialismin suunnat ja vivahteet, on toissijainen, vaikkakin ideologisessa taistelussa huomiota ansaitseva tosiasia. Mitä laajemmat etenemisen mahdollisuudet marxilaisuudella on, sitä enemmän tarvitaan tutkimusta, opiskelua ja keskustelua myös näennäismarxilaisten ajatusten voittamiseksi.

Opiskelijaliikkeen kehityksen eräs tärkeimmistä tuloksista on ollut akateemisen marxilaisuuden synty Suomeen. Tämä historiallisesti äärimmäisen merkittävä tulos on vasta muutaman vuoden ikäinen. Ja kuitenkin marxilaisuus on saavuttamassa jo nyt hegemonisen aseman monilla tieteenaloilla, huolimatta taantumusvoimien demokratianvastaisista tukahduttamistoimista.

Akateemisen marxilaisen tradition synty ei ole suoraa jatkoa 1960-luvulla virinneelle akateemiselle radikalismille ja kritiikille. Marxilaisuuden nousu on edellyttänyt ja edellyttää laajan marxilaisuuden perusteita koskevan opintotoiminnan järjestämistä. Tämä opiskelu on merkinnyt ja merkitsee selvää kriittistä irtisanoutumista myös marxismia lähenevän radikalismin teoreettisista katsomuksista, ja siten usein myös tiettyä ajallista katkoa porvarillisten tieteellis-

ten suuntausten kritiikissa. Ilmiö on havaittavissa paitsi yksilöllisesti lähes koko marxilaisen sivistyneistömme kehityksessä ja myös 1970-luvun kokonaiskehityksessä korkeakouluilla ja oppilaitoksissa. Nyt teoreettiset investoinnit marxilaisuuteen kantavat hedelmää. Tutkijaliiton ja SOL:n piirissä kehittyä erittäin korkeatasoista ja perusteellista marxilaista tutkimustyötä, joka nojautuu laajaan kasainväliseen keskusteluun.

Nyt akateeminen marxilaisuus on uuden kehitysaskelen kynnyksellä. Marxilaisuuden on kohottava täydessä määrin koko kriittisen tieteenharrastuksen ja perinteen hegemoniksi. Tämä kytkeytyy tunnollisen ja kriittisen opiskelun uusien tehtävien asettumiseen opiskelijaliikkeelle. Marxilaisuuden uusi kehitysvaihe edellyttää entistä monipuolisempaa ja korkeatasoisempaa marxilaista sivistystä. Se edellyttää entistä täsmällisempää ja syvempää porvarillisen ideologian tuntemista ja kritiikkiä. Se edellyttää marxilaisuuden liittymistä entistä kiinteämmin koko tutkimus- ja opiskeluprosessiin. Se edellyttää "marxilaisuuden" ja "tieteen opiskelun" vastakkaisuuden häviämistä siinä mielessä, että marxilainen tutkimus ja opiskelu näyttäytyy yhä selvemmin tieteellisten kriteerien luonnollisena johtopäätöksenä, "niiden tietovarojen luonnollisena kehityksenä, mitkä ihmiskunta on kehittänyt kapitalistisen yhteiskunnan, tilanherrain yhteiskunnan ja virkavaltaisen yhteiskunnan sorron alla" (Lenin).

Tämä avaa uusia mahdollisuuksia marxilaisten ja ei-marxilaisten yhteistoimintaan käytännön tutkimuksessa ja opiskelussa. Kehityksen kääntopuolena on kuitenkin myös teoreettisen ja metodologisen polemiikin voimistuminen ja marxilaisuuden piirtyminen yhä selkeämmin esiin porvarillisen tieteen ja opiskelun vastakohtana. Voimistuvan teoreettisen ja ideologisen keskustelun erottamaton ja 1960-lukuun nähden uusi piirre onkin marxilaisuuden, marxismi-leninismiin täysivaltainen osallistuminen siihen omista lähtökohdistaan käsin.

Uuden kehitysvaiheen alkua ja sen asettamia tehtäviä ei kuitenkaan aina ole nähty oikein. Opiskelijaliikettä koskevassa keskustelussa esiintyy myös epähistoriallisia käsityksiä, joiden sisällöksi tiivistyy menneisyyden epäkriittinen ihannoiti. Niiden pohjana on vääristynyt kuva opiskelijaliikkeen historiasta. 1960-luvun ja 1970-luvun alun teoreettinen tilanne oli tosiasiaa nykyistä ratkaisevasti heikompi. Marxilaisuuden traditiota ei itse asiassa ollut. Se, mihin nostalgikot viittaavat ja mistä kehittyi akateeminen marxilaisuus, oli varsin kirjava sekoitus erilaisia marxilaisvaikutteisia teorioita. Niiden ansiona oli armoton pureutuminen vallitseviin virallisiin dogmeihin, mutta niiden heik-

koutena oli usein kritiikin pintapuolisuus. Tarvittiin marxilaisuuteen tutustumisen "kausi", ennenkuin 60-luvun suu-
relliset tehtävät voitiin toteuttaa marxilaisella pohjalla. Edessä olevat teoreettisen keskustelun ja taistelun tehtävät ovat asettuneet opiskelijaliikkeeseen tähän astisen kehityksen tuloksena ja mahdollistamana eivätkä suinkaan sen vasta-
kohtana.

Eräänä teoreettisen keskustelun vilkastumisen vaikutuk-
sena on ollut porvarillisen moniarvoisuuden heijastuminen marxilaisten keskuuteen. KOJ:n kirjoittajien monissa aja-
tuksissa keskustelun laajeneminen ja sen suuntautuminen entistä monimutkaisempiin kysymyksiin samaistuu totuu-
teen ja marxilaisuuteen kohdistuvan periaatteellisen epäil-
lyn kanssa. Moniarvoisuuden avoimen julistamisen lisäksi
tämä tendenssi esiintyy teeseissä, joissa totuus samaistetaan
sen saavuttamisen prosessiin: "Mitä ovat tulokset ilman
niiden johtamista? Onko oikea vielä silloinkin oikea, kun
se vain uskotaan ilman, että se johdettaisiin?"⁸ Ovatko
sivistyneistön työväenluokalle tuomat valistuksen ainekset
pikemminkin tuo ajattelu kuin sen tulokset?

Noissa ajatuksissa on suoritettu aivan oikea rajankäynti
inhimillisen tiedostuksen tulosten liiallista absolutisointia
vastaan, mutta niissä on unohdettu rajankäynti päinvastai-
seen suuntaan, ehdottoman relativismin suuntaan. Ne
unohtavat sen, että totuus on tietomme sisällön ja todel-
lisuuden välistä vastaavuutta, ja että tuo vastaavuus on
toki olemassa vaikka sen saamisen prosessia ei ymmärret-
täisikään. Oikea ajatus ei siis muutu vääräksi ajatukseksi,
jos sen saamisprosessia ei tunneta, se muuttuu vain vähem-
män syvällisesti ymmärretyksi oikeaksi ajatukseksi. Ja on
tietysti totta, että näin puutteellisesti ymmärretty ajatus
sovelletaan helposti väärään yhteyteen, koska sen pätevyy-
den ehdot ja ala ei näin ollen ole riittävän hyvin selvillä.
Siksi mahdollisimman syvälinen ajattelu on välttämä-
töntä. Noissa ajatuksissa on myös unohdettu se, että itse
vallankumouksellinen ajattelu ei vielä ole vallankumouk-
sellista käytännöllistä toimintaa, että kapitalismin teoret-
tinen kumoaminen on eri asia kuin kapitalismin käytän-
nöllinen kumoaminen. Näin ollen itse ajattelun tulos on
elimellinen ja välttämätön osa valistuksen aineksia. Sillä
vain tuloksen avulla voidaan työtätekeville ja opiskelijoille
antaa oikea taistelutunnus, joka vasta voi yhdistää teorian
ja käytännön, luoda teoriasta aineellisen voiman.

Epäilemättä meidän on lisättävä kriittistä keskustelua
marxilaisten keskuudessa. Mutta lähtökohtana ei voi olla
totuuden ja tietämyksemme suhteellisuuden absolutisointi.

8. Esa Sironen, Intellektuellin ja työväenluokan suhteesta, Soihtu
5/1977.

Marxilainen keskustelu ja marxilainen kritiikki lähtee absoluuttisen ja suhteellisen totuuden dialektiikasta. Marxilaisen näkökannan mukaan kykenemme aidossa mielessä lisäämään tietämystämme ja kykenemme kasvattamaan tietämyksemme kestäviä aineksia. On tietysti niin, että mitä syvällisemmin ymmärrämme teorioidemme yhteydet ja taustan, sitä syvällisemmin olemme tutustuneet marxilaisuuteen aikakautemme tietämyksen yhteenvetona. Mutta tulostemme pitävyyden ei kuitenkaan riipu teoriamme koko historiasta tai omasta henkilöhistoriastamme intellektuelleina.

Tulostemme on oltava lähtökohtana myös poliittiselle ja yhteiskunnalliselle aktiivisuudelle. Tällaisina lähtökohtina niille asettuu väistämättä tietty absoluuttisuuden vaatimus. Emme voi toimia yhtäaikaan kahdella tavalla, emmekä voi yhtäaikaan hylätä ja hyväksyä jotakin ajattelumme ja opintojemme käytännön johtopäätöstä. Mahdollisesti tulemme näin tehneeksi virheitä, mutta nekin voivat itsekritiikin kautta muodostua tietojemme laajenemisen lähteeksi. Mutta marxilaisten on uskallettava hylätä se popperilainen väittämä, että oppisimme vain erehdystemme kautta.

"On voitava olla väärässä, on oltava varaa erehtyä"⁹ on varmasti totta. Mutta vielä suuremmalla syyllä meidän on uskallettava olla oikeassa. Jokaista käytännön erehdystä edeltää vakaumus oikeassa olemisesta. Mutta jokaista tällaista vakaumusta ei suinkaan seuraa erehdys. Päinvastoin, historiallisen kokemuksensa myötä työväen- ja demokraattinen liike ja tähän liikkeeseen sitoutunut intellektuelli saavuttaa marxilaisuuden pohjalta yhä tärkeämpiä menestyksiä. Menestyksistä oppiminen on myös oleellinen osa marxilaisuuden käytännön tarkistamista, eikä se tietenkään sulje pois erehdyksistä oppimista.

Opiskelijaliike voi saavuttaa menestyksiä vain, jos se asettaa itsensä alttiiksi erehdyksille. Vain se, joka ei tee mitään, ei erehdy. Niin menestysten kuin erehdysten edellytyksenä on vakaumuksellinen toiminta menestyksen puolesta. Tämä puolestaan edellyttää teoreettiselta työltä ja opiskelulta rohkeutta päätyä tuloksiin, joille vaaditaan totuuden ja oikean toimintaohjeen arvoa. Epäily ja kritiikki ovat oleellinen osa marxilaisuuden teoreettista ja käytännöllistä kehitystä, mutta nimenomaan ja vain tietämyksemme kasvun valtaviirran osana.

Tunnollinen ja kriittinen opiskelu SOL:n 11. liittokokouksen Vetoomuksen hengessä tulee edistämään opiskelijaliikkeen menestyksellistä toimintaa, koska se tuo opintojen sisällön välittömään yhteyteen poliittisen taistelun kans-

9. Eero Ojanen, Toivo Salonen, Onko oikeassa oleminen ennen ajattelua, Jyväskylän ylioppilaslehti 4. 10. 1977.

sa, koska se yhdistää opiskelijaliikkeen kehityksen eri haaroja ja traditioita yhdeksi yhtenäiseksi suurpääomanvastaiseksi taisteluksi talouden, politiikan, ideologian ja teorian alalla. Juuri tätä kautta on näinä vuosina muodostumassa uusi kriittisten, taistelevien intellektuellien polvi, akateemisen marxilaisuutemme toinen kehitysvaihe.

Pysy kiinni keskustelussa, tilaa

SOIHDUNKANTAJA

- keskustelua kansallisesta kulttuuriperinnöstä Antti Chydeniuksesta Jean Sibeliukseen, Snellmannista Katri Valaan.
- polemiikkia "eurokommunismista", "toisinajattelevien" noususta ja tuhosta, keskustelua sosialistisesta demokratiasta.
- väittelyä pluralismista, realismista, kansallisesta yhtenäisyydestä.
- uusia avauksia keskusteluun armeijasta, avaruuden valtaamisesta, terrorismista, Suomen ulkopoliitikasta.
- kaikkea tätä oli Soihdunkantaja 1977 — keskustelevin, poleemisin, ajankohtaisin opiskelijalehti. Et-hän putoa kärryiltä? Pistä tilaus liikkeelle: 30 mk ps-tilille 784 56-2.

TOVERI, OPISKELE!

Sosialistisen Opiskelijaliiton kirjasarja

1. Georgi Dimitrov: Työväenluokan yhtenäisyys ja kansanrintama fasismia vastaan. 168 s., 5 mk (Loppuunmyyty)
2. B. M. Leibzon, J. Zhilin: Taistelu revisionismia vastaan 80 s., 2 mk. (Loppuunmyyty)
3. Demokratian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan. Sosialistisen Opiskelijaliiton 8. liittokokous. Liitteenä SOL:n periaateohjelma. 222 sivua, 5 mk.
4. Johdatus sosialismiin. 2. painos, 96 sivua, 3 mk.
5. Peter Bollhagen: Marxilaisen historiatieteen perusta, kohde ja tehtävät. 128 sivua. (Loppuunmyyty)
6. Sosialistisen Opiskelijaliiton 9. liittokokous 328 sivua, 9 mk.
7. L. Leontjev: Marxilaisen kansantaloustieteen alkeet. 253 sivua, 10 mk.
8. M. M. Sidorov: Historiallinen materialismi 135 sivua, 10 mk.
9. Marjut Helminen: Kommunistit ja hallituskysymys. 124 sivua, 10 mk.

Tilaus postiennakolla osoitteesta SOL, 3. linja 7 b 37, 00530 Helsinki 53.

Raportteja

Tilanne Latinalaisessa Amerikassa

Maailmanpoliittisesti tarkasteltuna Latinalainen Amerikka näyttää tällä hetkellä suhteellisen rauhalliselta. Edistys- ja taantumuksen voimien kansainvälisen luokkataistelun painopisteinä pidetään nykyään yleisesti Eurooppaa, Afrikkaa ja Lähi-itää.

Tämä on ymmärrettävää. Sillä seura-sihan Chilen Unidad Poluarin vuonna 1970 saavuttamaa voittoa, Uruguayn, Kolumbian ja muiden maiden imperialismin vastaisten yhtenäisyysrintamien menestystä sekä Bolivian ja Perun edistysellistä kehitystä, raskaita takaiskuja vuoden 1972—73 jälkeen tämän mantereen edistyksellisille voimille. USAn imperialismi on onnistunut vielä kerran pystyttämään fasistityyppisiä antikommunistisia sotilasdiktatuureja nousevien kansanliikkeiden alistamiseksi.

Näin vahvistui jälleen historian opetus: kaikkialla missä kansanjoukot valmistautuvat vakavasti käyttämään demokraattisia oikeuksiaan ja kajoamaan koti- ja ulkomaisten riistäjien etuoikeuksiin, suurporvaristo tarttuu häikäilemättömästi terrorin ja sorron, kidutuksen ja tappamisen pahimpiin keinoihin. Demokraattisesti valitun Allenden hallituksen kaataminen ja USAn sekä kansainvälisen taantumuksen ylläpitämän verisen Pinochet-hallinnon pystyttäminen osoittivat erityisen selvästi, miten vaarallista on edelleenkin synnyttää pienimpiäkin illuusioita porvarillisen sortokoneiston käyt-

täytymisestä kärjistyneissä luokkataistelutilanteissa.

Latinalainen Amerikka on USAn imperialismiin "viimeinen yhtenäinen sotilastrateginen ja maailmanpoliittinen linna" sen vaikutusvallan vähentyessä askel askelelta maailman muissa osissa. Latinalainen Amerikka on USAlle tärkeiden strategisten raaka-aineiden päätoimittaja (n. 50—80%), eräs tuottoisimpia pääomanarvonlisäysalueita, valtava myyntimarkkina-alue. Lisäksi Latinalainen Amerikka sijaitsee maantieteellisesti suhteellisen etäällä sosialistisista maista, minkä vuoksi kansainvälinen voimasuhde ei vaikuta siellä niin voimakkaasti kuin maapallon muilla alueilla. USAn imperialismilla on siellä vahvat poliittisen, ideologisen ja taloudellisen vaikutuksen asemat.

Tavallaan yllättyneenä Kuuban vallankumouksen poliittisista seurauksista USAn imperialismi vastustaa päättäväisesti nykyisen poliittisen tilanteen muuttumista Latinalaisessa Amerikassa. Merkitseekö tämä sitten sitä, että Latinalainen Amerikka jää aikamme vallankumouksellisessa prosessissa pitemmäksi aikaa "historian reunalle", että vastavallankumous on voittanut täällä pidemmäksi aikaa? Esimerkiksi Brasilian sotilasdiktatuurin monivuotinen olemassaolo puhuu ensi näkemältä tällaisen oletuksen puolesta. Mutta tällainen arvio olisi kuitenkin pinnallinen ja väärä.

Ensinnäkin Latinalaisen Amerikan viime vuosikymmenien historian analyysi osoittaa, että jokaista imperialisminvastaisten ja demokraattisten liikkeiden tappiota on seurannut enemmän tai vähemmän pitkän voimien kokoamisen kauden jälkeen uudelleen nousu. Ja jokainen uusi nousu on tapahtunut suotuisammassa kansainvälisissä oloissa ja sitä on luonnehtinut suurempi yhteiskunnallinen syvyys, suurempi poliittinen laajuus ja voima. Jokainen uusi nousu on järkyt-

tänyt Latinalaisen Amerikan kapitalistista heruusjärjestelmää syvemmltä kuin edellinen.

Toiseksi Latinalaisen Amerikan valankumouksellisilla prosesseilla on laaja sosiaalis-taloudellinen perusta. Epämuodostuneen ja imperialismiin keskuksista riippuvaisen kapitalismin yli satavuotinen kehitys on synnyttänyt syviä yhteiskunnallisia ristiriitoja, joita ei voida ratkaista millään apukeinoilla vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän oleissa. 50 miljonan palkkatyöläisen olemassaolo on tämän mantereen historiaallinen etu, sosiaalinen perusta radikaaleille monopolienvastaisille joukkotaiteluille. Kapitalismin yleisen kriisin, siihen kietoutuneen vuosien 1973—75 suhdannekriisin ja seuranneen erityislaatuisten laman tuhoisat vaikutukset ovat suunnattomasti lisänneet kaikkien Latinalaisen Amerikan maiden talouksien epätasapainoisuutta. Joukkotyöttömyys, inflaatio, valtuuttamishälyt, valtion krooninen velkaantuminen ja joukkomittainen kurjuus ilmenevät täällä vielä paljon selvemmin kuin kapitalismin päämaissa.

Tämä koskee myös niitä maita, joissa kansainvälinen monopolipääoma on pyrkinyt fasistisen sotilasdiktatuuriin ja pääoma-avun yhdistelmällä pystyttämään vakaita antikommunistisia "suojavalleja". Chilessä työttömyysaste kohosi 19 prosenttiin vuonna 1976, vuonna 1973 se oli 4 prosenttia. Krooninen nälkä leviää. Noin kaksi miljoonaa ihmistä kärsii suoraan nälästä ja kurjuudesta. Chileläisen keskivertoperheen ansiot ovat vain 60 % alkeellisimman elintarvikekulutuksen edellyttämästä määrästä. Elinkustannukset nousevat rajusti: jos vuotta 1970 merkitään 100:lla, oli luku vuoden 1976 lopussa 942.

Toinen esimerkki on Brasilia. "Brasilian talousihme" on puhjennut kuin saippuakupla. Brasilian ulkomaisen velan arvo on tänään noin 30 miljardia USA:n

dollaria. Ulkomaisten monopolien hallinnassa on yli 60 % maan ulkomaankaupasta, 60 % koneenrakennusteollisuudesta, 90 % sementtituotannosta jne. Brasilialaisen työläisen reaalin ostovoima on tänään 40 % alhaisempi kuin vuonna 1963. Bruttokansantuotteen kasvu oli viime vuonna yksi prosentti. Samanaikaisesti kotimaan hinnat kohosivat 46 %! Ns. Brasilian "talousihmeen" malli — talouden valtiomonopolistisen sääntelyn, ulkomaiseen pääomaan nojaimisen, Brasilian suurpääoman vapaan toiminnan ja joukkojen elintason alentamisen yhdistelmä — on ajanut karille vaihtoehtona ongelmien sosialistiselle ratkaisulle.

Herruusjärjestelmän sotilasdiktatorinen varmistaminen, väestön monivuotinen Brasilian "kansallisen suuruuden" hengessä tapahtunut ideologinen manipulointi ja demokraattisten oikeuksien ja vapauksien maahanpolkeminen ovat tähän asti estäneet Brasilian yhteiskunnallisten ristiriitojen avoimen puhkeamisen. Mutta tilanne kehittyy tähän suuntaan ja sillä tulee olemaan erittäin voimakas vaikutus koko Latinalaisen Amerikan kehitykseen. Maassa voimistuvat tyytymättömyyden ilmaukset. Selvä merkki tästä olivat vuosien 1974 ja 1976 vaalit. Suurimmissa teollisuuskaupungeissa suuren osan annetuista äänistä sai ainoa sallittu oppositio puolue MDB (Brasilian demokraattinen liike). Opiskelijat esiintyivät oikeuksiensa kaventamista vastaan. Äskettäin esitti 1046 sivistyneistön edustajaa vastalauseensa lehdistön sensuurista. Brasilian piispojen kansallinen konferenssi ottaa yhä päättäväisemmin kantaa julmaa joukkoterroria vastaan. Yli 55 vuotta sitten perustettu perinteistään rikas kommunistinen puolue on demokratian ja Brasilian hallituksen kansallisten ja kansainvälisten monopolien etujen mukaisten laajentumispyrkimysten vastaisen taistelun eturintamassa.

Siten kolmanneksi vahvistuu se totuus, että vaikka vastavallankumous kykeni 1970-luvun alussa vielä kerran pysäyttämään vallankumouksellisen nousun Latinalaisessa Amerikassa, niin sen täytyy hyökätä paljon epäsuotuisammissa oloissa kuin esimerkiksi 1950- ja 1960-luvulla.

Luonnollisesti uusien fasististen sotilas-diktatuuriin pystyttäminen Chileen ja Uruguayhin, taantumuksellisen hallinnon pystyttäminen Boliviaan, Argentiinaan ja muihin maihin sekä fasistisen terrorihallinnon säilyttäminen sellaisissa maissa kuten Paraguay ja Haiti olivat ja ovat rasittavia tappioita mantereen imperialismivastaiselle ja demokraattiselle liikkeelle. Mutta monopolipääoman diktatoriset ryhmät eivät onnistuneet enää luomaan itselleen kestäväää laajaa sosiaalista pohjaa eivätkä kiihottamaan nationalistisesti laajempia väestökerroksia ja lohduttelemaan demagogisesti "paremmasta huomisesta". Tämä ei vähiten ilmene Chilessä, jossa suuret keskikerrosten osat, jotka Allenden hallituksen viimeisessä vaiheessa asetuivat tätä vastaan, kääntävät yhä pettyneempänä selkensä juntalle.

Jos diktatuurihallinnon sosiaalinen pohja on heikko, niin on myös poliittinen. Poliittisten puolueiden kieltä ja edistyksekköiden henkilöiden brutaali vainoaminen, vangitseminen ja kiduttaminen ei ole pystynyt murtamaan kansanjoukkojen vastarintaa — ei sen paremmin Brasiliassa ja Chilessä kuin myöskään Uruguayssa, Boliviassa tai Argentiinassa. Päinvastoin — tämä vastarinta saavuttaa päivittäin lisää jalansijaa. Terrorihallinto on joutunut maailman fasisminvastaisten ja demokraattisten kansalaispiirien painostuksesta vapauttamaan Luis Corvalanin ja muita chileläisiä tovereita. Heidän vapauttamisensa on osoitus fasistihallinnon heikkoudesta. Kaikkialla missä vasemmistopuolueet kotimaassa ja ulkomailla ovat poliittisesti ja ohjelmallisesti

yhtyneet yhteiseen toimintaan, missä aikaisemmista teoreettisista ja käytännön virheistä on tehty oikeat johtopäätökset, vastarinnan teho ja liikkuvuus kasvaa, näin erityisesti Chilessä ja Uruguayssa.

Kuten Latinalaisen Amerikan ja Karibian meren alueen kommunististen puolueiden neuvottelukokous totesi vuonna 1975 Havannassa, aika on kypsä kaikien oligarkianvastaisten ja demokraattisten voimien uudelleen kokoamiseksi ja yhdistämiseksi imperialisminvastaiseen käytännön taisteluun. Chilen Unidad Popularin maaliskuussa 1977 hyväksymä 14 kohdan ohjelma juntan kaatamiseksi yhdistää Chilen kaikki demokraattiset voimat. Samanlaisia ohjelmia on Uruguayssa ja muissa maissa. Fasismin — finanssipääoman häpeämättömän diktatuurin — ja vanhojen hallitsevien luokkien taantumuksellisimpien piirien syrjäyttäminen vallasta Latinalaisen Amerikan kehittyneimmissä maissa on edellytys vallankumouksellisten prosessien uudelle vauhdittamiselle tällä manterella.

Missä fasistidiktatuurit hallitsevat, ovat nimenomaan kommunistit — huolimatta tuhansista uhreista — vastarintaliikkeen etummaisessa rintamassa. Missä kansallisuusreformistiset hallitukset ovat vallitsevia kuten Perussa, Panamassa, Jamaikalla, Ecuadorissa, Kolumbiassa, Venezuelassa, Meksikossa ja Guayanassa — he taistelevat kaikkia oikeistotendenssejä vastaan todellisten demokraattisten uudistusten puolesta; missä viimeisetkin demokraattiset oikeudet on tarkoitus poistaa — kuten Argentiinassa — kommunistit puolustavat niitä rohkeasti.

Neljänneksi kotimainen ja ulkomainen vastavallankumous joutuvat Latinalaisessa Amerikassa hyökkäämään oloissa, jotka muuttuvat niiden kannalta jatkuvasti huonommiksi. Vietnamin, Laosin, Angolan, Mosambikin, Guinea-Bissauin, Etiopian, Madagaskarin ja muiden maiden kansojen tie saa vastakaikua Latinalai-

nessa Amerikassa. Sosialismin maailmanlaajuinen rauhanoffensiivi jättää jälkensä myös Latinalaiseen Amerikkaan. Maanosan ei-diktatoriset maat esiintyvät monissa kansainvälisen politiikan kysymyksissä itsenäisemmin ja esittävät näkökantoja, jotka ovat hyvin lähellä muiden liittoutumattomien maiden ja sosialististen maiden kantoja. Avoimesti fasististen hallitusten eristyminen on lisääntynyt. Sosialistisen Kuuban boikotti on romahtanut. Sosialistinen Kuuba on kommunistisen puolueensa 1. edustajakokouksen jälkeen lujittuneempi kuin koskaan ja se on aloittanut uuden kehitysjakson sosialistisen yhteiskuntajärjestyksen rakennustyössä. Se on erottamaton osa sosialistista valtioyhteisöä, mikä takaa sille alituiset edistysaskeleet ja vakaan turvallisuuden. Jopa USA:kin katsoo olevansa nyt pakotettu virallisiin neuvotteluihin vallankumouksellisen Kuuban kanssa.

Maailmansosialismin hyväksi muuttuneiden kansainvälisten voimasuhteiden ja jännityksen lientymisprosessin tulosten vaikutukset eivät siis tee mutkaa Latinalaisen Amerikan kohdalla.

Tämä on edelleen voimistanut USA:n Latinalaisen Amerikan politiikan kriisiä. Se kulkee tänään yhä nopeammin noidankehässä, josta se ei ole 1950-luvun jälkeen päässyt enää ulos. Jo tuolloin Washingtonissa laadittu Latinalaisen Amerikan politiikka heilui jatkuvasti sinne tänne yhtäältä perinteisen "suuren nuijan" doktriinin ja toisaalta "hyvän naapurisuuden" demagogisten ohjelmien välillä. USA pystyi 1950- ja 60-luvulla tunkeutumaan asioihin vielä avoimen sotilaallisesti. 1970-luvun alussa sen täytyi lähettää edeltäkäsien kouluttamia taantumuksellisia sotilashenkilöitä ja suunnitella "salassa" vastavallankumouksellisia toimiaan kuten Chilessä ja Uruguayssa.

Avoimesti fasististen hallintojen pysyttäminen Latinalaiseen Amerikkaan saattoi kuitenkin USA:n ulkopolitiikan

Vietnamissa käydyin hyökkäyssodan jälkeen uudelleen maailman demokraattisten kansalaispiirien häpeäpaaluun ja paljasti sen "demokraattisen imagen" näennäisyyden. Fasististen sotilasdiktatuurien luominen Latinalaiseen Amerikkaan oli Washingtonin strategille veto hätäjarrusta, senjälkeen kun esim. Chilen tapauksessa Eduardo Frein kaltaiset sosiaalireformistiset hallitukset ja ohjelmat olivat kariutuneet, koska ne eivät pystyneet estämään vallankumouksellisen liikkeen kasvua. Samalla se oli elimellinen osa USA:n imperialismiin äärimmäisen aggressiivisten piirien suunnitelmia luoda Latinalaiseen Amerikkaan taantumuksellinen akseli pohjoisesta etelään ja koota tämä yhdessä USAn ja Etelä-Afrikan kanssa uuteen sotasopimusjärjestykseen, SATOon (South Atlantic Treaty Organization). Tällä suunnitelmalla on myös merkittäviä taloudellisia aspekkeja (mm. mannerjalustan mangaaniesiintymät).

Brutaalin terrorihallinnon olemassaolo Latinalaisessa Amerikassa estää kuitenkin Carterin hallituksen yritykset aloittaa maailmanlaajuinen vastahyökkäys sosialismin menestyksellistä rauhanoffensiivista vastaan ja painostaa sosialistisia maita demagogisen "ihmisoikeuskampanjan" keinoin. Siksi Carterin on täytynyt julkisesti arvostella Latinalaisen Amerikan hallitusten harjoittamaa ihmisoikeuksien loukkaamista. Mutta tällä on seurauksensa. Esim. Brasilian julkinen syyttäminen ihmisoikeuksien loukkaamisesta toi USALLE tuloksena vuoden 1952 sotilassopimuksen irtisanomisen.

Tietoisuus siitä, että Latinalaisen Amerikan fasistiset hallinnot muodostavat tänään maailmanpoliittisen anakronismin, vahingoittaa vakavasti USAn maailmanlaajuisia arvovaltaa. Tämä heijastui myös ns. "Linowitzin raportissa", jonka USAn entisen Amerikan valtioiden järjestön (OAS) suurlähettilään johdolla työskennellyt komissio julkisti joulukuussa 1976.

Tämän raportin pääajatuksukset ovat seuraavat:

— Suurin osa ongelmista USAn suhteissa Latinalaiseen Amerikkaan voidaan ratkaista vain maailmanlaajuisessa yhteydessä;

— Latinalaisen Amerikan valtioille tulee antaa tunne suuremmasta tasavertaisuudesta;

— Latinalaisen Amerikan merkitys USA:lle kasvaa edelleen. Vain pitkän aikavälin uudistukset voivat vakaannuttaa kapitalismin Latinalaisessa Amerikassa ja Pohjois- ja Etelä-Amerikan väliset suhteet;

— Suhteen Kuubaan on aktivoitava;

— Tulee sopia oikeudenmukainen Panaman kanavaa koskeva sopimus. Tätä pidetään psykologisista syistä kiireisenä;

— Asetoimituksia ja sotilasapua tulee rajoittaa. Ydinteknologiaa tulisi toimittaa vain ydinsulkusopimuksen allekirjoittajavaltioille.

J. Carterin tähänastisissa USAn Latinalaisen Amerikan politiikkaa koskevista virallisista lausunnoista löydämme samat perusajatuksukset. Hän alleviivaa ennen kaikkea tarkoitustaan lähestyä yksittäisiä Latinalaisen Amerikan maita eriytyneemmin ja "joustavammin". Siis paluu sosialireformismin strategiaan?

Vastattaessa tähän kysymykseen täytyy olla varovainen. Sillä juuri sosiaalireformismin epäonnistuminenhan esimerkiksi Chilessä ja siihen liittyen vallankumouksellisten voimien esiinmarssi paljasti USAn virallisten edustajien kaikki kauniit puheet suhtautumisestaan Latinalaiseen Amerikkaan puhtaaksi teeskenteleksi, koska he panivat liikkeelle brutaalien vastavallankumouksen. Selvää on vain, että USAn imperialismiin sopeutumisprosessi muuttuneisiin kansainvälisiin toimintaedellytyksiin kulkee ristiriitaisesti ja törmää yhä uudelleen uusiin rajoihin. Varmastikin on vakavasti suhtauduttava yritykseen turvata USAn edut Latinalaisessa Amerikassa paremmin mahdolli-

suuksien mukaan ei-fasistisin porvarillisin voimin (kuten Eduardo Frei Chilesä). Kosmeettisten operaatioiden tarkoituksena on antaa diktatuurimaille "demokraattisemmat" kasvat.

Tällainen toiminta vastaa myös Saksan Liittotasavallan Latinalaisen Amerikan politiikan käsityksiä. Liittotasavallalla on USAn jälkeen vahvimmat imperialistisen maan poliittiset ja taloudelliset asemat Etelä-Amerikassa. Edistyselle vihamielisine ja antikommunistisine tavoiteasetteluineen USA ja BRD ovat Latinalaisessa Amerikassa läheisiä kumppaneita — ajoittaisista taktisista erimielisyyksistä huolimatta.

Mutta taloudellisella, varustelutaloudellisella ja tieteellis-teknisellä alalla ne ovat imperialistisen järjestelmän kriisitalanteessa katkerampia kilpailijoita kuin koskaan. Tämä ilmeni erityisen selvästi BRDn ja Brasilian välillä "Ydinenergian rauhanomaisen käytön alueella harjoitettavasta yhteistyöstä" solmitun sopimuksen esimerkin valossa. Sopimus avaa objektiivisesti Brasilialle tien ydinasetuotantoon. Ottaen huomioon Brasilian taantumuksen tavoitteena olevan hegemoniaroolin ja varustelupolitiikan tämä merkitsee potentiaalisesti suurta uhkaa rauhalle. BRDn atomiteollisuus halusi tämän sopimuksen myötä kohentaa olennaisesti asemiaan Latinalaisessa Amerikassa USAn kustannuksella ja samalla turvata luonnonuranin saantinsa. Tämä sopimus kohensi melkoista vastarintaa USAn monopolipääoman taholta, joka käyttäytymisensä haluaa kyllä tehdä näitä kauppia itse, mutta pitää Brasilian valvonnan alaisena.

Kansainvälisen monopolipääoman edustajien ja sen kätyreiden äskettäisiä uudistusohjelmia ei Latinalaisen Amerikan vallankumouksellisten voimien tulisi aliarvioida. Tosin uudistukset maksavat rahaa. Ja niin kauan kuin kansainvälisten monopolit edelleen köyhdyttävät Latinalaisen Amerikan maita, niin kauan kuin

kriisirasitteet "siirretään" edelleen määrätietoisesti imperialistisista päämaista Latinalaiseen Amerikkaan ja latinalais-amerikkalaisten valtiontalouksien velkaantumisen kasvaa rajattomasti ja kun toisaalta yhteiskunnalliset ristiriidat edelleen nopeasti kärjistyvät, jäävät näiden tai niiden voimien kaikki uudistusstrategiat palaseksi paperia ja harhauttamistoinenpiteeksi. Pohjoisamerikkalaisen Latinalaisin Amerikan politiikan epävakaisuus tulee näin ollen edelleen voimistumaan, kun sen asemia uudelleen horjuttaa Latinalaisen Amerikan kansojen jälleen heittävä hyökkäys.

Latinalainen Amerikka on tällä hetkellä siirtymävaiheessa. Vastavallankumouksen tilapäinen ylivoima vallankumoukseen nähden on katoamassa. Maailmanpoliittisten muutosten heijastuksena ja Latinalaisen Amerikan objektiivisten sisäisten kehitysprosessien tuloksena kypsyys uusia sosiaalisia ja poliittisia kriisejä. Kun yhtäältä diktatuurimaissa työläisten ja talonpoikien joukot varustautuvat uusia suuria joukkotaisteluja varten, eräät Latinalaisen Amerikan porvarilliset hallitukset taipuvat jo tänään yhä enemmän imperialisminvastaisiin poliittisiin konseptioihin, jotka voivat tasata tietä sosialismiin. Kaiken erilaisuuden vallitessa yksittäisten maiden kehityksen kohdalla syntyy imperialisminvastaisen taistelun uusi laaja virta, joka — kuten Fidel Castro totesi Kuuban kommunistisen puolueen 1. puoluekokouksessa — "tulee myötävaikuttamaan syvimpien sosiaalisten muutosten syntymiseen, mitä Latinalainen Amerikka on tähän asti kokenut".

Manfred Uschner

Kommentteja

Kanava-lehti Suomen itsenäistymisestä

Tämän vuoden Kanava-lehden numero 8 on omistettu Suomen itsenäisyyden kuudelle vuosikymmenelle. Kanavan avustajakunnasta, joka ilmoituksen mukaan "edustaa maamme arvovaltaisimpia asiantuntijoita ja yhteiskuntamme vaikuttajia", on numeroon kirjoittanut itsenäisyysysteemasta joukko tunnettuja historiantutkijoita: Eino Jutikkala, Osmo Jussila, Seppo Zetterberg ja Jaakko Itälä. Numeroa myydään erikoishintaan, joten kirjoituksille pyritään ilmeisesti saamaan tavallista laajempi lukijapiiri.

Sitäkin huomion arvoisempaa on, että lehden artikkelit muodostavat yhdessä mitä täydellisimmän vääristelyjen ja puolittouksien sarjan. Lukijat saavat muun muassa tietää, että Venäjä menetti Suomen vain heikkoutensa takia, että Suomen itsenäisyys turvattiin vasta vapausodalla ja että Neuvostoliitto jatkaa sitä suurvaltapolitiikkaa, jota tsaarin Venäjä harjoitti. Kirjoitukset edustavat 30-luvulta perittyjä myyttejä, joiden luulisi jo vuosia sitten joutuneen romukoppaan. On merkille pantavaa Kanava-lehden toimituslinjalle että ne kaivetaan esiin juuri nyt.

Itsenäisyyden tunnustaminen — Venäjän heikkouden vai leniniläisen kansallisuuspolitiikan ansiota?

Dosentti Osmo Jussila pyrkii artikkelissaan "Suomen itsenäisyys — Venäjän heikkouden hedelmä" osoittamaan, että

Venäjä menetti Suomen, "ei hyvää vyytytään vaan heikkouttaan". Aloittaen tarkastelunsa Jaakko de la Gardien Moskovan retkestä 1610 ja päätyen Lokakuun vallankumoukseen Jussila toteaa, että Suomi on aina ollut "itsenäisin" silloin, kun Venäjä on ollut kriisissä. Suomen itsenäistymiskehityksen alkua Jussila pitää Krimin sodan synnyttämää kriisiä, josta tsaarin Venäjä ei koskaan täydellisesti toipunut, ja joka huipentui vallankumouksessa. Tuloksena on ajatus, että kaikkein laajin itsenäisyys Suomella oli ensimmäisen tasavallan aikana, 1918—44.

Huolimatta siitä, että Jussila käyttää itsenäisyys sanaa lainausmerkeissä, voidaan kysyä, millaisena hän näkee Suomen riippumattomuuden Venäjästä. Seuraavan kaltaiset lausunnot eivät ainakaan viittaa naapuriystävyyteen: "Itsenäisyyden juhlahumussakin on syytä säilyttää historiallinen perspektiivi ja muistaa, että Suomi voi olla itsenäinen siinä mielessä ja sillä tavalla, kuin se oli vuosina 1918—1944, vain heikon Venäjän naapurina ja että jokainen naapurin kriisi voi kyläkin antaa lisää liikkumatilaa, mutta voi olla johtamassa myös uusiin 'sortovuosiin'."

Jussilan "historiallinen perspektiivi" on samanlainen kuin niiden lukuisten porvarillisten historiantutkijoiden, jotka eivät tee mitään eroa tsaarin Venäjän ja Neuvostoliiton politiikan välillä, vaan katsovat, että molempia on ohjannut sama suurvalloille ominainen pyrkimys laajentamiseen naapurikansojen kustannuksella. Hän katsoo, että huolimatta aatteellisista seikoista myös bolsheveille oli ominaista isovenäläinen nationalismi. Se, että he ennen valtaantuloaan vaativat kansakuntien itsemääräämisoikeutta, olikin siis vain tavanomaista propagandaa ja kun tätä politiikkaa vallankumouksen jälkeen sovellettiin myös käytännössä, johtui se vain pakottavista olosuhteista. Mahdollisuus, että bolshevikkien kan-

sallisuuspolitiikka olisi saattanut johtua halusta poistaa tsaarin Venäjän eri kansakuntien välinen eriarvoisuus, jätetään kokonaan pois laskuista.

Jussila myöntää, että kansalaissodan jälkeen Suomi tosiasiallisesti joutui Saksan hallintaan, mutta kun hän väittää Leninin luovuttaneen Suomen Saksalle, kääntyvät asiat täysin pääläelleen. Tulkitessaan Neuvosto-Venäjän Brest-Litovskin rauhassa antaman sitoumuksen vetää joukkonsa pois Suomesta maan "luovuttamiseksi" suurvaltapolitiittisessa merkityksessä Jussila sivuuttaa sen seikan, että Neuvosto-Venäjä oli "luovuttanut" Suomen jo kuukausia aikaisemmin tunnustessaan Suomen itsenäisyyden. Se, että Neuvosto-Venäjä sitoutui Brest-Litovskissa vetämään joukkonsa pois Suomesta, vaikka se tiesi, että saksalaiset joukot puuttuvat Suomen sisäisiin asioihin taistellakseen porvariston rinnalla maamme työtätekeviä vastaan, osoitti vain sitä, että Neuvosto-Venäjä oli tuossa tilanteessa kyvytön auttamaan naapuriinsa perustettua itsenäistä sosialistista työväentasavaltaa. Se laadullinen ero, joka oli Neuvosto-Venäjän ja Saksan imperialismien kansallisuuspolitiittisen linjan välillä, näkyy hyvin myös Kansanvaltuuskunnan ja Neuvosto-Venäjän keskenään tekemän sopimuksen ja Suomen porvariston Saksan kanssa tekemän sopimuksen eroavuuksissa. Saksan imperialismihan vaati vastapalveluksena työväen vallan kaatamisesta maamme alistumista Saksalle.

Jussila toteaa artikkelin lopussa kauhiasti, että "itsenäisyyden puolustajien Suomessa ei ole syytä odottaa uutta sekasorron aikaa, vaan vahvistuvaa Venäjää ja sille vahvaa, vakaata hallitusta, jolla on varaa silkkihansikkaisiin ja pakottomiin myönnytyksiin ja jonka kanssa stabiili yhteistoimintajärjestelmä on mahdollinen." On tietysti hyvä, ettei Jussila sentään toivo Neuvostoliiton ajautuvan sekasortoon tai 20- ja 30-luvun "itsenäisyyslin-

jan" paluuta, mutta nykyisten hyvien naapurisuhteiden vallitessa voisi yhteistoinninalta toivoa muutakin kuin "silkkihansikkaisia myönnytyksiä".

"Eroaminen yhdistymistä varten"

Myös Seppo Zetterberg väittää kirjoituksessaan "Tsaarin Venäjän pirstoutuminen: eroaminen yhdistymistä varten" bolshevikkien pyrkineen jakamattomaan Venäjään vähemmistökansallisuudet alis-
tamalla. Zetterberg vertaa Suomen itsenäistymisprosessia tapahtumiin muiden vähemmistökansallisuuksien alueilla ja väittää, että "Suomen itsenäisyyden tunnustaminen ei ollut itsetarkoitusta, vaan ensi sijassa välikappale sosialistisen valtakumouksen toteuttamiseksi maassa". Artikkelissa esitetään, että vähemmistökansallisuuksien halu erkaantumiseen Venäjästä syntyi vasta lokakuun vallankumouksen jälkeen, mikä johtui "bolshevikkien yli koko valtakunnan leviävästä, muut näkemykset syrjäyttävästä terrorista". Marraskuun 15. päivänä 1917 annetulle Venäjän kansojen oikeuksien julistukselle Zetterberg antaa vain propagandaa-arvon. Todisteena bolshevikkien diktatuuritavoitteille käytetään Stalinin vuoden 1918 tammikuussa antamaa lausuntoa, jossa todettiin, että kansojen itsemääräämisoikeus on ymmärrettävä työtätekevien joukkojen eikä porvariston itsemääräämisoikeutena.

Bolshevikit tekivät todella eron kansanjoukkojen ja porvariston itsemääräämisoikeuden välillä, mutta eivät siinä mielessä kuin Zetterberg ymmärtää. Neuvostohallitus tuki luonnollisesti esimerkiksi Viron työläisiä taistelussa porvaristoa vastaan, joka oli valmis myymään juuri saavutetun itsenäisyyden milloin Saksalle ja milloin Judenitsille ja tekemään maasta sillanpääaseman Pietarin valloittamiselle. Mutta tämä ei merkinnyt sitä, etteikö se olisi ollut valmis tun-

nustamaan myös Venäjästä eronneita porvarien hallitsemia valtioita. Vaikka Lenin toivoi Suomen työväenvaltakumouksen voittoa, hän antoi tunnustuksen itsenäisyydestä juuri Svinhufvudille ja sanoi myöhemmin: "Jos sanoisimme, ettemme tunnusta mitään Suomen kansakuntaa, vaan ainoastaan työtätekevät joukot, se olisi mitä suurinta hölynpölyä. Ei voida olla tunnustamatta sitä, mikä on olemassa."

Zetterbergin kuvaus tapahtumista muiden vähemmistökansallisuuksien alueella on omaa luokkaansa. Hän katsoo Baltian maiden itsenäistyneen bolshevikkien noissa maissa harjoittaman terrorin aiheuttaman vastustuksen vuoksi, mutta hän ei kerro, millainen tuo saavutettu itsenäisyys oli. Kun Baltian porvaristo menetti Saksan tuen marraskuussa 1918, koska Saksa hävisi sodan, Zetterberg ilmoittaa bolshevikkien käyneen taas hyökkäykseen päästääkseen jälleen terroripuuhinsa. Judenitsin johtamien valkoisten joukkojen Neuvosto-Venäjän ja Baltian maiden työväenluokan vastaisista toimita hän ei puhu mitään, toteaa vain "vapaussodan" johtaneen Viron, Latvian ja Liettuan itsenäistymiseen. Edelleen hän toteaa Pilsudskin Puolan vuonna 1920 auttaneen Ukrainaa, kun Puola aloitti hyökkäyksensä Neuvosto-Venäjän kimppuun. (Auttamisen tuloksena läntinen Ukraina liitettiin Puolaan. Zetterberg on ilmeisesti sitä mieltä, että Puolaan liitetty osa Ukrainaa oli itsenäisempi kuin Ukrainan sosialistinen neuvostotasavalta.)

"Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan kohdalla Leninin hallitus koetti joko suoraan sotimalla tai sitten omia aateveljiään tukemalla saada 1918—1919 aikaan muutoksen näiden maiden yhteiskuntajärjestykseen tai peräti liittää ne takaisin Venäjän yhteyteen", toteaa Zetterberg. Paljon totuudenmukaisempi on lause: Neuvosto-Venäjän kohdalla yrittivät Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan —

ja monen muun maan — vallanpitäjät joka suoraan sotimalla tai omia aateveljiään tukemalla saada aikaan muutoksen maan yhteiskuntajärjestykseen, vaikka se olisikin saattanut merkitä oman itsenäisyyden menetystä.

Sittenkin Vapaussota?

Akateemikko Eino Jutikkalalle eivät edellä olevat porvarilliset tulkinnat Suomen itsenäistymisestä, kuten teesi ”eroaminen yhdistymistä varten”, kelpaa. Itsenäistymiseen tarvittiin vapaussota, koska Suomessa, vielä vuonna 1918 oli venäläisiä joukkoja, jotka rajoittivat maan suvereenisuutta. Hän kyllä myöntää, että ”Neuvosto-Venäjän kannalta maailmansodan jatkuminen, saksalaisten eteneminen Baltiassa ja Suomen muodostama sotilaallinen tyhjiö olivat pätevä — joskaan ei ehkä ainoa syy pitää jatkuvasti sotavoimia Suomessa”, mutta hän pitää silti itsenäistymisen edellytyksenä näiden joukkojen poistamista, koska ne olivat potentiaalinen uhka sekä ulko- että sisäpoliittisille toimintavapaudelle. Toisin kuin Jussila, Jutikkala ei ilmeisti pidä saksalaisten joukkojen läsnäoloa Suomessa minään suvereenisuutta rajoittavana tekijänä. Niinpä hän artikkelissaan ”Moniniminen sota” asettuu puolustamaan vapaussotatermiä.

Kun Suomen eduskunnassa 16. tammi-kuuta 1918 tehtiin päätös suojeluskuntien muuttamisesta maan vakinaiseksi armeijaksi, eivät venäläiset sotilaat olleet tästä mielissään. Suojeluskunnathan olivat jo pitkään osoittaneet vihamielisyyttä heitä kohtaan, kun ne eivät olleet saaneet kaipaamaansa apua rikkurien suojelemisessa ja muissa vastaavissa puuhissa. Venäläinen sotaväkihin oli usein asettunut puolustamaan työläisiä lakko- taisteluissa ja marraskuun suurlakon aikana jopa jakanut näille aseita. Heidän

sympatiansa tai antipatiansa eivät kuitenkaan käytännössä taistelujen puhjettua näytelleet juuri minkäänlaista roolia, tätä osoittaa se helppous, jolla suojeluskunnat sodan alussa saivat riisutuksi aseista Pohjanmaan varuskunnat. Venäläiset sotilaat olivat yksinkertaisesti niin väsyneitä sotaan, etteivät enää jaksaneet taistella Suomessa edes auttaakseen valankumousta.

Oma lukunsa on Jutikkalan käsitys luokkasota-termistä. Kun sodassa kaatuneiden tilasto osoittaa, että sekä punaisella että valkoisella puolella kaatui yhtä suuri määrä torppareita, julistaa Jutikkala, että ”tutkimustulokset ovat kova isku luokkasota-termille”. Tähän ei hänen mielestään pitäisi kenelläkään olla huomautettavaa, kun tutkimukset vielä varmemmaksi vakuudeksi ovat osoittaneet suuren osan valkoisten puolella taistelleista torppareista lähteneen vapaaehtoisina sotaan. Lopullisen tuomion niille, ”joiden historiankäsitteen muodostavat luokkataistelun dogmit”, antaa Renwall-sitaatti: ”Ei käsitetä, että ihminen voi panna henkensä alttiiksi jonkin sellaisen epähavainnollisen seikan kuin yleisen oikeusjärjestyksen tai oikeuskulttuurin vuoksi, josta edut koituvat koko kansan hyväksi.”

Eiköhän luokkasota käsitteessä sittenkin ole kysymys siitä, että porvaristo ja työväkevät taistelivat maamme valtiovallost, että sotaa käyvät osapuolet edustivat eri luokkien — porvariston tai proletariaatin — objektiivisia etuja riipumatta siitä kuinka selvästi se itse sotajoukkojen keskuudessa tajuttiin. Lisäksi olisi tietysti mielenkiintoista tietää, miten Jutikkala sitten yleensä selittää sisällissodan. Sitenkö, että toisella puolella olivat kiltit pojat ja toisella tuhmat? Ja jos se taas johtuu luokkien intresseistä, onko Jutikkala koskaan nähnyt sisällissotaa, jossa toisella puolella olisivat taistelleet pelkästään kahdenkymmenen

perheen jäsenet ja toisella puolella koko työväenluokka ja muut työtätekevät.

Jos punaiset olisivat voittaneet

Jaakko Itälän kirjoitus "Yhteinen itsenäisyys vai yhteiset myytit?" sisältää spekulatioita siitä, millaisiksi olisivat kehittyneet Kansanvaltuuskunnan johtaman Suomen sosialistisen työväntasavallan ja Neuvosto-Venäjän suhteet, jos punaiset olisivat päässeet voitolle kansalaissodassa. Itälän mielestä itsenäisyytemme olisi tällöin saattanut joutua suureinkin vaaraan: "Jos nimittäin Suomesta olisi tullut sosialidemokraattinen (?) valtio punaisten voiton jälkeen, niin sosialistisessa leirisä se olisi ollut aatteellisesti lähisukuinen, mutta silti samalla aatteellisesti vaarallisella tavalla erilainen valtio." Artikkelin mukaan on perusteltua olettaa, että Suomen olisi käynyt samoin kuin menshevikkien hallitseman Gruusian vuonna 1921, maa olisi ajautunut välirikoon bolshevikkien kanssa.

Itälän ei olisi tarvinnut turvautua pelkkiin spekulatioihin. Maaliskuun 1. päivänä 1918 solmivat Kansanvaltuuskunta ja Kansankomissaarien neuvosto keskenään maailman ensimmäisen kahden työväen hallitseman valtion välisen sopimuksen, joka antaa osviittaa siitä, millaisiksi Suomen ja Neuvostoliiton suhteet olisivat voineet kehittyä. Venäjä luovutti Suomelle Petsamon alueen ja Suomi taas Venäjälle Inon linnakkeen. Venäjä sitoutui luovuttamaan suomalaisille työläisille kaikki valtiolliset oikeudet Venäjällä ja Suomi puolestaan lupautui myöntämään venäläisille kansalaisoikeudet mahdollisimman helpoilla ehdoilla. Samalla taatiin molempien maiden kauppa-aluksille vapaa pääsy toistensa satamiin ja sovittiin Venäjälle jääneen suomalaisen omaisuuden palauttamisesta.

Itälä on huolissaan siitä, miten Suomelle olisi käynyt, jos työläiset olisivat

voittaneet luokkasodan. Mutta paljon perusteltumpi huolestuneen spekulatioiden aihe olisi ollut se, miten Suomelle olisi käynyt, jos bolshevikit olisivat hävinneet. Onhan tunnettua, että venäläiset valkoistenraalit olivat vielä Venäjän sisällissodan aikanakin yhtenäisen jakamattoman Venäjän kannalla. Ja yhtä tunnettua on se, että bolshevikit olivat Venäjällä ainoita, jotka kannattivat kansakuntien täydellistä itsenäistämistä.

Kaiken kaikkiaan Kanava-lehden itsenäisyyden juhlinta osoittautuu aukottoman taantumukselliseksi vanhojen myytien kertailuksi. Kirjoitukset ovat jyrkässä ristiriidassa jopa liberaalimman porvariston näkemysten kanssa. Näiden näkemysten ytimenä on ollut sen tunnistaminen, että Suomi sai itsenäisyyden V. I. Leninin johdonmukaisen kansallisuuspoliittikan tuloksena. Mm. presidentti Kekkonen torjui SNS:n järjestämässä Lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhlailaisuudessa näkemykset, että Lenin olisi vain taktisista syistä myöntänyt Suomelle itsenäisyyden. Kekkonen totesi: "Myöhemminkin hänen (Leninin) toimintansa motiivit on asetettu kyseenalaisiksi. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että kun eduskunta ilmaisten kansamme yhteisen tahdon julisti 6. 12. 1917 Suomen itsenäiseksi valtioksi, Lenin oli valmis epäroimättä ja viivyttämättä allekirjoittamaan maamme riippumattomuuden tunnustavan dekreetin. Hän ei antanut Suomen sisäpoliittisen kehityksen sen enempää kuin maan senaatin epädiplomaattisen käyttäytymisen vaikuttaa päätöksensä."

Kimmo Henriksson

Kommentti kansallispuisto keskusteluun

Kansallispuistokomitean esitys uusien kansallis- ja luonnonpuistojen perustamisesta on herättänyt laajan julkisen keskustelun. Eräs keskustelua herättänyt teema on ollut Koilliskaira suunniteltu laaja kansallispuisto. Esitystä on vastustettu mm. sen Koillis-Lapin työllisyyttä heikentävien vaikutusten vuoksi. Jyrki Yrttiaho tarkastelee ohessa puistoa vastaan esitettyjen argumenttien luonnetta ja painavuutta. Hän osoittaa, että monopolit ovat systemaattisesti luoneet Lappiin tilanteen, joka on mahdollistanut niille jatkuvan keinottelun työllisyysongelmalla, ja antanut niille siten mahdollisuuden saada työtätekevät kiistelemään keskenään ja näin turvaamaan viime kädessä monopolien kulloistenkin etujen toteutumisen. — Toimitus.

"Lapin suunnattomia metsiä on sotien jälkeen hakattu niin säälimättömästi, että jos maapalloa katseltaisiin jostakin vieraasta aurinkokunnasta, teleskoopin linssissä näkyisi talvinen Lappi hakkuuaukioineen valkoisena suunnattomana täplänä. Vieraan sivistyksen astronomit sanoisivat, että ilmeisesti Telluksella on sivistystä, kun tuo täplä vuosi vuodelta vaan laajenee", kirjoitti Arto Paasilinna jokin aika sitten.

Raaka-aineriiston peitteenä ja kulissina puuyhtiöt ovat aina käyttäneet työtömyyttä. Siihen on vedottu niin asutustoiminnan alkuaikoina, 1950-luvun teollistamissuunnitelmien perusteluissa kuin

nyt Kansallispuistokomitean esityksiä torjuttaessa. Otolliset olosuhteet keinottelulle Lapissa on luonut pienviljelijöiden ahdinko, ankara rakenteellinen joukkotyöttömyys ja valtion laajat metsävarat (71 % Lapin metsäpinta-alasta).

Jo asutustoiminta antoi puuyhtiöiden raaka-aineriistolle edulliset lähtöasemat. Asuttamistoimenpitein muodostettiin Lapin metsäisimmille seuduille pientilayhdyskuntia, jotka palvelivat puuyhtiöiden etuja paitsi tarjoamalla kausiluonteista metsätyövoimaa, tarvittaessa myös hakkauttamalla tilojen ns. tukimetsiä tilan hinnan maksamiseksi ja maanparannus- ja raivaustöiden suorittamiseksi. Työttömyyden ja velkataakan puristuksessa pientilalliset joutuivat luopumaan laajoista metsäalueista varsin alhaisin hinnoin.

Puunjalostusteollisuuden huikeat kapasiteetin lisäykset rinnan varsin runsaan raakapuun viennin kanssa moninkertaistivat hakkuupaineen Lapin metsiin. 1950-luvun lopulta alkaen myös valtion metsät tulivat laajan raaka-aineriiston kohteeksi. Näitä valtion metsiä käytettiin myös kantohintakeinottelun välineenä ja pakotettiin asutus- ja pientilalliset myymään metsänsä puuyhtiöiden ehdoin. Käytäntö on edelleen sama lähes kaikilla kehitysalueilla.

Kantohintakeinottelun seurauksena puun hintataso painui Lapissa moninkertaisesti alle maan keskitason. Suurimmillaan tuo ero oli raskaiden muutotappioiden vuonna 1967/68, jolloin Helsingin piirimetsälautakunnan alueella maksettiin havusahapuusta yli kaksinkertainen, kuusikuutupuusta yli nelinkertainen ja mäntykuutupuusta yli kaksikymmenkertainen kantohinta Lapissa maksetuihin hintoihin verrattuna.

Oma lukunsa raaka-ainesaalistuksessa ovat ns. työllisyyshakkuut, joita on niin ikään pantu toimeen valtion metsissä.

Tarpeetonta lience todeta, että raaka-aine, jonka puunjalostusteollisuus näistä hakkuista korjasi, oli mahdollisimman edullista.

Huolimatta ylihakkuista ja Lapin metsävaroille aiheutetuista korvaamattomista menetyksistä (lentokenttähakkuut synnyttivät tuhansia hehtaareja uusiutumattonta metsämaata) Lapissa ei suinkaan ole pulaa puuraka-aineesta, mikäli raaka-puun käyttöä lisääviä kapasiteettien laajennuksia ei puunjalostusteollisuudessa enää suoriteta.

Miksi sitten puunjalostusteollisuus hyökkää Kansallispuistokomitean esityksiä vastaan. Eikö Lappiin saisi lainkaan jäädä luonnontilaisia metsiä? Voidaan sanoa, että asian taustalla on kolme tekijää:

— Pyrkimys varata Lapissa sijaitsevat metsävarat tulevia ja jo toteutumassa olevia kapasiteetin lisäyksiä varten.

— Esitetyillä rauhoitusalueilla vielä säästynyt yli-ikäinen ja järeä puusto kiinnostaa erityisesti mekaanista puunjalostusteollisuutta. Sahateollisuuden kehittämissohjelman mukaisesti on esim. Kemi Oy jo vuodesta 1973 suorittanut rationalisointeja, jotka lisäävät raakapuun kuluusta huomattavasti.

— Puunjalostusteollisuus pitää kiinni valtion metsistä voidakseen niiden avulla painostaa pienmetsänomistajia metsäkauppoihin ostajan hinnoin.

Näiden syiden vuoksi puuyhtiöt ovat nyt niin tavattoman "huolestuneita" metsätyöläisten työllisyydestä ja uhkaavat metsähallituksen kanssa välittömillä irtisanomisilla, mikäli esitetyt rauhoitukset valtion metsissä toteutetaan. Kuitenkin puuyhtiöt samanaikaisesti rationalisoivat puunkorjuumenetelmiään ja vähentävät työvoimaa voittojensa kasvattamiseksi. Vuonna 1965 työskenteli Lapissa yli 7300 metsätyöntekijää mutta 1971 enää 2900. Hakkuumäärät kuitenkin tasais-

ti nousivat koko ajan. Työntekijää kohden laskettu työteho siis yli kolminkertaistui viidessä vuodessa. Kansallispuistokomitean esityksen toteuttaminen merkitsisi puolestaan noin 260 työpaikan menetystä. Joten Lapin työllisyyden hoidon pääkysymys on metsäteollisuuden osalta kin muualla kuin luonnonsuojelussa.

Komitean esitys ja porotalous

Luonnonsuojelun vastustaminen työtömyydellä keinottelemalla onkin ollut helppoa, mutta suurempi vaikeus on liittynyt porotalouden ja hakkuiden välisiin suhteisiin.

Toteutuessaan kansallispuistokomitean esitykset turvaisivat porotalouden asemaa pientilojen sivuelinkeinoina. Samalla tämä merkitsisi sellaisen työtätekevän väestöryhmän aseman lujittumista, jonka edut välittömin asettuvat monopolien harjoittamaa raaka-aine ja energiapolitiikkaa vastaan. Poromiehet ovat perinteisesti vastustaneet laajoja avohakkuita ja säännöstelyaltaiden perustamisia. Porotalouden takaiskut ovat kiinteästi liittyneet nimenomaan Lapin raaka-aine ja energiaresurssien valjastamiseen ja kiihkeään hyödyntämiseen. Siksi ei ole ihme, että poronomistajat kannattavat kansallispuistokomitean esityksiä laajasti.

Esimerkiksi Koilliskairan itäosassa valtion metsissä sijaitsevan Itäkairan vanhojen kuusikoiden hakkuiden aloittamisen laajassa mittassa merkitsisi maan suurimman paliskunnan Kemi—Sompion (10900 poroa) talvilaiduntien ratkaisevaa vähentymistä. Paliskunnan porolaitumista sijaitsee noin 80 % Itäkairan alueella. Mutta porvarillinen propaganda on keksinyt keinon tähänkin vaikeuteen. Puuyhtiöt, MTK ja siihen läheisesti kytkeytyvä Paliskuntain Yhdistys ovatkin pyrkineet nostamaan porotalouden vaikeuksien pääsyyksi petokysymyksen ja

selittämään, että sen ratkaiseminen puolestaan edellyttää petojen asuinseutujen ja pesimäpaikkojen hävittämistä. Nämä puolestaan ovat puuyhtiöiden himoitsemat vanhat metsät.

Ajatuskulkua on yksinkertainen, mutta on olemassa esimerkkejä tällaisenkin propagandan onnistumisesta. Näin tapahtui esim. Sodankylän alueella sijaitsevassa Pomokairassa. Tämän n. 50 000 ha:n metsäalueen hakkuut ajettiin läpi Metsähallituksen ja Paliskuntain Yhdistyksen välisin suosituksin, Sattasniemen poroisäntien myötävaikutuksella, huolimatta pienporonomistajien pitkäaikaisesta vastustuksesta.

Porotalouteen nähden puumonopoliin politiikka on ollut vuosikymmeniä sama. Sen päämääränä on ollut siirtää porotalous mahdollisimman pohjoiseen pois raaka-aineriiston ja energiapolitiittisten ratkaisujen tieltä. Tässä tarkoituksessa on valtiotallan myötävaikutuksella edistetty myös pienporonomistajien häviämistä ja omistuksen keskittymistä.

Miten on suhtauduttava Kansallispuistokomitean ehdotuksiin?

Puuyhtiöt, Metsähallitus ja MTK ovat pyrkineet torjumaan Kansallispuistokomitean ehdotukset kokonaisuudessaan. Oikea linja olisi kuitenkin se, että tutkitaisiin ehdotukset yksi kerrallaan ja tutkitaisiin mitä mahdollisuuksia on ratkaista komitean ehdotusten puutteet. Tämä käsittely pitäisi tietysti tapahtua paikallisten työätekevien kanssa yhteistyössä.

Komitean esityksissähän on sellaisia, jotka ovat selvästi ristiriidassa paikallisten työätekevien etujen kanssa. Esimerkki tällaisesta on komitean esitys Luiron rauhoitusalueen perustamiseksi. Alue sijaitsee 80 prosenttisesti yksityisten vähävaraisten viljelijöiden mailla,

joiden (n. 150 henkeä) toimeentulo on keskeisesti riippuvainen metsätaloudesta saatavista tuloista. Esityksen haitat alueen asukkaiden toimeentulolle ovat niin suuret, että komitean kanta nostatti heiti julkisuuteen tultuaan kärkevän arvosteluryöpyn ja esityksen vastaisen liikkeen. Tällä liikkeellä yritettiin sitten kumota kelvottomiksi komitean kaikki esitykset. Samoja piirteitä ilmeni myös Pyhätunturin kansallispuiston laajennussuunnitelman yhteydessä. Tästä alueesta n. 25 % sijaitsee yksityisten mailla.

Esityksen toteuttamisen yhteydessä on myös kyettävä huolehtimaan suojelualueiden työllisyyden parantamisesta. Työkohteita sinänsä on riittävästi: lukuisat tiettykohteet, terveyskeskusten välttämättömät laajennukset, sähköistystyöt, tietoliikennetyhteyksien parantaminen, siltatyöt, Kemijärven Veitsiluoto Oy:n tehtaan jalostusasteen nostaminen ym. Kysymys onkin lähinnä valtion rahoituksen hankkimisesta näille töille, joista aloitteet on jo tehty.

Suojelualueiden perustaminen merkitsisi myös kuntien verotulojen supistumista, kuntalaisten verorasituksen kasvamista ja palvelusten heikkenemistä. Nämä tappiot olisi valtion luonnollisesti korvattava, sillä ei voi olla niin, että Lapin vähävaraiset maksaisivat koko kansan etujen mukaisen luonnonsuojelun.

Jyrki Yrttiaho

Demokraattinen taistelu tutkinnonuudistuksessa

Tutkinnonuudistuksessa on ollut alunperin nähtävissä kaksi toisistaan jyrkästi poikkeavaa linjaa. Toisaalta on ollut määrälliseen sääntelyyn, rationalisointiin ja kustannusten minimointiin tähtäävä suuntaus ja toisaalta opetuksen laadulliseen kehittämiseen, yliopistokoulutuksen kaikinpuoliseen parantamiseen pyrkivä suuntaus. Kuten tunnettua, oli koko tutkinnonuudistussuunnittelun peruspilarina pidetty FYTT-mietintö siinä määrin aineksiltaan ristiriitainen, että se jätti tien avoimeksi kumpaankin suuntaan. Oikeisto, työnantajapiirit ja valtionvarainhoitajat painoivat tulkintaa voimakkaasti määrällisen ohjailun ja rationalisoinnin uomaan, demokraattinen liike pyrki käynnistämään prosessin joka johtaisi ulos yliopiston ja akateemisen kasvatuksen kriisistä. Edistyskellinen toiminta ylätosella, toimikunnissa, työryhmissä ja projekteissa sai kuitenkin nopeasti väistyä opetusministeriön siirryttyä uudistusta organisoivaksi voimaksi.

On puhuttu demokraattisen rintaman hajoamisesta tutkinnonuudistuskistelyissä. Rintaman mielialoihin nähden tietysissä mielessä hajoittava tekijä on tosiaan ollut valtion koulutuspolitiikan jyrkkä käänös kasvusta supistuksiin, syrjintään ja toimintaoikeuksien kaventamiseen. Uudistussuunnitelmien väkivaltaisen irroittaminen sivistys- ja tiedepoliittisista päämääristään ja niiden sitominen monopolien työvoiman saannin ja hinnan sääntelyn lähtökohtiin tuli monelle yllätyksenä. Reformististen voimien uudeksi ja sinänsä epäkiitolliseksi tehtäväksi on sittemmin objektiivisesti tullut tämän

muutoksen toteuttaminen, siihen sopeutuminen ja sopeuttaminen. Luopnollisesti tilanne on aiheuttanut myös perustalla sekavia tunteita ja ristiriitoja.

Tutkinnonuudistus on virallisessa, valtioneuvoston periaatepäätöksiin kiinnitettyssä hahmossaan irroitettu tyystin koko edistyskellisen korkeakoulupolitiikan yhteydestä. Suunnittelu tapahtuu oikeistotuulahduksen ja nopeasti heikkenevien resurssien oloissa, kun se piti tapahtuman resurssien kasvun, demokratian laajentamisen ja edistyskellisen keskustelun ilmapiirissä. Tulokset, joita jo erällä aloilla on nähtävissä ovat myös sen mukaisia.

Vasemmistovoimien ja koko demokraattisen liikkeen sisällä käyty keskustelu ja eriävät arviot reformin luonteesta ja kehityksen suunnasta ovat väliin saaneet varsin kärkeviä sävyjä. Erityisesti eräiden socialidemokraattien varsin pitkään jatkunut asenne, jonka mukaan kaikki tutkintoreformia kohtaan esitetty kritiikki edusti taantumusta, sai tilanteen näyttämään siltä, että demokraattisen rintaman rakentaminen yliopistolla vasemmisto-keskustayhteistyön varaan olisi mahdotonta. Tästä jotkut ehättivät jopa vetämään johtopäätöksen, jonka mukaan demokraattinen rintama tieteen ja yliopistotaistelun kysymyksissä ei olisi rakennettavissa samoin kuin yhteiskunnallisessa, luokkien välisessä taistelussa yleensä. Joka tapauksessa itse tilanne on luonut edellytyksiä demokraattisen rintaman lujittamiselle. Onpa joukkojen paine saanut ennen kritiikille allergisia johtajia toisiin johtopäätöksiin ja epäilyt demokraattisen rintaman rakentamista kohtaan ovat osoittautuneet aiheettomiksi.

Tällä hetkellä opiskelijoiden ja opettajakunnan keskuudessa on nähtävissä keskustelun ja taistelun uudenlaista aktiivisuutta. Siihen viittaa lisääntynyt

kiinnostus "perimmäisten" kysymysten selvittelyyn: "millaiseen yliopistoon", "millaiseen sivistyneistöön", miten taistella demokraattisen kehityksen puolesta taantumuksellisia tendenssejä vastaan jne. Tätä keskustelua edustavat pohdiskeleet klassisen akateemisen kasvatuksen periaatteiden annista tämän päivän yliopistokoulutukselle, sitä ovat myös eri puolilla demokraattisen liikkeen piirissä syntyneet konkreettiset ehdotukset ratkaisuiksi, jotka asettuvat vastaamaan edistyksellisen liikkeen monopolien vastaisen taistelun tarpeita. Valtioneuvoston johtamasta tutkinnonuudistuksen taantumuksellisesta perussuunnasta irtisanoutuminen on entistä paremmin kytkeytymässä demokraattisen vaihtoehdon konkreettiseen hahmottamiseen. Käytännön taistelussa on opittu paremmin yhdistämään myös yksittäisestä, konkreettisesti opetuksen ja opiskelun epäkohdasta käytävä taistelu demokraattisesta käänteestä käytävään taisteluun yleensä. Suunta joukkotaisteluun on osoittautunut ainoaksi oikeaksi avaimeksi myös tutkintokamppailun kehittämisessä.

Irrottautuminen valtiomonopolistisen ohjelmoinnin rytmistä, suunnasta ja sisällöstä ei ole kuitenkaan ollut mutkaton prosessi. On ollut vaikeuksia löytää konkreettisia lähtökohtia demokraattisen taistelun kehittämiseksi.

Tässä mielessä erityisen tärkeään asemaan nousee SOL:n 11. liittokokouksen avaama taistelulinja. Kokouksessa hyväksytyt koulutuspoliittinen asiakirja ja Vetoisuus Suomen opiskelijoille muodostavat tärkeän perustan tulevan joukkokamppailun kehittämiselle. Nuo asiakirjat osoittavat opiskelijaliikkeen pystyvän sopeuttamaan taistelulinjansa tilanteen konkreettisiin vaatimuksiin.

Asiakirjoissa istutetaan taistelu lähemmäs opiskeluprosessia pyrkimyksenä opiskelun ja joukkotaistelun yhdistämi-

nen, tieteen ja politiikan, opiskelun ja politiikan yhteyden (ja eron) osoittaminen. "Kriittinen ja tunnollinen opiskelu" teemana on äärimmäisen tärkeä ymmärtää myös tutkintokamppailun voimistamisen chtona. Opiskelu kriittisesti ja tunnollisesti on samalla taistella kunnollisen opetuksen tieteellisen ja totuudenmukaisen, kriittiseen käytäntöön johdettavan laaja-alaisen yliopistokoulutuksen puolesta. Tämä taas on edistyksellisen opintouudistuksen peruslähtökohta.

Asiakirjat osoittavat myös miten SOL:n järjestöllinen erityistehtävä — sivistyneistön valloittaminen työväenluokan puolelle, demokraattisen ja työväenluokalle uskollisen sivistyneistön kasvattaminen — näkyy koulutuspoliittisina, koulutuskamppailua suuntaavina vaatimuksina. Koulutuspoliittinen asiakirja osoittaa myös tutkintokamppailun kehittämisen perussuunnan: tieteellisen ja laaja-alaisen, kunnolla resurssoidun, kriittisen koulutuksen puolesta oikeiston ja suurpääoman herruutta lujittavien sääteilytoimien sijasta. Tuo suunta merkitsee koko yhteyteensä asetettuna suunnanmuutosta koko korkeakoulu- ja tiedepoliitikassa. Tässä mielessä asiakirjoja tulee tutkia kokonaisuudessaan. Tämän tai tuon vaatimuksen irrottaminen edistyksellisen politiikan koko linjasta ja asettaminen toisiin yhteyksiin vie helposti harhaan.

Tutkinnonuudistuksen suunnan kannalta tärkeä taistelu on käyty ja käydään alakohtaisten asetusten sisällöstä. Esitetyssä muodossaan asetukset tarjoavat aineksia oikeiston ja suurpääoman etujen mukaisille ratkaisuille. Niitä voitaisiin käyttää edistyksellisten oppisisältöjen torpedoimiseksi ja erityisesti marxilaisen opetuksen ja tutkimuksen juurimiseksi yliopistoilta. Onhan porvarillisen arki-ajattelun mukaista pitää marxilaista tiedettä liian "teoreettisena ja epäkäytännöllisenä", jotta se soveltuisi "ammattilli-

suuden” ja asetusten edustaman käytännöllisyyden raameihin. Eikä se tietysti sovikaan, mutta asetuksen käytännöllisyys onkin tavanomaista valekäytännöllisyyttä, oireisiin ja ilmiöihin takertumista syvällisen tutkimuksen ja sitä kautta kehittyvän tieteellisen käytännön sijasta.

Asiakirjan edustama kanta merkitsee esitettyjen asetusten torjumista ja niiden saattamista perusermonttiin joukkokäsittelyn kautta. Huolimatta asetusten suuresta strategisesta merkityksestä ratkeaa tutkintoreformin konkreetti suunta laitoksilla käytävässä taistelussa. Asetukset voivat vain joko vaikeuttaa tai helpottaa tätä taistelua. Demokraattisten voimien tehtävänä on taistella laitosten ja yliopistojen autonomisen, demokraattisen suunnittelun puolesta. Se edellyttää joukkojen valvonnan ja demokraattisen vaikuttamisen asettamista sovittelulautakuntien, työryhmien ja paimenkirjeiden edelle. Korkeakoulu- ja tiedeyhteisön sisällä painopisteen siirtäminen sisältöihin merkitsee tieteenala- ja opinalakohtaisen organisoitumisen edelleen kehittämistä. Demokraattisen tradition virittäminen yliopistoilla alakohtaisesti vaatii entistä parempaa huolenpitoa ainekerhojen, opintosuuntaliittojen ja tieteellisten yhdistysten toimintavalmiudesta. Sitä kautta syntyvät edellytykset myös asiakirjan ohjelmallisten osien edelleenkehittämiseksi, missä pääpaino tulee olla tieteenaloittaisessa työssä. Demokraattisen liikkeen sisällä myönteisesti kehittynyttä opiskelijoiden ja opettajien yhteistyötä, yhteistä taistelua tulee edelleenkehittää avoimen keskustelun ja konkreetin toiminnan kysymyksissä.

Tutkintouudistuksessa on edelleen kaksi vastakkaista linjaa: demokraattinen, tieteelliseen ja laaja-alaiseen koulutukseen tähtäävä linja ja pääoman vaatimuksia palveleva määrällisen sääntelyn ja syrjinnän linja. Ero näyttää jopa kas-

vavan. Tietysti tukinnonuudistuksen kehityspiirteet heijastavat kapitalismin lainmukaisia ilmiöitä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö suunta ole muutettavissa. Onhan kapitalismikin kukistettavissa vaikka se on, jos mikään, lainmukaisesti kehittyvä muodostuma. Siihen kuitenkin tarvitaan voimaa ja jos sitä ei ole, sitä on kasvatettava.

SOL esittää asiakirjansa koko demokraattisen liikkeen lujittamisen ja taisteluvoiman kehittämisen välineiksi. Suuntautumalla perustason keskustelun, toiminnan ja opiskelun voimistamiseen osoitetaan suunta taisteluvoiman kasvattamiselle ja liikkeen tietoisuuden kehittämiseksi. Opiskelu ja taistelu yhteisen kokonaisvaltaisen ohjelman perustalta, ja yksittäisistä yhteenotoista yhteenoton sarjoiksi — siinä suunta koulutuskampailun voimistamiselle.

Matti Reinikainen

Muut lehdet

Ei varmasti

löydy toista kapitalistisen maan porvarillista presidenttiä, joka olisi arvostanut yhtä myönteisesti kuin presidentti Kekkonen Neuvostoliiton kehitystä Lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä. Presidentti Kekkonen puhui tästä aiheesta SNS:n järjestämässä tilaisuudessa. Suomenmaan (27. 10.) julkaisemasta puheesta on syytä lainata keskeiset ajatukset.

Aluksi Kekkonen torjui väitteet, joiden mukaan Suomen itsenäistymisen ja Lokakuun vallankumouksen juhliminen eivät kuuluisi samaan yhteyteen: "Lokakuun Suuren Sosialistisen Vallankumouksen ja Suomen itsenäistymisen välinen ajallinen ja asiallinen yhteys on toisaalta niin kiinteä, että syksyn suuret juhlat saavat samalla suomalais-neuvostoliittolaisen ystävyystapahtuman luonteen."

Puheensa seuraavassa osassa Kekkonen korosti V. I. Leninin johdonmukaista kansallisuuspolitiikkaa. Kekkonen torjui käsityksen, jonka mukaan Lenin olisi vain taktisista syistä myöntänyt Suomelle itsenäisyyden. Kekkonen totesi: "Myöhemminkin hänen (Leninin) toimintansa motiivit on asetettu kyseenalaisiksi. Tosi-asiaksi kuitenkin jää, että kun eduskunta ilmaisten kansamme yhteisen tahdon, julistti 6. 12. 1917 Suomen itsenäiseksi valtioksi, Lenin oli valmis epäroimatta ja viivyttelämättä allekirjoittamaan maamme riippumattomuuden tunnustavan dekreetin. Hän ei antanut Suomen sisäpoliittisen kehityksen sen enempää kuin maan senaatin epädiplomaattisen käyttäytymisen vaikuttaa päätökseensä."

Kekkonen korosti edelleen, että tarpeettomat myytit on särjettävä: "Eräs Suomessa ja koko läntisessä Euroopassa yleinen myytti maailmansotien välisenä aikana liittyi Lokakuun vallankumouksen saavutusten elinvoimaisuuteen. Syntyntä järjestelmää ei pidetty ainoastaan vaarallisena, vaan myös luonnonvastaisena minkä vuoksi se oli tuomittu häviämään lyhyessä ajassa. Tänään tällaisia luuloja ei enää eläillä. Neuvostovaltion saavutuksia, talouden, tieteen, tekniikan ja kulttuurin alalla tuskin kukaan voi kiistää. Alikehittynyt ja riistetty keisarikunta on muuttunut nykyaikaiseksi teollisuusyhteiskunnaksi, kymmenien kansallisuuksien liittovaltioksi, suurvallaksi, jonka mielipiteitä arvostetaan kaikkialla maailmassa. Monet muut kansakunnat ovat seuranneet Lokakuun vallankumouksen antamaa esimerkkiä."

Presidentti Kekkonen käsitteli puheensa myös YYA-sopimusta ja Suomen ulkopoliittikkaa. Kekkonen korosti YYA-sopimuksen kaikkien osien elinvoimaisuutta. Hänen mukaansa YYA-sopimus on Suomen ulkopoliittikan perusta ja Suomi toimii kansainvälisissä kysymyksissä rauhan ja turvallisuuden hyväksi: YYA-sopimus "on säilyttänyt kaikilta osiltaan elinvoimaisuutensa ja sen voimassaoloa on jatkettu aina vuoteen 1990, mikä on auttanut pitämään maittemme väliset suhteet arvailujen ulkopuolella. YYA-sopimukseen eivät kuitenkaan nojaa yksistään kansojemme keskinäinen ystävyys ja luottamus, vaan sen olemassaolo on olenaisesti lisännyt turvallisuutta koko Pohjois-Euroopassa. Se on luonut myös lujan perustan ja kestävät puitteet Suomen harjoittamalle aktiiviselle puolueettomuuspolitiikalle kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden hyväksi. Sen ansiosta Suomi ja Neuvostoliitto ovat usein myös laajoissa kansainvälisissä yhteyksissä voineet menestyksellä yhdistää ponnistuksensa poliittisen ja sotilaallisen liennytyskehityksen

edistämiseksi. Hyvä esimerkki tästä yhteistyöstä on maittemme toiminta Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin koollekutsumisen ja menestyksellisen loppuunsaattamisen puolesta."

Kekkonen päätti puheensa: "Lokakuun Suuri Sosialistinen Vallankumous merkitsi käännettä ihmiskunnan historiassa. Suomelle Venäjän kansojen suuri murros kuusikymmentä vuotta sitten loi ulkoiset edellytykset valtiollisen itsenäisyytemme toteuttamiselle. Tässä suhteessa syksyn 1917 tapahtumat toteuttivat Leninin seitsemän vuotta aikaisemmin, kirjoituksessaan 'Rynnistys Suomea vastaan', esittämän ennustuksen: 'Koittaa aika — ja Venäjän proletariaatti nousee taisteluun Suomen vapauden puolesta, Venäjän demokraattisen tasavallan puolesta'."

Sananvapaudesta

Pertti Hemanus on käyttänyt Suomen Kuvalehdessä (4. 11.) sananvapaudesta asiallisen puheenvuoron. Hänen lähtökohdanaan oli porvarillisissa lehdissä käyty kampanja "toisinajattelevista" sosialistisissa maissa.

"Tässä keskustelussa oli kaiken aikaa perusvirhe, joka kyllä hyvin palveli koko puheenaiheen esiin ottaneiden kansainvälisten piirien tarkoituseriä." Hemanus ottaa esimerkiksi Bukovskin antaman lausunnon Neuvostoliiton biologian opetuksesta ja osoittaa sen virheelliseksi. Kuitenkaan, kirjoittaa Hemanus, "yksikään suomalainen neuvostotieteen tuntija ei ryhtynyt keskustelemaan Bukovskin väitteiden pohjalta... Yksikään suomalainen tiedotusväline ei tilannut puheenvuoroa asiasta. Suomen tiedotusvälineistö käytti sananvapauttaan julkaisemalla Bukovskin ajatuksia — mikä oli minusta oikein — mutta ei tutkimalla niiden objektiivisuutta."

Tästä Hemanus yleistää oman mielipiteensä sananvapauden, sensuurin ja ob-

jektiivisuuden suhteista: "Ihanneyhteiskunnassa' tulee sananvapauden sisällön minusta olla se, että kansalaisten ulottuvilla on todenmukainen tieto olennaisista asioista eikä muunlaista tietoa ole niin paljon eikä siinä muodossa että se uhkaa olennaisia asioita koskevan todenmukaisen tiedon välittymistä. Ratkaisevaa on siis tavallaan, että oikea tieto voittaa väärän ja olennainen epäolennaisen, ts. objektiivinen epäobjektiivisen. Sensuuri ei ole oikea tapa järjestellä tai edes yrittää järjestellä asioita tähän suuntaan, siinä yhdyin Ahmavaaraan. Toisaalta Ahmavaarakaan ei ole esittänyt selkeitä keinoja, joilla objektiivisen tiedon voitto kyettäisiin turvaamaan. Niitä en pysty esittämään myöskään minä. Tiedän vain että esim. tämän hetken suomalaisen yhteiskunnan tila on syvästi epätydyttävä: mitään takeita ei ole siitä että objektiivinen tieto keskustelussa voittaa epäobjektiivisen."

Hemanuksen ajatuksen suunta on oikea: sananvapautta ei voida tarkastella muodollisena periaatteena vaan sisällöllisenä periaatteena.

"Carillon pieni kirja

on mielestäni kokenut melkoista ansiotonta arvonnousua", kirjoittaa Johan von Bonsdorff Ytimen numerossa 6/77.

Bonsdorffin mukaan Carillon esityksestä jää kaipaamaan "konkreettista todellisuuden analyysia" hänen esittämänsä strategian perustaksi.

"Kirjansa lopussa hän sitten esittää joukon väitteitä lähinnä Neuvostoliitosta. Hänen mukaansa se ei ole enää porvarillinen valtio, mutta ei liioin vielä proletariaatin vallan organisoitu ilmentymä, 'demokraattinen työväenvaltio'. Vaikka neuvostovaltion olemus on kiistattomasti fasisminvertainen — solidaarisuus maailman taistelevien kansojen kanssa sekä miljoonien neuvostoihmisten uhri fasis-

minvastaisessa taistelussa osoittavat josen — niin Carillon mielestä itse valtion ko-
neistossa on säilynyt piirteitä, jotka
muistuttavat fasistista valtiota. Näin kar-
keiden väitteiden esittäminen edellyttäi-
si keneltä tahansa vähintäänkin perusteel-
lisia selityksiä ja perusteluja. Niitä saa
turhaan hakea Carillon kirjoituksista”,
toteaa Bonsdorff.

Lopuksi Bonsdorff toteaa: ”Carillo vii-
taa, kuten Berlinguerkin, Berliinin kon-
ferenssin asiakirjaan todeten sen olevan
pohjana ’eurokommunismille’. Mutta it-
se hän kyllä kirjassaan syyllistyy siellä
sovittujen periaatteiden selvään rikkomis-
seen. Tästä syystä hänen kirjassaan esiin-
tuomansa monet mielenkiintoiset ja poh-
timisen arvoiset asiat peittyvät pahaan
makuun eikä kirjan suomentamatta jät-
täminen — näin lienee päätetty — pitäi-
si ketään harmittaa. Niille jotka halua-
vat tutustua Länsi-Euroopan kommunisti-
en ponnistuksiin marxismiin soveltamiseksi
ja vallankumouksellisen strategian ke-
hittämiseksi pitäisi olla muita teoksia tar-
jolla.”

Toisin sanoen Bonsdorffkin vahvistaa
sen, että Novoje Vremjan puuttuminen
Carillon kirjaan on tapahtunut asiallisin
perustein. Kysymyksessä ei ollut toisen
puolueen sisäisiin asioihin puuttuminen,
vaan täysin perusteettoman arvostelun
torjuminen.

Hallituksen elvytysohjelmaa

ovat käsitelleet Pertti Haaparanta, Harri
Häsko, Leo Koltola ja Matti Valkonen
Yhteisrintamassa (8/77). Kirjoittajat ky-
syvät, onko elvytysohjelmasta apua? Ja
vastaavat:

”Hallituksen viime kesäkuussa julkis-
tamassa elvytysohjelmassa hallituspuolueet
asettavat talouspoliittiseksi päättävöitteek-
seen työllisyyden parantamisen. Ohjel-
man toimenpideoita keskittyy kuitenkin
pääasiassa yritysten omarahoitusmahdolli-

suuksien ja kilpailukyvyyn kohentamiseen.
... Toinen elvytysohjelman aspekti, jossa
sama puute ilmenee on se, että ohjelmassa
korostetaan tasapainoisen budjetin pe-
riaatetta, jonka toteutuminen pitkällä ai-
kavälillä muka johtaisi parempaan mah-
dollisuuteen harjoittaa aktiivista suhdan-
nepolitiikkaa. Tasapainoisen budjetin vaa-
timus kuitenkin olennaisesti torjuu elvyt-
tämisen mahdollisuuden....

Hallituksen vuodelle 1978 tekemän
budjettiesityksen johdannossa todetaan,
että esitys noudattaa kesäkuisen elvytys-
sopimuksen linjaa. Näin se valitettavasti
tekeekin, vieläpä työllisyyden osalta sitä
heikentäen. Budjetin pääpaino on valtion-
talouden ja vaihtotaseen tasapainottami-
sessa.

Kansandemokraatit ovat vaatineet ta-
louspolitiikan suunnan muutosta, jonka
olennaisena sisältönä nykyisessä tilan-
teessa olisi väestön kulutuskysynnän lii-
sääminen ja elintason turvaaminen. Näil-
le tavoitteille vastakkainen budjettipoli-
tiikka on kuitenkin hyväksytty ilman laa-
jempaa keskustelua. Liikkeemme piirissä
ei ilmeisesti ole riittävästi pohdittu aktii-
visen suhdannepolitiikan mahdollisuuksia
kapitalismin kräisin oloissa”, toteavat
kirjoittajat.

Kirjoittajien ajatukseen ei tarvitse pal-
joa lisätä. Aktiivisen suhdannepolitiikan
mahdollisuuksia on kylläkin mietitty
enemmän kuin kirjoittajat antavat ym-
märtää. Kysymys on kai pikemminkin
näiden pohdintojen tulosten saattamisesta
kunniaan kuin niiden keksimisestä.

**”Hallituskin on ryhtynyt
toteuttamaan kokoomuksen
ohjelmaa”**

Näin kirjoittaa kokoomuksen Nykypäi-
vä-lehden (18/77) kommentaattori Ylä-
kerturi. Yläkerturia voitaneen pitää ko-
koomuksen talouspoliittisen linjan hyvänä
asiantuntijana. Hänen arvionsa hallituk-

sen talouspolitiikasta on kokonaisuudessaan seuraava:

"Käsittämättömän ja monille sadoille tuhansille suomalaisille suunnattoman kalliiksi tulleen kuhnaillon jälkeen hallitus on keksinyt, että lamasta selvitään tukemalla yrityksiä, alentamalla tuloveroa, säästämällä, supistamalla hallintomenoja jne. Uudessa Suomessa pakinanteikijäkollega huomautti, että hallituksen keksinnöt ovat suoraan kokoomuksen eduskuntaryhmän tänä syksynä esittämästä talousohjelmasta. Totta on, mutta totuuden juuret löytyvät paljon kauempaa.

Jos silloin kun ns. energiakriisi iski, kokoomus tuotti välittömästi ohjelman, jossa esitettiin menotaloutemme mitoittamista uudelleen ja kotimaisen tuotannon tukemista työllisyyden ja toimeentulomme turvaksi.

Jos kokoomusta olisi jo silloin kuultu, ei olisi tarvinnut kalliisti kokeilla selviytyäkö Suomi kansainvälisestä lamasta kuin 'koira veräjältä'. Sehän oli Kalevi Sorsan arvio tilanteesta."

Kaipaako tämä lausunto kommenttia? Mielestämme ei.

Ihmiskunta

on saanut uuden lehden, sen nimi on Ihmiskunta — marxilainen keskustelu-lehti.

"Kun tämän lehden perustamista pohdittiin, niin ongelmaksi koettiin aatteellispoliittisen keskustelun tyrehtyneisyys"; tarvitaan "avointa keskustelua", ilmoittaa Ihmiskunta pääkirjoituksessaan. Avoimen keskustelun periaatetta Ihmiskunta soveltaa — kuten saattaa olettaakin — mahdollisimman luovasti: lehden toimituspolitiikasta vastaa toimitusneuvosto jonka jäseniä ei ilmoiteta. Ihmiskunnan pääkirjoitus ilmoittaa myös, että "toimitusneuvoston jäsenet toimivat omissa

järjestöissään tavallisina jäseninä niiden päätösten mukaisesti". Joten tarkkailkaapa ympärillenne: joku aivan tavallisen näköinen jäsen saattaakin olla Ihmiskunnan edustaja. Päätoimittajaksi on kuitenkin ilmoitettu Ilkka Tervonen ja toimitusneuvoston puheenjohtajaksi Pekka Ihanainen. Tulemme siis lähiaikoina käymään avointa keskustelua Ihmiskunnan kanssa, joka on valtuuttanut julkisiksi keskustelijoikseen Tervosen ja Ihanaisen.

Ihmiskunnan pyrkimyksistä kertoo enemmän ensimmäisen numeron sisältö. Pääkirjoituksessa Ihmiskunta hahmottaa linjaansa näin: "...työväenliike ei ole pelkkä etujärjestö, joka tyytyy yksinomaan ajamaan jäsentensä taloudellisia, poliittisia ja aatteellisia etuja... Työväestö ei sosiaalisena luokkana ole vain muiden luokkien kanssa päiväkohtaisista eduistaan kiistelevä ryhmä, vaan yhteiskunnallisen uudistuksen perusvoima. Pitäytyminen etujärjestötyyppiseen mandaattiajatteluun merkitsee tämän perspektiivin hämärtymistä... vallitsevasta kriisistä on tuskin ulospääsyä vain taloudellisin toimin, vaan olemme tulleet tilanteeseen, jossa tarvitaan muutoksia myös vallitsevassa arvomaailmassa." Kritiikki iskee palkkataistelua tai opintotukitaistelua: miten latteaa "etujärjestötyyppistä mandaattiajattelua" ja henkisen kulttuurin aliarvioimista se onkaan ollut. Ja kuinka pelottavan laajalle työväestön ja opiskelijoiden keskuuteen tällainen sivistymättömyys onkaan levinnyt!

Ihmiskunnan pääedustaja Ilkka Tervonen on kirjoittanut lehteen artikkelin "Eurokommunismi" — SKP — SKDL". Tervonen valittaa sitä, että "SKP:n kummankin osapuolen yhteisesti hyväksymien päätösten valossa, tarkasteltaessa nimenomaan viimeisten edustajakokousten päätöksiä, puolue on monissa asioissa suhteellisen kaukana IKP:n, RKP:n ja EKP:n perusasettamuksista". Jäämme nyt odottamaan ottaako puolue huomioon

Ihmiskunnan pääedustaja Tervosen linjan tarkistusvaatimuksen.

Ihmiskunnan loput artikkelit liittyvät teemaan tasa-arvo ja demokratia. Aihetta valotetaan sen kaikilta puolilta: miten tasa-arvo ja demokratia toteutuvat ihmissuhteissa, puolueessa, kansainvälisissä suhteissa ja kommunismissa. Näin monipuolista demokratian ja tasa-arvon periaatteiden analyysia harvoin tapaa: analogioiden hakeminen ihmissuhteista kansainvälisten suhteiden analyysiin on varmasti vähintäänkin mielenkiintoista.

Ihmiskunta on arvioinut Pekka Ihaisen välityksellä ihmissuhteiden tilan huonoksi Suomen työväenliikkeessä: "Nyöllaan välinpitämättömiä yksilötasoisten ihmissuhteiden olemuksesta ja rakentamisesta. Työväenliike on todellisuudessa hyväksynyt porvarillisen ihmissuhdekäytännön ja hylännyt ihmisten välisessä kanssakäymisessä sosialistisen moraalın ihan-teet." Jotta tästä virheestä päästäisiin mitä pikimmin eroon, esitettäköön tässä myös Ihmiskunnan analyysi ihmissuhteen rakentamisesta: Lähtökohtana täytyy olla "auttaminen" ja "kunniottaminen", näistä muodostuu "luottamus", jonka pohjalta on mahdollista "aito tunteiden ja kokemusten ilmaisu ja vaihto". Tämän jälkeen voi jo jotain vaatiakin toiselta ihmiseltä. Tältä pohjalta irti porvarillisesta ihmissuhdekäytännöstä, hyvät tove-rit!

Edelleen Ihmiskunta ilmoittaa Timo Lankilan välityksellä, että demokratian ja tasa-arvon tila puolueessa ja nuorisoliitos-sa on huono. Erityisesti Ihmiskunta paheksuu SDNL:n 11. liittokokouksen menettelytapoja, myös SKP:n järjestökäytäntö vuoden 1970 jälkeen tuomitaan.

Ihmiskunnan todellinen helmi on kuitenkin Heikki Typön arvostelu TANDEMistä. Typön mukaan TANDEM epäonnistuu surkeasti koska 'jos haluamme selvittää tasa-arvon ja demokratian tilaa kapitalismissa, niin meillä täytyy

olla ideaalimalli tasa-arvosta ja demokra-tiasta siinä yhteiskunnassa, johon pyrim-me". Väliotsikon "kommunismin kon-kretisointiyritys" jälkeen Typö täsmen-tää: "Me voimme lähtä tuohon — ehkä uhkarohkeaan — yritykseen vain tietystä periaatteista soveltaen niitä sellaisiin kon-kreettisiin yhteiskunnallisiin toimintoihin, joita katsomme olevan ja tarvittavan vie-lä kaukana tulevaisuuden yhteiskunnas-sa." Esimerkiksi "Kommunistisen yhteis-kunnan päätöksenteon rakenteen" Typö konkretisoi seuraavasti: päätösvalta edus-taa demokratiaa ja toimeenpanovalta sen-tralismia. Lisäksi kaavioon sisältyy bril-jantti erottelu: valtakunnallinen, alueelli-nen, paikallinen ja työpaikkataso. Erin-omainen kommunismin konkretisointi-yritys! Typö on kuitenkin vaatimaton: "Edellä esitetyn tarkoituksena ei ole toimia yhteiskunnallisena kokonaisteoria-na." Mutta kyllä TANDEMin pojat sai-sivat hävetä silmät päästään: ajatella, että he ovat luulleet voivansa tutkia Suomen kapitalismia konkretisoimatta ensin kom-munismia. Hämmästyttävää tietämättö-myyttä!

Tämä Ihmiskunnan ensimmäisistä julki-tulleista ajatuksista. Jos lukija on löytä-vinään niistä SKP:n linjan vastaisuutta tai outoja ajatuksia ja alkaa epäilemään niiden totuudenmukaisuutta, niin ei tar-vitse ihmetellä, sillä Ihmiskunta ilmoit-taa jo pääkirjoituksessa: "Emme siis ku-vittele pitävämme hallussamme ikuisia totuuksia, joita tämän julkaisun välityk-sellä julistaisimme. Tällainen ajattelutapa on meille täysin vieras ja pidämme sitä vahingollisena."

SOIHTU 1977

ANALYYSEJA

<i>Autiosaari, Toivo</i> : Monopolienvastainen rintama ja kaupunkien keskikerrokset	2	32—49
<i>Diligenski, D.</i> : Kapitalismin kriisi ja porvarillinen ideologia	6	21—39
<i>Haila, Yrjö/Lovio, Raimo</i> : Mitä ovat kansalliset erityispiirteet?	5	13—32
<i>Heiskanen, Jukka</i> : Freudilaisuuden arviointia ..	2	50—59
<i>Jokinen, Urho</i> : Suomen ulkopolitiikan ajankohdaisia ongelmia	1	4—15
<i>Jokinen, Urho</i> : Suurpääoman EVA	2	4—11
<i>Kasvio, Antti</i> : Nykyisen pulan vaikutuksista työväenluokan asemaan Suomessa	1	16—33
<i>Lehto, Juhani</i> : Taistelu koulutuspolitiikan suunnasta	2	12—31
<i>Lindfors, Jorma</i> : Jännityksen lieveneminen ja aseistariisunta	1	34—57
<i>Lindfors, Jorma</i> : USA:n "uusi" ulkopolitiikka ..	4	40—49
<i>Lovio, Raimo</i> : TANDEM, nuori Lukács ja suomalainen sivistyneistö	4	50—66
<i>Partanen, Juha</i> (haastattelu): TANDEM Suomesta ja suomalaisesta demokratiasta	5	5—12
<i>Pessi, Ville</i> (haastattelu): Lokakuun vallankumous ja Suomen työväenliike	3	15—24
<i>Rantamala, Irmali</i> (Maiju Lassila): Eron hetkellä (19.1.1918)	3	66—73
<i>Rontu, Helge</i> : Neuvostoliiton uusi perustuslaki	4	25—39
<i>Rovamo, Pertti</i> : Lokakuun vallankumous ja sosialistinen demokratia	3	44—65
<i>Ruotsalo, Juhani</i> : "On opiskeltava tunnollisesti ja kriittisesti"	6	57—67
<i>Salo, Rauha</i> : Virkakieltojärjestelmä — demokration kaventamisen ilmaus Saksan Liittotasavallassa	6	40—55
<i>Sarje, Kimmo/Rovamo, Pertti</i> : Näkökohtia keskusteluun humanismista	1	58—76
<i>Sinisalo, Taisto</i> : Sorsan hallituksen synty ja nykytilanne	3	8—14
<i>Sinisalo, Taisto</i> (haastattelu): Presidentin vaaleista ja Suomen ulkopolitiikasta	6	10—20
<i>Sobolev, A. I.</i> : Portugalin vallankumouksen opeuksia ja kokemuksia I	4	3—24
<i>Sobolev, A. I.</i> : Portugalin vallankumouksen opeuksia ja kokemuksia II	5	33—49
<i>Soihtu</i> : Lokakuun vallankumouksen kokemukset ja vallankumousteoria	3	25—43

RAPORTTEJA, KOMMENTTEJA, KESKUSTELUA

<i>Aholainen, Reijo</i> : "Toisinajattelevät"-kampanja suomalaisissa sanomalehdissä	2	67—71
<i>Gordon, A./Klopov, E./Onikov, L.</i> : Arkkielämä		

ja sosialistinen elämäntapa	3	81—86
<i>Helminen, Marjut</i> : Asukasliikkeen kokemuksista	2	71—75
<i>Henriksson, Kimmo</i> : Kanava-lehti Suomen itenäistymisestä	6	74—78
<i>H. S.</i> : Sorsan hallituksen "elvytysbudjetti"	5	64—68
<i>Hyvärinen, Matti/Rovamo, Pertti</i> : KOJ:n periaatteellisista teeseistä	2	75—80
<i>Järvinen, Juha</i> : Marxismi, leninismi ja marxismi-leninismi	5	51—54
<i>Kuczyński, Jürgen</i> : Kapitalismin talous 1976 — katsaus vuoteen 1977	1	81—85
<i>Kudrov, V.</i> : Kapitalismin ja sosialismin välisen taloudellisen kilpailun nykytila	3	74—80
<i>Laine, Matti</i> : Opintotukikamppailu kiristyy — heikennyksiä yritetään vakinaistaa	1	77—81
<i>Liudfors, Jorma</i> : Sosialismin rakennustyö Vietnaminna	3	87—91
<i>Penttilä, Antti</i> : Koulukirjat Lokakuun vallankumouksesta	3	92—95
<i>P. O.</i> : Suomen ja Neuvostoliiton pitkän ajanjakson yhteistyöohjelma	4	67—70
<i>Reinikainen, Matti</i> : Demokraattinen taistelu tukinno-uudistuksessa	6	82—84
<i>Rovamo, Pertti</i> : Minkä vuoksi leninismi?	4	71—77
<i>Rovamo, Pertti</i> : Vielä kerran leninismistä	5	54—59
<i>Sironen, Esa</i> : Intellektuellin ja työväenluokan suhteesta	5	59—63
<i>Uschner, Manfred</i> : Tilanne Latinalaisessa Amerikassa	6	69—73
<i>Yrttiaho, Jyrki</i> : Kommentti kansallispuistokeskusteluun	6	79—81

ARVOSTELLUT KIRJAT

<i>Bogat, Jevgeni</i> : Ikuinen ihminen (<i>Kimmo Sarje</i>)	5	86—89
<i>International Détante and Disarmament: A collection of articles by Finnish and Soviet scholars</i> (<i>Lasse Kosonen</i>)	5	89—91
<i>Laptev, Ivan</i> : Järkiolentojen planeetta (<i>Jorma Laurila</i>)	5	83—86
<i>Marx, Karl</i> : Pääoma III (<i>Pekka Kosonen</i>)	1	91—94
<i>Nuorisotutkimus sosialistisissa maissa</i> (<i>Kalevi Rantanen</i>)	5	75—79
<i>Palmgren, Raoul</i> : Suuri linja (<i>Juhani Ruotsalo</i>)	1	85—90
<i>Piskulov, Juri</i> : Neuvostoliitto ja Pohjola (<i>Christian Blom</i>)	2	89—91
<i>Seiskari, Pertti</i> : Ihmisen ekologia — luonnonvaramme ja niiden käyttö (<i>Yrjö Haila</i>)	2	84—89
<i>Seppänen, Esko</i> : Raha liikkuu ja käy pyydykseen (<i>Petteri Baer</i>)	5	80—83
<i>Tulppo, Pirkko</i> (toim.): Radioamatööreistä taajuntateollisuuteen (<i>Juhani Artto</i>)	2	80—84
<i>Zarodov, Konstantin</i> : Leninismi ja kapitalismista sosialismiin siirtymisen nykyongelmat (<i>Timo Linsiö</i>)	2	91—93

Soihtu 6/1977

Svenskt sammandrag

Om presidentvalet och Finlands utrikespolitik

FKP:s viceordförande Taisto Sinisalo klargör i den här intervjun vad som är presidentvalets huvudfråga, hur de olika partierna förhåller sig till Finlands fredsvänliga utrikespolitik, hur Finlands aktivitet till förmån för världsfreden kunde utökas och varför kommunisterna och folkdemokraterna stöder ett återval av president Kekkonen.

Kapitalismens kris och den borgerliga ideologin

Den sovjetiska forskaren G. Diligenski kritiserar den berömda amerikanska sociologen och borgerliga ideologen Daniel Bells nya bok "The Cultural Contradictions of Capitalism".

Yrkesförbudet — ett uttryck för inskränkning av demokratin i Förbundsrepubliken Tyskland

Rauha Salo beskriver vilka följder yrkesförbudslagstiftningen, som är riktad mot kommunister och övriga demokrater, har för landets politiska klimat samt hur solidaritetsrörelsen mot yrkesförbudet verkar.

"Det gäller att studera samvetsgrant och kritiskt"

Ordförande Juhani Ruotsalo ger motiveringarna till en av huvudparollerna i Appellen till Finlands studerande från SOL:s 11:e förbunds kongress.

Vidare publicerar vi Manfred Uschens rapport om den politiska situationen i Latinamerika, Kimmo Henrikssons svar på tidskriften Kanavas förvrängningar av hur Finland blev självständigt, Jyrki Yrttiahos kommentar till diskussionen kring nationalparkskommitténs förslag

samt Matti Reinikainens översikt av situationen i fråga om högskolornas examensreform.

Soihtu grundades i november 1931. Soihtu är Socialistiska Studentförbundets teoretisk-politiska spåkrör. Adress 3. linjes 76. 37 00530 Helsingfors 53, tel 736112.

English Summary

The Presidential Election and Finnish Foreign Policy

In this interview Taisto Sinisalo, vice-chairman of the CPFi, discusses the following issues: what is the main question of the election, what is the attitude of the various parties towards Finland's peace-loving foreign policy, how could Finland increase her activity for the benefit of World Peace, and why do the Communists and People's Democrats support the re-election of President Kekkonen.

The Crisis of Capitalism and Bourgeois Ideology

Soviet researcher G. Diligensky criticizes the new book by Daniel Bell, famous American sociologist and bourgeois ideologist, "The Cultural Contradictions of Capitalism".

The "Berufsverbot" System — an Expression of Restriction of Democracy in the FRG

Rauha Salo reviews the effect of the "Berufsverbot" legislation directed against Communists and other democrats on the political climate in the FRG, and the activities of the solidarity movement against it.

"We must study conscientiously and critically"

Chairman Juhani Ruotsalo gives the motives for one of the main slogans of the Appeal to the Students passed by the 11th Congress of the SOL.

In addition we publish Manfred Ushner's report on the political situation in Latin America, Kimmo Henrikssons's reply to the distortion of Finland's process of becoming independent presented in the Kanava periodical, Jyrki Yrttiäho's comment on the discussion around the recommendations of the National Park Committee, and finally review by Matti Reinikainen on the situation concerning the reformation of exams at Finnish universities.

Soihtu was founded in November 1931. Soihtu is the theoretico-political organ of the Socialist Student Union SOL of Finland. Address 3. linja 7 b 37 00530 Helsinki 53, tel. 736112.

Русское резюме

Президентские выборы и внешняя политика Финляндии

Вице-председатель КПФ Тайсто Синисало в своем интервью рассказывает, какой вопрос является главным в президентских выборах, как относятся разные политические партии к миролюбивой внешней политике Финляндии, какие возможности есть для увеличения активности Финляндии в борьбе за мир во всем мире и почему коммунисты и народные демократы поддерживают переизбрание президента Кекконена.

Кризис капитализма и буржуазная идеология

Советский ученый Г. Дилигенский оценивает новую книгу известного американского социолога и буржуазного идеолога Даниела Бэлла "The Cultural Contradictions of Capitalism".

Запрет на профессию — проявление ограничения демократии в ФРГ

Рауха Сало рассматривает последствия направленной против

коммунистов ФРГ и других демократов страны законодательства о труде на политический климат страны и движение солидарности против него.

«Учиться хорошо и критически»

Председатель Юхани Руотсало обосновывает этот направленный к учащимся лозунг 11. съезда СОЛа.

В номер входят также: рапорт Манфреда Ушнера о политической ситуации в Латинской Америке, ответ Киммо Хенрикссона на фальсификации журнала «Канав» о приобретении Финляндией независимости, комментарии Юрки Юрттиахо к беседе о проекте комитета по заповедникам и комментарии Матти Рейникайнена к процессу реформы образования в высших школах.

«Сойхту» основан в ноябре 1931 году. «Сойхту» является теоретическим и политическим органом Союза социалистических учащихся (СОЛ). Адрес: ул. 3-линия 7 Б 37. 00530 Хельсинки 53. Тел. 736612.